

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

для студентів галузі знань 07 Управління та адміністрування

за спеціальністю 073 Менеджмент

Навчально-методичний посібник

**Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
Імені Юрія Федьковича**

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО
Навчально-методичний посібник**

Чернівці 2025

Друкується за ухвалою вченої ради
юридичного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Рецензенти:

Колпаков Валерій Костянтинович – завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, доктор юридичних наук, професор

Віхляєв Михайло Юрійович – професор кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Ужгородського національного університету, доктор юридичних наук, професор

Адміністративне право: навч. метод. посіб. / Уклад. І.В. Ковбас, П.І. Крайній, Л.І. Вдовічена, Н.С. Федорук – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2025. – 313 с.

Методичні рекомендації містять передмову до навчального видання, змістовно-діяльнісну структуру модулів до навчальної дисципліни «Адміністративне право», теми і плани практичних занять, опорні конспекти до практичних занять, перелік контрольних питань до модулів, залікових питань, тестових завдань, списку літератури до курсу та критерії оцінювання знань студентів.

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2025

Зміст

Передмова	5
Змістовно-діяльнісна структура модулів до навчальної дисципліни	
«Адміністративне право».....	9
Теми наукових робіт (ІНДЗ).....	12
Тематика практичних занять	13
Практичні заняття.....	18
Самостійна робота.....	201
Перелік залікових питань.....	202
Список літератури.....	205
Критерії оцінювання.....	227
Кейс-тестові завдання.....	232
Тестові завдання.....	241

Передмова

Процес формування правової держави в Україні вносить докорінні зміни в механізм правового регулювання суспільних відносин. Тому зараз важливо осмислити роль, специфіку прояву тієї чи іншої галузі права та шляхи її перетворення. Особливо це актуально для адміністративного права, яке протягом багатьох десятиліть обслуговувало адміністративно-командну систему. Зміни, що відбуваються у всіх сферах життя суспільства, становлення незалежної України, формування правової держави — це ставить перед адміністративно-правовою наукою завдання самооновлення.

Адміністративне право органічно пов'язано з виконавчою владою та публічним адмініструванням. Вона виступає обов'язковим інструментом, за допомогою якого здійснюється реалізація державної виконавчої влади у формі публічного адміністрування. Його норми є правовою основою побудови й ефективного функціонування апарату публічної адміністрації.

Мета курсу — допомогти студентам в засвоєнні найбільш складних та важливих питань теорії адміністративного права, в набутті ними необхідних навиків для самостійного вивчення першоджерел, законодавчих та інших нормативних актів, учбової літератури; в ознайомленні з монографіями та іншими науковими роботами з предмету

Під час вивчення програмового матеріалу студент набуде компетентностей, визначених ОП Право підготовки здобувачів другого магістерського) рівня вищої освіти:

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК14. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові (спеціальні) компетентності:

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовної діяльності.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування.

СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

Програмні результати навчання:

РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати та наводити переконливі аргументи.

РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем і робити власний внесок у кінцеві висновки такого обговорення.

РН 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

Студент повинен знати:

- ✓ сутнісні ознаки адміністративного права як галузі публічного права;
- ✓ доктринальні засади виникнення, розвитку та реформування адміністративного права України як галузі права та науки;
- ✓ адміністративно-правові норми та відносини;
- ✓ особливості проходження публічної служби;
- ✓ процедуру видання правових актів публічної адміністрації;

- ✓ основи правового регулювання консультативно-дорадчих органів;
- ✓ поняття та порядок надання адміністративних послуг;
- ✓ загальні засади адміністративного судочинства;
- ✓ європейські принципи та стандарти адміністративного права;

Студент повинен вміти:

- ✓ застосовувати норми і принципи адміністративного права;
- ✓ виявляти, попереджати та ліквідовувати умови і причини порушення норм адміністративного права;
- ✓ приймати організаційно-управлінські рішення та оформлювати їх в адміністративні акти;
- ✓ володіти навиками відповідального прийняття таких рішень;
- ✓ набуття здобувачами навичок визначення проблемних питань адміністративно-процедурного права;
- ✓ набуття здобувачами навичок визначення перспектив покращення адміністративно-процедурного права..

Форми проведення занять: лекційні заняття, робочі групи у формі тренінгів та ситуаційного моделювання підготовки нотаріальних актів. Організація роботи студентів передбачає вивчення понятійно-категоріального масиву з кожного тематичного блоку, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою й методичною літературою, в тому числі іноземною, а також розв'язання проблемних ситуацій, напрацювання опцій вирішення спорів, проведення переговорів, дискусій, обговорення та виконання дослідно-творчих завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях через застосування інтерактивних методик викладу лекційного матеріалу із залученням слухачів лекцій до обговорення проблемних питань, індивідуальне і фронтальне усне опитування, експрес-опитування; письмові самостійні роботи (есе); ведення термінологічного словника; практичні, індивідуальні та самостійні завдання; робота з літературою щодо адміністративної процедури та нормативно-

правовими актами в даній сфері (в тому числі зарубіжними, міжнародними, Європейського Союзу, актами м'якого права), виконання творчих завдань, розв'язання задач; взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль тощо. Особливого значення набуває така форма контролю й оцінювання навчальних досягнень слухачів як проведення модельних процедур щодо різних видів публічного адміністрування. Підсумковий контроль: залік, який передбачає написання слухачами індивідуальних досліджень з адміністративного права (у формі короткого есе).

**Змістовно-діяльнісна структура модулів
навчальної дисципліни
«Адміністративне право»**

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	Годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	6	2	3,0	90	15	15	-	-	60	-	залік
Заочна	6	2	4,5	135	4	6			125		залік

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	Інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1.											
Тема 1. Адміністративне право в системі публічного права	5	1	1			4	8	0,5	0,5			7
Тема 2. Принципи адміністративного права	5	1	1			4	8	0,5	0,5			7
Тема 3. Адміністративно-правові норми та адміністративно-	6	1	1			4	8	0,5	0,5			7

правові відносини												
Тема 4. Суб'єкти адміністративно-правових відносин	6	1	1			4	8	0,5	0,5			7
Тема 5. Консультативно-дорадчі органи в діяльності публічної адміністрації		1	1									
Тема 6. Публічна служба		1	1									
Разом за змістовим модулем 1	35	6	6			25	55,5		2			51
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2.											
Тема 7. Інструменти в діяльності публічної адміністрації	20	2	2			15	30	1,5	1			25
Тема 8. Адміністративна процедура надання адміністративних послуг	20	2	2			10	25	1	1			25
Тема 9. Адміністративна процедура державного контролю	15	2	2			10	25	2	2			24
Тема 10. Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації		1	1									
Тема 11. Адміністративні процедури у сфері доступу до публічної		1	1									

інформації												
Тема 12. Судовий та позасудовий захист прав людини		1	1									
Усього годин	90	15	15			60	135	4,5	6			125

Методичне забезпечення: матеріали презентацій, мультимедійне супроводження, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, рекомендовані підручники та посібники, бази нормативно-правових актів, інтернет-ресурси.

Теми наукових робіт (ІНДЗ)

Модуль 1:

1. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права.
2. Становлення та розвиток адміністративного права.
3. Принцип заборони свавілля та дискреційних повноважень.
4. Принцип доступу до незалежного суду.
5. Європейські джерела адміністративного права.
6. Неформалізовані джерела адміністративного права.
7. Спеціальні адміністративно-правові статуси фізичних осіб
8. Адміністративна компетенція органу публічної адміністрації.
9. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань.
10. Адміністративна правосуб'єктність фізичних осіб.
11. Консультативно-дорадчі органи в діяльності судової влади.
12. Зарубіжний досвід залучення інституцій громадянського суспільства в діяльність органів публічної адміністрації.
13. Адміністративно-правовий статус державного службовця.
14. Принципи здійснення конкурсу в державній службі.
15. Патронатна служба в органах місцевого самоврядування.

Модуль 2:

16. Правова природа адміністративного акту.
17. Адміністративні договори в діяльності органів публічної адміністрації.
18. Інститут адміністративних послуг в адміністративному праві.
19. Адміністративно-правовий статус центру обслуговування платників податків.
20. Адміністративно-правовий статус суб'єкта звернення за адміністративною послугою.
21. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб підприємців.
22. Законодавство у сфері доступу до публічної інформації.
23. Електронні адміністративні послуги.
24. Адміністративна процедура публічного контролю.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

№ з/п	Назва теми	
	Тема 1. Адміністративне право в системі публічного права 1. Ознаки адміністративного права як галузі публічного права 2. Предмет адміністративного права 3. Метод адміністративного права 4. Система адміністративного права 5. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права України	3
	Тема 2: Принципи адміністративного права 1. Поняття та значення принципів адміністративного права. 2. Принцип верховенства права як євроінтеграційна спрямованість адміністративного права. 3. Структурні елементи принципу верховенства права 4. Принципи законності та юридичної визначеності як невід’ємні складові верховенства права. 5. Дотримання прав людини, заборона свавілля та дискримінації 6. Принципи належного урядування.	2

	Тема 3: Адміністративно-правові норми та адміністративно-правові відносини 1. Поняття та структура адміністративно-правових норм. 2. Види адміністративно-правових норм та форми їх реалізації. 3. Джерела адміністративного права. 4. Адміністративно-правові відносини: структура та види. 5. Юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.	2
	Тема 4: Суб'єкти адміністративного права (адміністративні структури) 1. Поняття та ознаки суб'єкта адміністративного права. 2. Структура адміністративно-правового статусу фізичних осіб. 3. Спеціальні адміністративно-правові статуси фізичних осіб. 4. Приватні особи як суб'єкти адміністративного права. 5. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації	2
	Тема 5: Консультативно-дорадчі органи в діяльності публічної адміністрації 1. Поняття та ознаки консультативно-дорадчого органу. 2. Законодавча основа провадження діяльності громадських рад: конституційний та адміністративний аспекти. 3. Порядок створення консультативно-дорадчих органів.	2

	4. Консультативно-дорадчі органи при Президентові України, Кабінеті Міністрів України, інших органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування: правові та організаційні основи діяльності. 5. Перспективи розвитку консультативно-дорадчих органів в Україні: зарубіжний та український досвід.	
	Тема 6: Публічна служба 1. Поняття публічної служби. 2. Ознаки публічної служби. 3. Види публічної служби: 4. Антикорупційні обмеження публічних службовців 5. Декларування доходів публічних службовців. Види декларацій.	2
	Тема 7: Адміністративно-правові інструменти в діяльності публічної адміністрації 1. Поняття, ознаки та види адміністративно-правового інструменту. 2. Нормативний акт. 3. Адміністративний акт. 4. Адміністративний договір. 5. Поняття, юридичне значення та ознаки плану та фактичної дії.	2
		2

	Тема 8: Адміністративна процедура надання адміністративних послуг 1.Правова природа адміністративної процедури: поняття, ознаки та класифікація. 2.Адміністративні послуги в Україні: поняття, види, правове регулювання. 3.Адміністративне провадження під час надання адміністративних послуг. 4. Електронні адміністративні послуги. 5. Адміністративно-правовий статус ЦНАП	
	Тема 9: Адміністративна процедура державного контролю 1. Правова природа державного контролю як різновиду діяльності органів публічної влади. 2. Правове регулювання адміністративної процедури державного контролю. 3. Цілі та завдання адміністративної процедури державного контролю (нагляду). 4. Види контрольно-наглядової процедури. 5. Учасники адміністративної процедури державного контролю. 6. Стадії контрольно-наглядових процедур	2
	Тема 10: Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації	2

	1. Адміністративні процедури державної реєстрації актів цивільного стану 2. Державна реєстрація нерухомого майна. 3. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців	
	Тема 11: Адміністративні процедури у сфері доступу до публічної інформації 1. Загальні засади доступу до публічної інформації за законодавством України. 2. Оформлення та розгляд запитів на інформацію. 3. Відмова та відстрочка в задоволенні запитів на інформацію. 4. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації. 5. Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.	2
	Тема 12: Судовий та позасудовий захист прав людини 1. Співвідношення судового та позасудового захисту публічних прав людини 2. Поняття та ознаки публічно-правового спору. 3. Система та юрисдикція адміністративних судів. 4. Особливості процедури адміністративного оскарження. 5. Відшкодування шкоди суб'єктом публічної адміністрації. 6. Альтернативні способи вирішення публічно-правових спорів	2
РАЗОМ		15

Теми і плани практичних занять

Н.Е. 1. Адміністративне право в системі публічного права

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 3 бали.
2. Тестові завдання – 2 балів.

План

1. Ознаки адміністративного права як галузі публічного права
2. Предмет адміністративного права
3. Метод адміністративного права
4. Система адміністративного права
5. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права України.

Опорний конспект

Студент повинен знати основні ознаки адміністративного права як галузі публічного права, зокрема: захист ним публічних інтересів, наявність у відносинах обов'язкового суб'єкта владних повноважень та ін.

Студент повинен знати групи суспільних відносин, які належать до сфери регулювання адміністративного права: відносини зовнішнього та внутрішнього державного адміністрування; адміністративний примус і відповідальність; відносини адміністративної юстиції; відносини надання адміністративних послуг. В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен набути здатність ідентифікувати адміністративні правовідносини, розрізняти їх види.

Студент повинен розуміти ключові методи правового регулювання: імперативний метод (субординація); диспозитивний метод (координація); реординаційний метод (вимога до влади щодо дій у сфері публічного сервісу). В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен набути

здатність застосовувати відповідні методи до конкретних правовідносин в контексті до аналізу правозастосовчої практики.

Студент повинен знати традиційний поділ адміністративного права на загальну та особливу частини, а також розуміти розуміти сучасні підходи до його структуризації (інституційний підхід).

Студент повинен розуміти зв'язки адміністративного права з: конституційним правом (організаційний vs політичний аспект); кримінальним правом (відмежування адміністративних правопорушень та злочинів); фінансовим правом (регулювання діяльності виконавчої влади у фінансовій сфері); цивільним правом (зв'язок адміністративних актів із цивільними правовідносинами); трудовим правом (контроль за дотриманням трудового законодавства та регулювання деяких видів службової діяльності). В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен набути здатність розмежовувати предмети правового регулювання, аналізувати суміжні галузі.

Адміністративне право належить до публічно-правових галузей права. До цих галузей права, поряд з адміністративним, належать такі фундаментальні галузі права, як конституційне, кримінальне, фінансове, міжнародне публічне право та ін.

Ознаки публічного права:

1) *захист публічним правом публічного інтересу.*

2) *наявність особливого суб'єктного складу, де обов'язковим учасником відносин є суб'єкт публічної влади.* Публічне право регулює відносини приватних осіб із публічними або між публічними суб'єктами, приватне - приватних осіб між собою. Не може бути публічних відносин виключно між приватними суб'єктами.

3) *особливості нормативного регулювання, а саме:* публічне право часто забезпечує одностороннє волевиявлення суб'єктів права (імперативний метод); припускає широку сферу розсуду; може містити загальні й безособові норми, що мають нормативно-орієнтувальний вплив; характеризується переваженням

директивно-обов'язкових норм, розрахованих на ієрархічні відносини суб'єктів і субординацію правових норм і актів.

4) *специфіка охорони порушених прав*, а саме: захист публічного права відбувається виключно за участі, а часто і за ініціативою, публічного суб'єкта. Натомість втручання публічних суб'єктів для захисту приватного права відбувається у виключних випадках за умови неможливості досягнення згоди учасників таких відносин. Поряд із традиційним адміністративним контролем, наукою адміністративного права обґрунтовується існування таких способів захисту суб'єктивних прав та інтересів, як адміністративна юстиція, звернення громадян та адміністративне оскарження. Саме такі способи охорони порушених прав базуються на визнанні рівності особи і суб'єкта владних повноважень в адміністративних відносинах і являють приклад практичної реалізації «публічно-сервісної» доктрини адміністративного права, оскільки за їх допомогою приватні особи можуть захистити себе від неправомірних дій та рішень органів публічної влади.

Предмет регулювання публічного права становлять відносини, які виникають з приводу функціонування держави та її інститутів, взаємодії державних інститутів із громадянським суспільством, механізм та рівні управління та самоуправління, загальні правила правотворчості та правозастосування, тощо. *Тобто відносини, що складають предмет адміністративного права – це відносини між суб'єктами публічної влади, а також між публічними суб'єктами та приватними фізичними та юридичними особами.*

Сучасне адміністративне право охоплює такі основні групи правовідносин:

1. Відносини зовнішнього адміністрування. Вони включають виконавчо-розпорядчу діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, спрямовану на регулювання і координацію суспільних відносин у сферах економіки, соціально-культурного розвитку та

адміністративного устрою. Ці відносини реалізуються в процесі видання органами публічної влади нормативних та адміністративних актів.

2. Внутрішньо-організаційні правовідносини. Ця категорія охоплює процеси організації внутрішньої структури державних і місцевих органів, розподіл їх на функціональні підрозділи, координацію роботи структур, а також ведення діловодства. Сюди також входять питання, пов'язані з проходженням та припиненням державної служби. Особливістю цієї групи є її універсальність — вона не обмежується лише органами виконавчої влади, а охоплює й інші суб'єкти публічної влади, зокрема органи місцевого самоврядування, апарат парламенту тощо.

3. Правовідносини, пов'язані із застосуванням адміністративного примусу та відповідальності. Це так звані «втручальні адміністративні процедури», які виникають, наприклад, при охороні громадського порядку, контролі за дотриманням правил дорожнього руху, дозвільної системи, санітарних норм та інших нормативів у межах публічного управління.

4. Відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням адміністративного судочинства. Вони регламентують організацію та діяльність адміністративних судів.

5. Відносини із посасудового забезпечення реалізації прав та інтересів громадян і юридичних осіб. Ця група охоплює правовідносини, пов'язані з розглядом звернень, петицій і скарг громадян, а також проведення медіації в публічно-правових спорах.

Отже, виходячи із переліку відносин, що регулюються адміністративним правом, **адміністративне право можна визначити як галузь права, яка регулює суспільні відносини, пов'язані із здійсненням виконавчо-розпорядчих та організаційних функцій публічної влади, спрямованих на захист і забезпечення прав і свобод фізичних і юридичних осіб, а також на забезпечення функціонування механізму держави та інших публічних інститутів.**

Адміністративне право, як і будь-яка галузь права, володіє певними методами правового регулювання. Метод правового регулювання відображає

основні способи та прийоми впливу норм даної галузі на регульовані нею суспільні відносини.

Загальна теорія держави і права виділяє два основних методи правового регулювання – імперативний та диспозитивний. Дані методи використовує кожна галузь права. Проте існують суттєві відмінності в ролі та пропорції використання кожного з даних методів різними галузями права, що і визначає особливості методу правового регулювання кожної галузі.

Для адміністративного права характерне використання всієї сукупності прийомів і засобів, покликаних упорядковувати і регулювати суспільні відносини. Разом з тим конкретне призначення адміністративного права як галузі, норми якої регулюють здійснення виконавчо-розпорядчих і організаційних функцій державної влади та місцевого самоврядування, здійснює істотний вплив на вибір і комбінацію методів правового регулювання.

Традиційно основним методом правового регулювання визначали імперативний метод, оскільки державне управління, яке визначали як основний вид адміністративних відносин, можна було здійснювати лише методом владних приписів. Сучасне розуміння предмета регулювання адміністративного права вимагає застосування всієї системи методів правового регулювання. Зокрема, передбачається застосування таких методів регулювання адміністративних відносин:

Імперативний метод (метод субординації) характеризується юридично-владними приписами, які виходять від суб'єкта, наділеного владними повноваженнями. Це означає, що одна сторона в адміністративних правовідносинах має визначені нормою повноваження юридично-владного характеру, які спрямовані на іншу сторону, що повинна підкорятися цим приписам. Суть субординації полягає в односторонньому волевиявленні одного з учасників таких правовідносин. Це волевиявлення має обов'язкову юридичну силу й не є рівнозначним волевиявленню іншої сторони. Це пояснюється тим, що владні розпорядження належать до компетенції відповідних державних органів. Метод субординації активно застосовується у сфері управлінських

відносин, заходів адміністративного примусу, адміністративної відповідальності, а також у більшості питань, пов'язаних з державною службою.

Диспозитивний метод (метод координації) передбачає, що сторони адміністративних відносин можуть самостійно обирати варіант поведінки в межах, визначених адміністративно-правовими нормами, без прямих розпоряджень або заборон. У сучасному адміністративному праві спостерігається тенденція до розширення застосування диспозитивного методу. Він використовується, зокрема, при укладанні адміністративних договорів, розгляді скарг у порядку адміністративного оскарження тощо. Зростає також гнучкість виконавчо-розпорядчої діяльності в сферах економіки, культури й освіти, які раніше регулювалися винятково імперативно. Наприклад, навчальні заклади можуть встановлювати власні умови вступу та навчання, відмінні від загальних правил.

Метод реординації, запропонований у межах адміністративної реформи в Україні, передбачає надання юридичним і фізичним особам, а також державним службовцям права вимагати від владних суб'єктів здійснення необхідних дій та створення умов для реалізації їхніх прав і повноважень. Цей метод є характерним саме для адміністративного права і спрямований на забезпечення ефективної реалізації прав і свобод за допомогою органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Отже, у системі адміністративного права основними методами правового регулювання виступають: імперативний (субординація), диспозитивний (координація) та реординаційний. Залежно від характеру конкретних правовідносин і цілей регулювання ці методи можуть застосовуватись як основні або допоміжні.

Зазначені методи реалізуються шляхом:

1. **Установлення приписів** — зобов'язання виконати певні дії або утриматися від них (наприклад, обов'язок сплатити штраф або пройти техогляд у визначений термін).

2. **Установлення заборон** — встановлення меж для певних дій (як-от заборона руху на червоне світло чи вигулювання тварин у заборонених зонах).

3. **Надання дозволів** — можливість особі реалізувати певні права за наявності відповідного рішення владного органу (наприклад, дозвіл на носіння зброї, посвідчення водія чи ліцензія на підприємницьку діяльність).

Адміністративне право, як і будь-яка інша правова галузь, є не просто сукупністю норм, а структурованою системою, що має внутрішню логіку побудови.

Сучасна українська адміністративно-правова наука, зберігаючи спадковість радянської правової доктрини, поділяє галузь адміністративного права на дві основні частини: загальну та особливу.

Загальна частина формується на основі інституційного підходу. Вона включає правові норми, що становлять основні інститути адміністративного права, які мають узагальнений характер і охоплюють базові положення, важливі для всієї галузі. У рамках загальної частини виділяються ключові інститути, що містять норми щодо: принципів функціонування виконавчої влади; адміністративно-правового статусу суб'єктів; форм і методів реалізації виконавчих функцій; правил адміністративного провадження; адміністративної відповідальності; забезпечення законності та дисципліни в роботі органів виконавчої влади тощо.

Особлива частина структурується відповідно до галузевого підходу. Вона систематизує адміністративно-правові норми залежно від окремих напрямів державного управління. У її межах виділяються три основні групи норм:

- ті, що регулюють управління в економічній сфері;
- норми, пов'язані з адміністративно-політичним управлінням;
- норми, що стосуються соціально-культурного управління.

До зазначених категорій належать правові норми, які діють у рамках конкретних галузей виконавчої влади. Це адміністративно-правові положення, що визначають функціонування як органів загальної, так і спеціальної

компетенції у сферах економічного управління, соціально-культурного розвитку та адміністративно-політичної діяльності. Також сюди включено норми, які регулюють конкретні управлінські відносини у таких сферах, як промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт і комунікації, охорона здоров'я, освіта, культура, зовнішня політика, оборона, внутрішні справи тощо.

У межах кожної галузі або сфери, яку охоплює особлива частина, загальні положення конкретизуються і деталізуються з урахуванням особливостей їх практичного застосування.

На сьогодні поділ адміністративного права на загальну й особливу частину - штучний і застарілий.

По-перше, такий поділ системи адміністративного права відображає його розуміння як права державного управління. Поділ певної галузі права на загальну і особливу частину передбачає, що загальні норми та принципи, які містяться в загальній частині, мають допоміжний, обслуговуючий характер відносно норм особливої частини, які і складають «прикладне ядро» галузі. Наприклад, на підставі загальних ознак і принципів укладання угоди в цивільному праві, які складають загальну частину, складаються окремі види угод, що регулюються особливою частиною цивільного права. На підставі загальних ознак і структури складу злочину, встановлених у загальній частині, особливою частиною кримінального права визначаються окремі склади злочинів. Виходячи з такої логіки, всі інститути адміністративного права, передбачені в загальній частині, призначаються для обслуговування управлінської діяльності держави, якою аж ніяк не вичерпується зміст адміністративного права.

По-друге, сучасне адміністративне право збагатилося рядом інститутів, які не можуть бути відображені в його особливій «управлінській» частині. Наприклад, це інститути адміністративних послуг, адміністративних договорів, адміністративної юстиції. Навіть такий класичний інститут адміністративного права, який містить норми що регулюють розгляд справ про адміністративні

правопорушення, не може бути відображений в особливій частині, оскільки являє собою вид не управлінської, а юрисдикційної діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та судів загальної юрисдикції. Власне і сама діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, врегульована нормами адміністративного права, сьогодні не обмежується лише державним управлінням («владно-організуючим впливом на підконтрольні об'єкти»), а містить публічно-сервісну складову, яка полягає у дозвільно-реєстраційній та правовідновлюючій діяльності, яка ініціюється не владним органом, а фізичними та юридичними особами. Більше того, згідно з сучасною концепцією розуміння соціальної ролі адміністративного права, публічно-сервісна складова діяльності владних органів має пріоритет над управлінською.

Отже, не має вагомих підстав виділяти в адміністративному праві загальну чи особливу частину. Систему сучасного адміністративного права необхідно побудувати винятково за інституційним принципом, на зразок конституційного, фінансового чи екологічного права.

Окреслений вище предмет адміністративно-правового регулювання в Україні свідчить про те, що адміністративне право охоплює майже всі сфери суспільних відносин, які регулюються правом. Через це виникає необхідність у чіткому визначенні меж його взаємозв'язку та взаємодії з іншими галузями національного права. Такий підхід дозволяє не лише точніше окреслити місце адміністративного права в системі права України, а й глибше розкрити його природу та зміст.

Адміністративно-правові відносини тісно інтегровані в загальну правову систему, часто передують або супроводжують правовідносини, що регулюються іншими галузями права. Це стає джерелом труднощів як для теоретиків, так і для практиків, оскільки виникають випадки плутанини при визначенні сфери дії адміністративного чи іншого законодавства, що веде до помилок у правозастосуванні та юридичній кваліфікації (як, наприклад, неправильне визначення підсудності у справах адміністративного,

кримінального чи господарського характеру). Тому, досліджуючи взаємозв'язок адміністративного права з іншими правовими галузями, важливо не лише встановити їх зв'язки, а й розмежувати їхні предмети регулювання.

Взаємозв'язок адміністративного і конституційного права є однією з найскладніших тем публічного права в Україні. Особливо це стосується виконавчої влади, де межа між цими галузями є розмитою. Часто в підручниках з конституційного та адміністративного права розділ, присвячений виконавчій діяльності, є практично ідентичним. Більше того, конституційне право іноді охоплює відносини, які фактично є частиною адміністративного процесу (наприклад, розгляд звернень громадян або легалізація громадських об'єднань). Отже, необхідно не тільки демонструвати взаємозв'язки, а й чітко розмежовувати предмети цих галузей.

Конституційне право виступає фундаментом для всіх інших галузей права, зокрема адміністративного, оскільки всі правові норми повинні відповідати Конституції України. Саме конституційні положення визначають загальні принципи функціонування держави і правовий статус особи, тоді як адміністративне право конкретизує ці положення через встановлення повноважень органів влади, регулювання діяльності органів виконавчої влади, визначення їх структурно-функціональної організації, механізмів реалізації прав громадян тощо.

Основна відмінність між предметами конституційного й адміністративного права полягає в тому, що перше регулює політичні аспекти діяльності публічної влади, а друге – організаційно-розпорядчі. Наприклад, конституційне право визначає місце виконавчої гілки у системі органів державної влади, а адміністративне – описує механізм її функціонування, включаючи кадрову політику, діловодство та нормотворчу діяльність. Так само конституційне право фіксує основні права особи, а адміністративне – визначає шляхи їх реалізації та захисту з боку виконавчих структур.

Зв'язок адміністративного та кримінального права виявляється через низку спільних положень. Наприклад, адміністративні норми встановлюють

загальні правила (дорожнього руху, пожежної безпеки тощо), порушення яких у певних випадках передбачає кримінальну відповідальність. Крім того, адміністративне право визначає, які діяння вважаються проступками. Деякі з них є подібними до кримінальних злочинів, тому для правильної правової кваліфікації потрібно враховувати взаємозв'язок норм обох галузей. До того ж, кримінальне право передбачає відповідальність за порушення правил публічної служби, які регулюються адміністративними нормами.

Фінансове право також має тісний зв'язок із адміністративним. Воно регламентує фінансову діяльність держави, пов'язану з розподілом і використанням державних коштів. Норми, що регулюють діяльність фінансових органів, водночас належать і до фінансового, і до адміністративного права. Якщо мова йде про зміст фінансових рішень – це сфера фінансового права, а от організація роботи відповідних органів – предмет адміністративного права.

Взаємозв'язок із цивільним правом проявляється в тому, що:

1. Адміністративні акти нерідко є підставою для виникнення цивільно-правових відносин (наприклад, дозвіл на підприємницьку діяльність).
2. Цивільні договори можуть спричиняти адміністративно-правові процедури (як-от реєстрація транспортного засобу після купівлі-продажу).

Трудове право також має точки перетину з адміністративним. Адміністративне право визначає повноваження органів, які здійснюють нагляд за дотриманням трудового законодавства. Ці функції реалізуються через інспекції праці, діяльність яких регулюється адміністративними нормами. Водночас трудове право регулює окремі аспекти публічної служби, включаючи дисциплінарну відповідальність службовців органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література до теми:

1. Авер'янов В. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/493-stetsenko/21414-2012-06-20-10-58-46.html>
2. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Вид. 6-те, допов. та перероб. Харків, Право, 2021. 196 с
3. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право За заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
4. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. За ред. В. Галунька, О. Правоторової. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
5. Галунько В. Публічний інтерес в адміністративному праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 178–182.
6. Загальне адміністративне право України: підручник. За заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової; Одеса, Фенікс, 2023. 792 с.
7. Загальне адміністративне право: підручник. Видавничий дім «Гельветика», 2023. 688 с.
8. Мельник Р. С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 212 с.
9. Мельник Р. Предмет адміністративного права. *Право України*. 2018. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018
10. Мельник Р. Про новітню доктрину адміністративного права України. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_mR2Yo1ht2M&t=2536s
11. Федорук Н.С. Людиноцентризм як ціннісно-світоглядний орієнтир формування понятійного апарату адміністративного права. *Публічне і приватне право*. 2022. №1.

12. Федорук Н.С. Публічне право України в умовах постіндустріальної держави. *Часопис Київського університету права*. 2020р. №2. С.51-54.

13. Федорук Н.С. Публічно-правові ознаки сучасного адміністративного права України з позицій людиноцентризму. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. Вип.82. Одеса, 2019. С.248-254.

Н.Е. 2. Принципи адміністративного права

Максимальна кількість балів за тему – 5

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 3 балів.

2. Тестові завдання – 2 балів

План

1. Поняття та значення принципів адміністративного права.
2. Принцип верховенства права як євроінтеграційна спрямованість адміністративного права.
3. Структурні елементи принципу верховенства права:
 - а) Принципи законності та юридичної визначеності як невід’ємні складові верховенства права.
 - б) Дотримання прав людини, заборона свавілля та дискримінації.
4. Принципи належного урядування.

Опорний конспект

Студенту необхідно визначити принципи адміністративного права як фундаментальні засади діяльності суб’єктів публічної адміністрації, а також проаналізувати їх правову природу. Дослідити значення принципів адміністративного права та їх вплив на побудову відносин фізичних та юридичних осіб з суб’єктами публічної адміністрації. Визначати принцип верховенства права в якості реалізації європейської спрямованості даної галузі

права. Також студенту необхідно визначити структурні елементи принципу верховенства права такі як принцип законності, юридична визначеність, заборона свавілля та дискреційні повноваження, доступ до незалежного суду, заборона дискримінації. Проаналізувати принцип законності як невід’ємну складову принципу верховенства права та його істотним елементом, що складається з низки положень, які мають важливе значення для правового регулювання діяльності публічної адміністрації. Характеризувати принцип юридичної визначеності в ракурсі того, що будь-які юридичні акти, прийняті публічною адміністрацією, були передбачуваними. Студенту необхідно деталізувати принцип дотримання прав людини, заборону свавілля та дискримінації як гарантії усунення загрози для прав, свобод та законних інтересів приватних осіб з боку суб’єктів публічної адміністрації. Визначати принципи належного урядування як основу формування єдиних стандартів функціонування публічної влади, які б сприяли максимально повній реалізації прав, свобод та законних інтересів приватних осіб. Звернути увагу на Постанову Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 17.04.2018, справа № 826/8107/16 (Про обов’язок органу місцевого самоврядування розглянути клопотання особи про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки); Постанову Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 01/02/2023, справа №2240/2900/18, (зупинення реєстрації податкових накладних).

Принципи адміністративного права України – це фундаментальні засади, на яких ґрунтується правове регулювання суспільних відносин у сфері публічного адміністрування. Вони визначають основні ідеї, що спрямовують нормотворчу, правозастосовну та правозахисну діяльність у сфері адміністративного права. Принципи адміністративного права України відображають ключові ціннісні орієнтири та основи організації й діяльності суб’єктів публічної адміністрації. Вони спрямовані переважно на реалізацію та захист прав і свобод громадян у демократичній, соціальній і правовій державі. Ці принципи забезпечують справедливий баланс між публічними, державними

та приватними інтересами у сфері публічного права, а також визначають правові засади взаємодії органів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами, а також колективними утвореннями в межах виконання функцій виконавчої влади.

Етимологічний аналіз поняття «принцип» допомагає розкрити його зміст, оскільки ця категорія закріпилася у вжитку ще з часів середньовіччя, походячи від давньофранцузького «*principe*» та латинського «*principium*». У юридичному контексті це поняття має кілька груп значень: як основоположна істина, закон, доктрина або припущення; як загальне правило чи стандарт; як сукупність моральних та етичних норм; як заздалегідь визначена політика або спосіб дії; як ключовий елемент, що формує внутрішню природу або окремі аспекти поведінки.

Отже, термін «принцип» можна розуміти в різних значеннях залежно від контексту застосування. Основні його значення наступні: а) Філософське значення – принцип як фундаментальна істина, яка лежить в основі певного вчення, світогляду чи системи знань. б) Юридичне значення – основоположні засади, на яких базується певна галузь права, правові норми чи діяльність державних органів. в) Морально-етичне значення – система цінностей та норм, якими керується людина або суспільство у своїй поведінці. г) Наукове значення – загальний закон або правило, що пояснює певні явища чи процеси в науці та техніці. д) Політичне значення – основоположні ідеї та напрямки, що визначають політику держави, партії або організації. е) Методологічне значення – базові положення або правила, які використовуються як основа для досліджень або розробок. ж) Організаційне значення – основи функціонування систем, структур чи механізмів управління. з) Технічне значення – принцип як механізм або спосіб дії технічних пристроїв і систем. Таким чином, поняття «принцип» є багатогранним і застосовується в різних сферах людської діяльності.

Для адміністративного права принципи виступають основними ідеями, положеннями, вимогами, що характеризують зміст адміністративного права,

відображають закономірності його розвитку і визначають напрями та способи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Це виражається у тому, що принципи адміністративного права формують поєднання норм, ідей та теорій, які закладаються в основу адміністративно-правового регулювання. Також, варто відзначити, що дані принципи не є константою, вони розвиваються одночасно з розвитком адміністративного права. Щодо норм адміністративного права – принципи займають панівне становище і мовби виступають меганормами, на підставі яких мають розвиватися так-звані «звичайні» норми адміністративного права.

У сучасній науці адміністративного права принцип верховенства права означає, що діяльність усіх публічних інститутів спрямована на забезпечення реалізації та захисту прав людини, визнаючи їх пріоритетними над іншими цінностями демократичної, соціальної та правової держави. Доктрина верховенства права вперше була розроблена Альбертом Дайсі, яка складається з трьох основних ідей: 1) Право є вищим і протилежним деспотичній владі. Тільки у випадку, коли діями особи порушено закон, їй буде призначено покарання судом у встановленому законом порядку. Також підкреслено, що уряди не можуть мати широких дискреційних повноважень, вони обов'язково повинні бути хоча б певною мірою обмежені. 2) Кожна людина має бути рівною перед законом, що означає, незалежно від того, ким вона є - чи державним службовцем, чи селянином, у випадку порушення закону розгляд у суді буде відбуватися за тими самими ж законами. 3) Норми конституції не є основним джерелом права — основним джерелом виступають природні права людини. Кожна людина у суспільстві мусить мати свої права та свободи, які дозволяють їй робити все, що вона бажає. Кожний, чиї права порушені, має право на судовий захист.

Нормативне закріплення принципу верховенства права відбулося як на рівні міжнародних актів, так і у національному законодавстві. До основних міжнародних нормативних актів, що містять основи даного принципу віднесемо: по-перше, преамбулу Статуту Ради Європи, що наголошує на

«відданості» держав-членів духовним та моральним цінностям, що є спільною спадщиною їхніх народів та справжнім джерелом свободи особи, політичної свободи і верховенства права - принципів, що становлять підвалини кожної справжньої демократії; по-друге, преамбула Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, в якій зазначається, що «уряди європейських країн ... є одностайними і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи та верховенства права»;

До основних національних нормативних актів, що містять основи даного принципу віднесемо: частину 1 статті 8 Конституції України (в Україні визнається і діє принцип верховенства права); частину 1 статті 8 Кодексу адміністративного судочинства України (суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого зокрема людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави); частину 1 статті 3 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (діяльність Кабінету Міністрів України ґрунтується на принципах верховенства права); частину 1 статті 3 Закону України «Про державну службу» (принципами державної служби є верховенство права); статтю 5 Закону України «Про адміністративну процедуру» (адміністративний орган при здійсненні адміністративного провадження керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави).

Принцип верховенства права є складною конструкцією, яка містить ряд обов'язкових елементів, зокрема: законність; юридичну визначеність; заборону свавілля; доступ до правосуддя, представленого не залежними та безсторонніми судами; дотримання прав людини; заборону дискримінації та рівність перед законом. Недотримання хоча б одного з названих елементів публічною адміністрацією означатиме порушення нею принципу верховенства права.

Структурні елементи принципу верховенства права:

а) Принципи законності та юридичної визначеності як невід’ємні складові верховенства права.

Принцип законності є невід’ємною частиною верховенства права та його ключовим елементом. Він охоплює низку положень, що відіграють важливу роль у правовому регулюванні діяльності публічної адміністрації, зокрема у сфері її зовнішньої взаємодії. Основними аспектами цього принципу є дотримання вимог закону, рівність усіх перед ним, а також визнання закону як найвищого за юридичною силою нормативно-правового акта в державі.

Основні ознаки принципу законності у публічному адмініструванні: а) пріоритет права і закону – діяльність органів публічного адміністрування має ґрунтуватися на Конституції, законах та інших нормативно-правових актах; б) виключність правових підстав – органи державної влади та місцевого самоврядування можуть діяти лише в межах повноважень, наданих їм законом; в) обов’язковість дотримання правових норм – усі суб’єкти адміністративно-правових відносин (державні органи, посадові особи, громадяни, юридичні особи) повинні дотримуватися законодавства; г) юридична відповідальність за порушення – за невиконання або порушення законів посадові особи та органи влади можуть нести дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність; д) контроль і нагляд за дотриманням законності – функціонують механізми судового, адміністративного та громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації; е) забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян – органи публічної влади повинні діяти на захист прав і свобод людини, а не порушувати їх; ж) прозорість та підзвітність – діяльність адміністративних органів має бути відкритою для суспільства, а посадові особи зобов’язані звітувати про свої дії.

Принцип законності передбачає, що вся діяльність публічної адміністрації має ґрунтуватися на законі. Це означає, що всі органи виконавчої влади, а також інші державні установи створюються відповідно до законодавства, яке визначає їхні повноваження. Жодні повноваження не можуть існувати поза правовими межами. Крім того, реалізація цих

повноважень повинна відбуватися виключно в межах та у спосіб, визначені законом. Усі рішення та дії органів влади мають відповідати принципу верховенства права, забезпечуючи неухильне дотримання прав і свобод громадян, а також законних інтересів усіх учасників адміністративних правовідносин.

Принцип юридичної визначеності є складовою верховенства права і передбачає, що правові норми мають бути чіткими, зрозумілими, передбачуваними та стабільними. Він забезпечує правову безпеку для громадян та юридичних осіб, гарантує послідовність правозастосування та захист від свавільних дій державної влади. Основні елементи принципу юридичної визначеності: а) чіткість та недвозначність норм – правові акти повинні бути сформульовані зрозуміло, щоб кожен міг передбачити правові наслідки своїх дій; б) передбачуваність правозастосування – органи державної влади зобов'язані діяти послідовно, дотримуючись встановлених правових норм; в) стабільність законодавства – часті та необґрунтовані зміни в законодавстві можуть порушувати довіру громадян і дестабілізувати правовідносини; г) заборона зворотної дії закону (крім випадків, коли це покращує становище особи) – нові норми не повинні погіршувати становище суб'єктів правовідносин заднім числом; д) законне очікування – громадяни мають право розраховувати на сталість правового регулювання та його відповідність попередній судовій та адміністративній практиці; е) обов'язковість виконання судових рішень – рішення суду мають бути остаточними і підлягати безумовному виконанню.

б) Дотримання прав людини, заборона свавілля та дискримінації.

Принцип дотримання прав людини також є одним із ключових у адміністративному праві та забезпечує, що діяльність суб'єктів публічної адміністрації спрямована на захист і реалізацію основоположних прав і свобод громадян. Застосування даного принципу в адміністративному праві виражається в наступних моментах:

а) Пріоритет прав людини у діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Тобто всі органи виконавчої влади повинні діяти відповідно до Конституції України, міжнародних договорів і національного законодавства, що гарантують права людини. Будь-які обмеження прав мають бути законними, пропорційними та обґрунтованими.

б) Захист від свавілля та зловживання владою. Тобто адміністративні органи не можуть ухвалювати рішення, що безпідставно обмежують права людини або порушують принцип справедливості. Всі рішення повинні бути мотивованими та відповідати правовим нормам. Заборона свавілля (prohibition of arbitrariness) як принцип адміністративного права передбачає, що суб'єкти публічної адміністрації діятимуть неупереджено та тільки на основі законодавчих актів.

в) Доступ до правосуддя та ефективні засоби правового захисту, передбачає можливість громадян оскаржувати дії чи бездіяльність органів влади в судовому чи адміністративному порядку. А також судові рішення, що стосуються захисту прав людини, повинні виконуватися своєчасно та в повному обсязі.

г) Прозорість та відкритість адміністративного процесу, виражається у зобов'язанні адміністративних органів діяти відкрито, забезпечуючи доступ до публічної інформації. Крім того, громадяни повинні мати можливість ознайомлюватися з адміністративними рішеннями, що їх стосуються.

д) Захист соціально вразливих груп – тобто даний принцип має забезпечувати рівність перед законом та захист прав осіб з інвалідністю, літніх людей, дітей та інших соціально незахищених категорій. Рівність перед законом означає, що усі особи підпорядковані однаковим законам, і жодна особа чи група осіб не мають особливих юридичних привілеїв. Зазначена вимога стосується як допуску приватних осіб до певних благ чи ресурсів (наприклад, рівність суб'єктів господарювання, які беруть участь у тендері, що проводиться суб'єктом публічної адміністрації), так і юридичної відповідальності (усі особи відповідають за вчинені ними правопорушення на

однакових умовах). Заборона дискримінації передбачає, що законодавство запобігає дискримінації окремих осіб або груп. Будь-яке необґрунтоване нерівне ставлення заборонено законом, а кожна людина має гарантоване право на рівний та ефективний захист від дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження або іншого статусу.

е) Міжнародні стандарти прав людини, які виступають основою дотримання прав людини і передбачають, що органи публічної адміністрації повинні керуватися практикою Європейського суду з прав людини та міжнародними стандартами захисту прав людини. Таким чином, принцип дотримання прав людини є основоположним для адміністративного права, оскільки сприяє побудові правової держави, де забезпечуються гідність, свобода та рівність кожної людини.

Принципи належного врядування сформувалися в межах європейської адміністративно-правової доктрини. Їх впровадження в діяльність публічної адміністрації було зумовлене необхідністю встановлення єдиних стандартів функціонування органів влади, які б сприяли ефективному захисту та реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян. Фактично ці принципи виступають процедурною основою для забезпечення верховенства права. Водночас вони сприяють досягненню й інших важливих цілей, зокрема зменшенню рівня корупції, врахуванню позиції меншості при ухваленні адміністративних рішень, а також залученню інститутів громадянського суспільства до процесів публічного адміністрування.

До принципів належного урядування (12 Principles of Good Governance), які визначені Радою Європи, належать: Принцип 1. Чесне проведення виборів, представництво та участь (Fair Conduct of Elections, Representation and Participation) – забезпечення вільних і справедливих виборів, рівного представництва та активної участі громадян у прийнятті рішень. Принцип 2. Сприйнятливість (Responsiveness) – органи влади повинні оперативно

реагувати на потреби та запити громадян, забезпечуючи належний рівень обслуговування.

Принцип 3. Ефективність та результативність (Efficiency and Effectiveness) – публічне адміністрування має досягати поставлених цілей із мінімальними витратами ресурсів, забезпечуючи максимальний результат.

Принцип 4. Відкритість та прозорість (Openness and Transparency) – діяльність органів влади повинна бути доступною для громадськості, а процес ухвалення рішень зрозумілим і зрозумілим для громадян.

Принцип 5. Верховенство права (Rule of Law) – всі рішення та дії органів влади мають відповідати законам, гарантувати правову визначеність та захищати права громадян.

Принцип 6. Етична поведінка (Ethical conduct) – державні службовці зобов'язані дотримуватися високих етичних стандартів, запобігати корупції та діяти в інтересах суспільства.

Принцип 7. Компетентність та спроможність (Competence and Capacity) – суб'єкти публічної адміністрації повинні мати необхідні знання, навички та ресурси для ефективного виконання своїх функцій.

Принцип 8. Інновації та відкритість до змін (Innovation and Openness to Change) – публічне адміністрування має бути гнучким, підтримувати новітні ідеї та адаптуватися до змін у суспільстві.

Принцип 9. Стійкість та довгострокова орієнтація (Sustainability and Long-term Orientation) – прийняття рішень повинно враховувати довгострокові наслідки та потреби майбутніх поколінь.

Принцип 10. Правильний фінансовий менеджмент (Sound Financial Management) – публічні фінанси, фонди-коштів мають використовуватися відповідально, ефективно та з дотриманням принципів фінансової дисципліни.

Принцип 11. Права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість (Human rights, Cultural Diversity and Social Cohesion) – політика держави має сприяти захисту прав людини, повазі до культурного розмаїття та зміцненню суспільної єдності.

Принцип 12. Підзвітність (Accountability) – суб'єкти публічної адміністрації та посадові особи повинні бути відповідальними за свої дії та рішення перед громадянами та вищими інституціями.

Ці принципи спрямовані на забезпечення ефективного, прозорого та демократичного врядування, яке відповідає потребам та очікуванням громадян.

Рекомендована література до теми:

1. Авер'янов В. Б. Засадниче значення принципу верховенства права в українській адміністративно-правовій доктрині. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ: Наукова думка, 2007. С. 125-129.
2. Анпілогов О. В.; Жукова А. І. Верховенство права як фундаментальний принцип галузі адміністративного права. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди «Право». 2022. № 34: С. 72-79.
3. Антонов А. Упровадження принципів належного врядування як інструмент зміцнення демократії в Україні / А.Антонов, І.Приходько, Л.Антонова. Public Administration and Regional Development. – 2023. – № 20. – С. 285–302. DOI: 10.34132/pard2023.20.01.
4. Баранчик П. Д. Принцип верховенства права як засадничий принцип адміністративного права. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 2. С. 137-143.
5. Баранчик П. О. Принципи адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 20 с.
6. Бедний О. І. Зміст та значення принципів належного врядування в адміністративному праві України. Нове українське право. 2021. № 3. С. 134-139.
7. Бережна К. Принцип належного урядування та його вплив на стандарти реалізації прав громадян в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 1. С. 279-281.
8. Берзанюк Я.О. Принцип належного урядування (good governance): національна та європейська судова практика. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Вип. 64. С. 189-197.

9. Дніпров О. Принципи належного урядування в сучасній системі адміністративного права України. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 114-118.
10. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. Право України. 2017. № 11. С. 142-164.
11. Коломоєць Т. О., Баранчик П. О. Принципи адміністративного права : монографія. Запоріжжя : Поліграфічний центр «Сору Art», 2012. 203 с.
12. Кравцов А. С. Пріоритет прав і свобод людини та громадянина як принцип адміністративного права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 19 с.
13. Лютіков П.С. Мельник-Томенко Ж.М. Тлумачення загальних принципів адміністративного судочинства: теоретико-прикладні засади застосування практики Європейського суду з прав людини: монографія. Одеса, 2021. 182 с.
14. Мельник-Томенко Ж.М. Застосування практики Європейського суду з прав людини при тлумаченні загальних принципів адміністративного судочинства дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2020. 233 с.
15. Миколенко О.І. Загальна проблематика щодо визначення системи принципів адміністративного права та змісту принципу сталості і довгострокової орієнтованості. Правова держава. 2024. № 56.
16. Ніколіна І.І. Дослідження кореляції між впровадженням принципів належного врядування та спроможністю громад. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2022. Вип. 31. С. 49-54.
17. Остапенко О. І. Принципи адміністративного права: нове бачення, перспективи. Митна справа. 2002. № 2. С. 33-36. 67.
18. Пасенюк О. М. Принцип верховенства права в адміністративній юстиції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 20 с.
19. Позігун І. О. Співвідношення принципу верховенства права з іншими принципами адміністративного процесу. Держава та регіони. Серія «Право, 2021. С. 109-113.

- 20.Пухтецька А. А. Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінтеграційні аспекти оновлення змісту та практики застосування : монографія. Київ ; Харків : ПП Панов [вид.], 2016. 434 с.
- 21.Рибченко А. О. Верховенство права як принцип адміністративного судочинства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.
- 22.Росоляк О. Б., Цимбалістий Т. О. Принцип верховенства права в адміністративно-правових відносинах. Питання адміністративного права. Кн.1 [Відпов. за випуск Н. Б. Писаренко]. Харків: Право, 2017. С. 200-211.
- 23.Свірко, С. В., Дика, О. С., Тростенюк, Т. М., Сидоренко, О. П., & Загурський, В. Ф. (2024). Принципи належного урядування на сучасному етапі розвитку людства: категоризація та концептуалізація. Економіка, управління та адміністрування, (3(109), 74-90. [https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-74-90](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-74-90)
- 24.Ткаля О.В. Розуміння належного врядування за сучасних умов. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : юридичні науки. 2020. Т. 31 (70), Ч. 2, № 2. С. 125-130.
- 25.Шандрук С.М. Базові принципи адміністративної процедури: зміст та класифікація. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 92-98.
- 26.Шарая А.А. Принципи адміністративного права: характеристика загальних ознак. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018. № 4. С. 66-72.
- 27.Шарая А.А. Принципи права як підґрунтя для формування принципів адміністративно-процедурного права. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018. № 3. С. 77-88.

Правові акти:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р.№ 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. 330, Ст.141. Редакція від

01.01.2020 [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text)

2. Щодо належного адміністрування : Рекомендація CM/Rec(2007)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 20 червня 2007 року на 999-му засіданні заступників міністрів URL: [CM/Rec\(2007\)7](#)
3. Про виконання адміністративних і судових рішень у сфері адміністративного права : Рекомендація Rec(2003)16, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 9 вересня 2003 року на 851-му засіданні заступників міністрів URL: [Rec\(2003\)16](#)
4. Principles of good governance. URL: <http://msulocalgov.org/technicalassistance/Principles%20of%20Good%20Governance.pdf>
5. Principles for Good Governance in the 21st Century. Policy Brief No.15. By John Graham, Bruce Amos and Tim Plumptre. 2003 Institute on Governance. URL: https://iog.ca/docs/2003_August_policybrief15.pdf
6. Principles of Good Governance and European Label of Governance Excellence (ELoGE). Council of Europe. URL: <https://primoeurope.eu/12-principles-of-good-governance-andeuropean-label-of-governance-excellence-elope/>
7. 12 Principles of Good Governance. Council of Europe – official web-portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles>
8. The Principles of Public Administration / OECD. – Paris, 2023 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023-edition-UKR.pdf>
9. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст.43. Редакція від 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
10. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20/ed20231229#Text>
11. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 17.04.2018, справа № 826/8107/16 (Про обов'язок органу місцевого

самоврядування розглянути клопотання особи про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки)
<https://lpd.court.gov.ua/adjudication/2868>

12.Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 01/02/2023, справа №2240/2900/18, (зупинення реєстрації податкових накладних) <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/18914>

Н.Е. 3. Адміністративно-правові норми та адміністративно-правові відносини

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

1.Усне опитування – 3 бали.

2. Тестові завдання – 2 бали

План

1. Правова природа та структура адміністративно-правової норми.
2. Класифікація адміністративно-правових норм та форми їх реалізації.
3. Джерела адміністративного права.
4. Адміністративно-правові відносини: структура та види.
5. Юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.

Опорний конспект

Студенту необхідно звернути увагу на систему, джерела та систематизацію адміністративного права. Визначити основні та додаткові ознаки адміністративно-правових норм. Актуалізувати свої знання щодо форми реалізації адміністративно-правових норм. Доцільно ознайомитись із правовим регулюванням підприємницької діяльності. Окремо слід приділити увагу вивчення функціям адміністративно-правових норм та особливостям

процедури прийняття підзаконового нормативно-правового акту. Варто приділити увагу положенням щодо характеристики адміністративно-правових відносин. Слід проаналізувати судову практику з даного питання, а саме Постанову Верховного Суду від 26.11.2020 у справі № 500/2486/19

На думку більшості науковців адміністративне право а, відповідно і адміністративно-правові норми, «розглядається як публічно-сервісне право, спрямоване на обслуговування інтересів приватних осіб у їх відносинах з органами публічної адміністрації». Це підтверджується тим, що адміністративні послуги являють собою законодавчо-врегульовану діяльність органів публічної адміністрації, яка здійснюється ними на підставі звернення і в інтересах фізичної чи юридичної особи та кінцевим результатом якої є видання адміністративного акту, що створює умови для виникнення прав та обов'язків у його користувача». Адміністративно-правова норма, як і будь-яка правова норма являє собою обов'язкове, формальне та визначене правило поведінки, яке встановлено або санкціоновано суб'єктом публічної адміністрації, яке закріплює певні правила поведінки та забезпечується заходами публічного примусу. Необхідно визначати основні ознаки адміністративно-правової норми, до них належать:

- 1) адміністративно-правова норма служить забезпеченню публічного інтересу. Під публічним інтересом мається на увазі не тільки інтерес держави чи місцевої громади, а і певні права та інтереси суб'єктів приватного права, які забезпечуються виключно публічно-правовими засобами.
- 2) адміністративно-правова норма переважно закріплює реалізацію організаційної функції органу публічної адміністрації (органу державної влади та органа місцевого самоврядування). Ця особливість адміністративно-правової норми означає, що нею встановлюються порядок реалізації компетенції суб'єктом публічної адміністрації, або є результатом реалізації цієї компетенції.
- 3) адміністративно-правова норма у переважній більшості встановлюється суб'єктами публічної адміністрації в процедурі реалізації ними виконавчо-розпорядчої діяльності. Адміністративно-правова норма має підзаконний

характер і являє собою деталізацію положень Основного закону та всіх законів України, спрямована на забезпечення щодо функціонування механізму держави, а також на реалізацію та захист прав і свобод суб'єктів адміністративно-правових відносин (фізичних та юридичних осіб).

4) адміністративно-правова норма містить як правило категоричне правило поведінки та передбачає односторонній владний вплив на суб'єктів права. Ця особливість адміністративно-правових норм можна пояснює тим, що вона регулює організаційно-процесуальні етапи реалізації виконавчо-розпорядчих функцій органів публічної адміністрації.

5) адміністративно-правова норма забезпечена системою засобів публічного примусу. Адміністративно-правова норма забезпечується винятково заходами адміністративної відповідальності

Отже, адміністративно-правова норма – це обов'язкове, формально-визначене правило поведінки, яке встановлене або санкціоноване владними суб'єктами, яке регулює суспільні відносини, пов'язані із реалізацією виконавчо-розпорядчих і організаційних функцій влади, спрямованої на забезпечення функціонування механізму держави та захисту прав і свобод приватних осіб, забезпечені системою засобів публічного примусу.

Під структурою адміністративно-правової норми розуміють внутрішню будову норми права, яка складається з елементів, які пов'язані між собою. Структура адміністративно-правових норм, як і будь-яка інших норм права, складаються з гіпотези, диспозиції та санкції. Необхідно відназити, що окремі норми адміністративного права мають четвертий елемент складу норми у вигляді - заохочення.

Гіпотеза – це частина норми, яка вказує на фактичні умови, при настанні яких потрібно керуватися даною нормою. Фактично гіпотеза передбачає обставини, які є підставами виникнення, зміни та припинення адміністративних правовідносин.

Диспозиція – це основна частина норми, що містить саме правило поведінки, яке повинні виконувати суб'єкти адміністративного права при настанні обставин, указаних в гіпотезі.

Санкція – це частина норми, яка вказує на заходи відповідальності, що застосовуються в випадку порушення адміністративно-правової норми.

Заохочення – це частина норми, яка містить заходи правового, морального та матеріального характеру, пов'язані із публічним визнанням заслуг особи або сумлінним виконанням нею правових та інших обов'язків. Слід відзначити, що адміністративно-правова норма не тотожна змісту статті або частині того чи іншого нормативного акта. У багатьох випадках структурні елементи адміністративно-правових норм знаходяться в різних статтях або частинах нормативно-правового акту. Нерідко гіпотеза і диспозиція норми знаходяться в одному нормативному акті, а санкція передбачена в іншому. Велика кількість адміністративно-правових норм дозволяє класифікувати їх за цілим рядом підстав.

Адміністративно-правову норму за цільовим призначенням можна класифікувати на охоронну та регулятивну. Охоронна норма встановлює обов'язкове правило поведінки, заборони та обмеження на певні дії, а регулятивна – використання такого правового засобу, як повідомлення про початок діяльності, реєстрації, ліцензування, визначення варіанту можливої поведінки, укладення адміністративного договору тощо.

Адміністративно-правові норми за предметом регулювання поділяють:

1) матеріальні, які закріплюють комплекс прав і обов'язків, а також відповідальність учасників Урегульованих адміністративним правом відносин, тобто адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права;

2) процесуальні, які визначають загальні правила, порядок, процедуру нормотворчої, правозастосовчої та юрисдикційної діяльності суб'єктів адміністративного права (визначають порядок реалізації матеріальних норм). Отже, якщо матеріальні норми адміністративного права вказують, що потрібно

робити учасникам адміністративних відносин, то процесуальні норми регламентують, у якому порядку правовий статус реалізується.

За юридичним змістом норми поділяється на:

- 1) зобов'язуюча;
- 2) забороняюча;
- 3) уповноважуюча;
- 4) рекомендаційна.

За формами приписів:

- 1) імперативна (обов'язкова до виконання);
- 2) диспозитивна (пропонує кілька варіантів поведінки).

В залежності від адресату можна виділити норми, що регламентують правовий статус:

- 1) органі публічної адміністрації;
- 2) публічних службовця;
- 3) приватних осіб;
- 4) інституцій громадянського суспільства;
- 5) статус фізичних осіб.

За межами дії (колом осіб):

- 1) загальні;
- 2) спеціальні ;
- 3) норми, що стосуються конкретних суб'єктів.

За територією дії:

- 1) загальнодержавні;
- 2) місцеві;
- 3) міжтериторіальні (діють у кількох територіальних утвореннях).

Практичне втілення в життя суб'єктами адміністративно-правових відносин, вираженого в нормах волевиявлення, використання правил поведінки, що містяться в них, з метою регулювання відповідних управлінських правовідносин називають реалізацією адміністративно-правових норм. Під

джерелом права розуміють офіційну форму вираження і закріплення норм права, які надають їм юридичного, загальнообов'язкового значення.

Система джерел адміністративного права після прийняття Конституції України і визнання у нашій державі принципу верховенства права, а також з початком процесу євроінтеграції зазнала доволі суттєвого коригування, що було пов'язане насамперед із збільшенням їх видів. У цьому випадку йдеться про доповнення стандартного переліку джерел адміністративного права, представлених юридичними актами, судовими рішеннями, а також так званими неформалізованими джерелами права (нормами моралі, традиціями, звичаями тощо).

Джерела адміністративного права представлені такими видами:

- формалізованими національними джерелами адміністративного права;
- формалізованими міжнародними (європейськими) джерелами адміністративного права;
- судовими рішеннями;
- неформалізованими джерелами адміністративного права.

Формалізовані національні джерела адміністративного права, тобто такі, що дістали закріплення у формі документу (юридичного акта), представлені розгалуженою системою. Разом з цим необхідно зважати на те, що суто адміністративних юридичних актів, тобто таких, що складаються винятково з норм адміністративного права, небагато. У переважній більшості випадків в одному юридичному акті поєднуються норми кількох галузей права. Такі «комплексні» юридичні акти, як наслідок, виступатимуть одночасно джерелами цих галузей права, проте лише у тій частині (стаття, пункт тощо), яка містить відповідні норми права.

Приклад: Закон України «Про прокуратуру» є «комплексним» юридичним актом, оскільки у його статтях зосереджені норми різних галузей права, зокрема кримінального процесуального, адміністративного процесуального та адміністративного права.

До формалізованих національних джерел адміністративного права належать:

- Конституція України;
- закони України;
- підзаконні юридичні акти.

Конституція України у відповідних статтях, частинах статей тощо є джерелом для усіх галузей національного права. Проте найбільша кількість її положень становить джерельну базу саме адміністративного права.

Аналіз положень Конституції України засвідчує, що усі її розділи тією чи іншою мірою є, по-перше, основою для формування норм адміністративного права, по-друге, - правилами, якими у своїй діяльності мають безпосередньо керуватися суб'єкти публічної адміністрації.

Конституція України буде джерелом адміністративного права у частині тих норм (частин, пунктів, підпунктів тощо), які:

- закріплюють права приватних осіб;
- визначають обов'язки приватних осіб у сфері публічного адміністрування;
- встановлюють обов'язки суб'єктів публічної адміністрації;
- визначають організаційну побудову органів публічної влади;
- закріплюють повноваження суб'єктів публічної адміністрації.

Закони України регулюють найбільш значущі та принципові для належного функціонування публічного адміністрування питання, пов'язані насамперед з утвердженням та забезпеченням реалізації прав та свобод приватних осіб у цій сфері. Виходячи з ч. 2 ст. 19 Конституції України, закони України є основним видом нормативного акта, яким мають керуватися у своїй діяльності суб'єкти публічної адміністрації. У системі українського законодавства нараховується велика кількість законів, у тому числі кодексів, які є джерелами адміністративного права. Прикладами юридичних актів такого виду, що є джерелами адміністративного права, варто назвати:

- Кодекс України про адміністративні правопорушення;

- Митний кодекс України;
- Закон України «Про центральні органи виконавчої влади»;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- Закон України «Про доступ до публічної інформації»;
- Закон України «Про державну службу» тощо.

Підзаконні юридичні акти відрізняються від законів рядом особливостей. Так, очевидним є те, що масштаб дії (предмет) підзаконних актів у будь-якому разі вужчий за масштаб дії законів. Це пов'язано з тим, що предмет регулювання підзаконних юридичних актів обмежений функціями суб'єктів публічної адміністрації. Різниця між законами та підзаконними нормативними актами простежується також на рівні суб'єктів їх видання. Проте із змістовної точки зору або з позиції їх обов'язковості для суб'єктів публічної адміністрації вони мало чим відрізняються від актів, прийнятих парламентом.

На сьогодні досить велика кількість суб'єктів публічної влади, зокрема суб'єктів публічної адміністрації, мають право видавати підзаконні акти, які містять норми адміністративного права. Підзаконні юридичні акти, що містять норми адміністративного права, можуть видаватися також місцевими державними адміністраціями, війковими адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Україна, встановивши на конституційному рівні пріоритет міжнародного права над національним правом (ч. 1 ст. 9 Основного Закону), ставши членом Ради Європи та інших міждержавних інституцій, визнавши юрисдикцію міжнародних (європейських) судів на території держави, тим самим взяла на себе зобов'язання керуватися у своїй діяльності також нормами міжнародного (європейського) права. Чимала кількість таких норм безпосередньо стосуються регулювання діяльності суб'єктів публічної адміністрації, а відтак - вони також є складовою системи джерел адміністративного права.

Відповідно до ст. 3 Закону України від 29 червня 2004 р. «Про міжнародні договори України» міжнародні договори укладаються:

- Президентом України або за його дорученням - від імені України; - Кабінетом Міністрів України або за його дорученням - від імені уряду України; - міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами - від імені міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, державних органів.

В Україні нині діють чимало міжнародних договорів, норми яких мають застосовуватися під час регулювання адміністративно-правових відносин. Як приклад можна назвати: - Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.; - Європейську конвенцію про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р.⁴; - Європейську хартію місцевого самоврядування; - Рамкову конвенцію Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 9 травня 1992 р.⁵ тощо.

Юридичні акти ЄС як джерела адміністративного права. Необхідність визнання юридичних актів ЄС джерелами адміністративного права України впливає з положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р.¹ та Закону України від 18 березня 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Відповідно до названих юридичних актів Україна взяла на себе зобов'язання привести власні закони та інші нормативні акти у відповідність до законодавства ЄС.

Приблизна адекватність законів має бути досягнута в таких галузях: митна, банківська справа, законодавство про компанії, бухгалтерський облік компаній і податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції, державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин, навколишнє середовище, захист прав споживачів, непряме оподаткування, технічні правила і стандарти, закони та інструкції стосовно ядерної енергії, транспорт.

Як приклад юридичних актів ЄС, з якими мають узгоджуватися національні юридичні акти, можна назвати: - Директиву 95/46/ЄС

Європейського парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 р. тощо.

Відповідно вітчизняні юридичні акти, які стосуються названих сфер, мають бути або змінені, або створені таким чином, щоб вони відповідали європейським аналогам. З огляду на це можна зробити висновок, що юридичні акти ЄС є насамперед юридичною основою (джерелом) для правотворчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

«М'яке право» у системі і джерел адміністративного права. Українська держава, беручи активну участь у міжнародній та європейській співпраці, будучи членом Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, а також з огляду на євроінтеграційні наміри повинна враховувати також юридичні акти «м'якого права», під якими розуміються інституційні, рекомендаційні норми, які містяться у відповідних джерелах - в документах міжнародних міжурядових організацій. Такі норми виконують надзвичайно важливу допоміжну роль у становленні або визначенні правничої думки, підготовці і розробці договірних міжнародно-правових норм, а також внутрішньодержавних юридичних актів.

Визначальною у формуванні норм «м'якого права» є діяльність ООН, яка прийняла чимало документів рекомендаційного характеру, які, однак, почасти беруться до уваги окремими державами під час формування національної правотворчої та правозастосовної практики.

Як приклад найбільш визначальних джерел «м'якого права», створених ООН, можна назвати: - Загальну декларацію прав людини (1948 р.); - Загальну декларацію про геном людини та права людини (1997 р.); - Декларацію про клонування людини (2005 р.); - Декларацію прав корінних народів (2007 р.) тощо.

На рівні Ради Європи актами «м'якого права» необхідно визнати насамперед рекомендації Парламентської асамблеї Ради Європи, яка є дорадчим органом при Комітеті міністрів та відповідно до ст. 22 Статуту Ради Європи обговорює відповідні питання у межах своєї компетенції й передає свої

висновки Комітету міністрів у формі рекомендацій. Парламентська асамблея приймає документи, які визначають основні, загальні напрями діяльності Комітету міністрів, національних урядів, парламентів та політичних партій; розробляє різноманітні міжнародні договори - європейські конвенції, які сприяють формуванню основи європейської нормативно-правової системи.

Юридичні акти Парламентської асамблеї Ради Європи, хоча і не мають обов'язкової сили, проте ними керуються у своїй діяльності Комітет міністрів, національні уряди, парламенти, партії.

Ще одним, не менш важливим актом «м'якого права» у системі права Ради Європи є «стандарти Ради Європи з прав людини», що містять норми права, зафіксовані у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Європейській соціальній хартії, Європейській хартії місцевого самоврядування та інших конвенціях та актах Ради Європи. Тлумачення та конкретизація таких стандартів дістає вияв у рекомендаціях та резолюціях Комітету міністрів, чимала кількість яких безпосередньо стосуються регулювання відносин, які виникають між публічною адміністрацією та приватними особами. Положення названих актів рекомендуються до застосування (використання) у правотворчій та правозастосовній практиці країн-членів Ради Європи.

Суб'єктом видання актів «м'якого права» є і Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), яка має своїм завданням забезпечення безпеки у світі, врегулювання кризових ситуацій, ліквідацію наслідків конфліктів тощо. Вирішення названих завдань супроводжується прийняттям відповідних рішень, які, не маючи юридично обов'язкового характеру для країн-членів, мають, однак, важливе політичне значення. Положення рішень ОБСЄ можуть діставати подальшого розвитку на рівні національного законодавства.

Суди та судді здійснюють застосування права. Проте доволі часто вони стикаються з прогалинами у праві, суперечливістю окремих положень юридичних актів, що, як наслідок, ускладнює здійснення правосуддя. З огляду

на це виникає необхідність розробки суддями окремих принципів (положень), спрямованих на виправлення недоліків, що дістають вияв у чинних нормативних актах. Подібні принципи (положення) можуть застосовуватися іншими судами (суддями) під час вирішення аналогічних справ. Важливими вони є також і для публічної адміністрації, оскільки в їх змісті фіксуються необхідні для функціонування останньої роз'яснення (рекомендації). Однак тут варто пам'ятати про те, що суди (судді) не можуть підміняти собою законодавця. Лише Верховна Рада України, виходячи з власних уявлень про мету та завдання юридичного регулювання відповідних суспільних відносин, уповноважена створювати нові юридичні акти. Натомість можливості суду (судді) у цій сфері обмежені рамками чинних юридичних актів. Інакше кажучи, суд (суддя) своїм рішенням може лише конкретизувати або доповнити юридичні акти.

Разом з джерелами адміністративного права, які мають форму документа, тобто є формалізованими, слід виокремлювати і неформалізовані джерела, в яких також можуть міститися норми адміністративного права. Зазначений вид джерел права взагалі та адміністративного права зокрема протягом багатьох років не визнавався вітчизняними авторами, проте за сучасних умов розвитку правничої теорії та практики правозастосування названі джерела права набувають принципового значення. Це пов'язано з тим, що норми права, зосереджені в їх межах, найбільше відповідають принципам справедливості, свободи та рівності як першооснов правопорядку.

Нині про норми моралі, традиції та звичаї як джерела права згадується переважно у галузях приватного права. Так, наприклад, у ст. 7 Цивільного кодексу України встановлюється, що цивільні відносини можуть регулюватися звичаєм, зокрема звичаєм ділового обороту. Під звичаєм розуміється правило поведінки, яке не встановлене актами цивільного законодавства, проте є усталеним у певній сфері цивільних відносин.

З викладеного випливає, що і норми адміністративного права можуть міститися у неформалізованих джерелах. Зрозуміло, що за сучасного стану

нормативного регулювання діяльності публічної адміністрації для неформалізованих джерел адміністративного права залишається доволі небагато місця, проте це не виключає можливості їх існування.

Для визнання норм моралі, традицій та звичаїв джерелами адміністративного права необхідними є такі передумови: - їх тривала та загальна практика застосування (об'єктивний елемент); - загальна переконаність у тому, що їх застосування є правомірним (суб'єктивний елемент); - можливість їх формулювання у вигляді юридичної норми (змістовна визначеність).

До переліку неформалізованих джерел адміністративного права необхідно віднести також і правову доктрину, тобто систему основоположних поглядів правознавців, що визначають стратегічні перспективи правового розвитку держави, науково обґрунтовують важливі проблеми права з метою більш ефективного їх вирішення, безпосередньо орієнтують на практичну дію та можуть виступати як регулятор суспільних відносин.

Визнання правової доктрини джерелом адміністративного права стало об'єктивною необхідністю, зокрема після набуття чинності КАС України, який містив чималу кількість абсолютно нових для вітчизняних правозастосовників категорій (адміністративний договір, суб'єкт владних повноважень, публічна служба тощо), які, однак, треба було покласти в основу відповідних судових та/або адміністративних рішень. За відсутності законодавчого тлумачення змісту названих понять суб'єкти правозастосування користувалися правовою доктриною.

Адміністративно-правові відносини являють собою різновид правових відносин. Правові відносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, що знаходять вираз у зв'язку між уповноваженими та правомочними суб'єктами і забезпечуються державою. З урахуванням цього адміністративно-правові відносини вважаються суспільні відносини, які виникають під час виконавчо-розпорядчої та організаційної функцій органу публічної адміністрації, врегульовані нормами адміністративного права і забезпечуються заходами державного впливу.

В якості ознак адміністративно-правових відносин іноді зазначається, що вони виникають за ініціативою владного суб'єкта та забезпечуються заходами адміністративної відповідальності. З цими твердженнями можна не погодитися. По-перше, наявність у складі адміністративних правовідносин владного суб'єкта не означає, що вони виникають винятково за ініціативою таких суб'єктів. Часто на органах влади та їх посадових особах лежить обов'язок вступати в адміністративно-правові відносини не лише за власної ініціативи, але і в силу прямого припису закону або з ініціативи приватних суб'єктів (фізичних і юридичних осіб). Наприклад, це обов'язок розглядати звернення громадян, здійснення дозвільно-реєстраційної діяльності.

По-друге, захист адміністративно-правових відносин здійснюється не тільки в адміністративному порядку, тобто безпосередньо органами виконавчої влади. Заходи державного примусу за порушення адміністративних прав та обов'язків можуть бути найрізноманітнішими і за правовою природою і за способом застосування: це можуть бути заходи не тільки адміністративної, а і дисциплінарної та кримінальної відповідальності, які можуть застосовуватися як у судовому, так і позасудовому порядку. Більше того, введення системи адміністративної юстиції свідчить про тенденцію збільшення саме судового порядку захисту адміністративних прав та обов'язків.

Адміністративно-правовідносини можна класифікувати залежно від певних критеріїв.

1. За функціями які вони виконують— регулятивні та правоохоронні.

Так до першої групи правовідносин відносять, ті що пов'язані з реалізацією регулятивної функції адміністративного права. Вони виникають внаслідок здійснення правомірної поведінки суб'єктом адміністративних правовідносин шляхом виконання ними передбачених нормами адміністративного права суб'єктивних прав та обов'язків. Найбільш відомий різновид правоохоронних адміністративних відносин, що виникають з приводу притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення та накладення адміністративних стягнень.

2. Адміністративно-правовідносини можна класифікувати на вертикальні та горизонтальні.

Вертикальні. Ці відносини часто називають владовідносинами. Виникають вони між співпідпорядкованими у правовому розумінні сторонами і виражають юридичну залежність однієї сторони від другої. Наприклад, відносини між вищестоящими та нижчестоящими державними органами, між керівником органу та державним службовцем. Також вертикальні адміністративні правовідносини можуть проявлятися в обов'язках фізичних та юридичних осіб перед державними органами, виконання яких забезпечується владним примусом даного органу (наприклад, недотримання умов наданого дозволу може тягнути за собою примусове його позбавлення).

Горизонтальними правовідносинами визнаються ті, в яких сторони юридично рівноправні, тобто відсутні відносини влади-підпорядкування, натомість має місце узгодження прав, обов'язків та інтересів між учасниками адміністративних правовідносин. Наприклад, це відносини між не підпорядкованими державними органами, у межах яких виробляються спільні заходи щодо виконання нормативних актів (проведення спільних ревізій, і формування міжвідомчих комісій) або прийняття спільних нормативних актів. Також це можуть бути відносини договірною характеру, які виникають на підставі різних договорів (угод), котрі отримали назву адміністративних.

4. За галузевою належністю адміністративні правовідносини поділяються на матеріальні та процесуальні адміністративні правовідносини.

Усі адміністративно-правові відносини мають певну внутрішню організацію (структуру). Структурними елементами адміністративно-правових відносин є суб'єкти, об'єкти та зміст. Об'єкт адміністративних правовідносин – це те, з приводу чого виникають такі правовідносини. На дане питання існують різні погляди. Одна група авторів в якості єдиного об'єкта визнає дії, поведінку людей. Інші ж виділяють об'єкт майнових відносин, який іноді називають предметом цих відносин (предмети матеріального світу, речі), і об'єкт немайнових відносин (тобто дії, поведінку людей).

Контрольні запитання

1. Дати визначення адміністративно-правової норми.
2. Охарактеризувати ознаки адміністративно-правової норми.
3. Охарактеризувати та проаналізувати структуру адміністративно-правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція, заохочення).
4. Провести класифікацію адміністративно-правових норм. (за цільовим призначенням; за предметом регулювання; за юридичним змістом; за формою припису; за межами дії (колом осіб); за територією дії; за обсягом регулювання; за строком дії).
5. Визначити види та проаналізувати зміст основних форм реалізації адміністративно-правових норм (дотримання, виконання, використання, застосування).
6. Проаналізувати особливості джерел адміністративного права.
7. Визначити та обґрунтувати специфічні риси адміністративно-правових відносин.
8. Охарактеризувати структуру адміністративно-правових відносин.
9. Охарактеризувати зміст адміністративно-правових відносин.
10. Назвати та охарактеризувати види адміністративно-правових відносин (регулятивні і правоохоронні; вертикальні та горизонтальні; матеріальні і процесуальні; за сферою виникнення).

Рекомендована література до теми:

1. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.

2. Болокан І.В. Реалізація норм адміністративного права: проблемні питання теорії та практики: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 38 с.
3. Горьова С. Класифікація норм адміністративного права: проблеми методології // Право України. – 1998. - № 12. – С. 43-46.
4. Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій./ – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. – 160 с.
5. Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція. К., 2014. 240 с.
6. Шахов С.В. Адміністративно-правова норма: аналіз поняття та характерних ознак. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. № 1. Т. 3. С. 212–218.
7. Шахов С.В. Норми адміністративного права: теоретико-правові аспекти ефективності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 442 с.
8. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 296 с.
9. Liutikov P. Truth of the norm of administrative law: essence and content of the category. Адміністративне право і процес. 2019. №2. С. 5–15.

Правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 року No 8073-X. Дата оновлення: 15 травня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10>

Н.Е. 4. Суб'єкти адміністративного права (адміністративні структури)

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 3 бали.

2. Тестові завдання – 2 бали

План

1. Поняття та ознаки суб'єкта адміністративного права.
2. Структура адміністративно-правового статусу фізичних осіб.
3. Спеціальні адміністративно-правові статуси фізичних осіб.
4. Приватні особи як суб'єкти адміністративного права.
5. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації

Опорний конспект

Під час вивчення даної теми студенту необхідно звернути увагу на місце та роль «суб'єктивних публічних прав» суб'єктів адміністративно-правових відносин. При цьому необхідно детально розкрити адміністративно-правовий статус суб'єктів дозвільної системи, суб'єктів адміністративної опіки, членів адміністративних колективів та жителів територій із особливим правовим режимом. Актуалізувати свої знання щодо поняття, видів та етапів легалізації суб'єктів господарювання. Доцільно ознайомитись із реєстрацією змін і доповнень до засновницьких документів юридичних осіб (приватного права) та відомостей про фізичну особу – підприємця. Окремо слід приділити увагу щодо ліцензування господарської діяльності. Необхідно визначити правові засади підставам реєстрації припинення суб'єктів підприємництва, формам подання документів для державної реєстрації, припинення підприємницької діяльності ФОП онлайн, переліку необхідних документів, вартості та строків розгляду

документів, підставам для відмов та порядку оскарження. Варто приділити увагу зняттю ФОП з обліку в контролюючих органах.

В адміністративному праві під суб'єктом розуміють носія (юридичну чи фізичну особу) прав і обов'язків у сфері публічного врядування, передбачених адміністративною нормою, який здатен надане право реалізувати, а покладений обов'язок — виконати.

Водночас розкриваючи поняття суб'єктів адміністративного права, варто вказати на необхідність розмежування суб'єкта адміністративного права і суб'єкта адміністративних правовідносин. Суб'єкти адміністративного права це потенційні претенденти на вступ в адміністративні правовідносини.

Суб'єкти адміністративно-правових відносин — це фактичні учасники правових зв'язків у сфері врядування, тобто вони обов'язково беруть в цих відносинах участь. Найбільш поширеною є класифікація суб'єктів адміністративного права на такі групи:

- фізичні особи — громадяни України, іноземці, особи без громадянства;
- юридичні особи — органи виконавчої влади, будь-які інші державні органи, органи місцевого самоврядування;
- громадські об'єднання;
- колективні суб'єкти (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але нормами адміністративного права тією чи іншою мірою наділені певними правами та обов'язками: структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, деякі інші громадські утворення;

У наведеному переліку можна розрізнити два види суб'єктів адміністративного права:

- індивідуальні суб'єкти — фізичні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства), які складають значну групу суб'єктів адміністративного права;

- колективні суб'єкти — юридичні особи (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування; підприємства, установи, організації незалежно від форми власності; громадські об'єднання, релігійні організації тощо) та суб'єкти (утворення), які не мають ознак юридичної особи, але нормами адміністративного права тією чи іншою мірою наділені певними правами і обов'язками (структурні підрозділи державних і недержавних органів, підприємств, установ, організацій, деякі інші громадські утворення).

Таким чином, під адміністративно-правовим статусом особи - це конкретно визначені установлені законом й іншими підзаконними нормативними актами суб'єктивні права та обов'язки особи, що гарантують її участь в урядуванні публічними справами й задоволення публічних та особистих інтересів через діяльність в органі публічної адміністрації (органі державної виконавчої влади та органу місцевого самоврядування).

Структура адміністративно-правового статусу громадянина складається з таких елементів: 1) правосуб'єктність; 2) суб'єктивні права і юридичні обов'язки; 3) відповідальність, яка має вторинний характер, оскільки реалізується тільки в результаті вчиненого правопорушення.

Адміністративно-правовий статус конкретного суб'єкта адміністративного права реалізується через *адміністративну правосуб'єктність*, яка є необхідною передумовою її адміністративно-правового статусу. Під адміністративною правосуб'єктністю слід розуміти здатність особи мати права та обов'язки в адміністративній сфері (адміністративна правоздатність) реалізовувати надані права та обов'язки у адміністративній сфері (адміністративна дієздатність).

Всі суб'єкти адміністративного права однаково здатні мати права і нести обов'язки. Теорія права відображає дане положення в понятті правоздатності, тобто здатності бути суб'єктом юридичних відносин. Таку правоздатність, принципово належну кожній людині, слід називати абстрактною або загальною правоздатністю.

Загальну правоздатність необхідно відрізняти конкретну, або спеціальну правоздатність, тобто можливість володіти суб'єктивним правом у конкретних визначених обставинах. Всі фізичні особи володіють загальною правоздатністю, а об'єм спеціальної правоздатності залежить від цілого ряду умов, визначених правовими нормами.

Адміністративну правоздатність не можна відчужити чи подарувати. Громадянин не може навіть добровільно відмовитися від своєї правоздатності, така відмова не має законної сили. І лише на основі вироку або постанови суду адміністративна правоздатність може бути обмежена при вчиненні злочину або адміністративного проступку.

Сучасне право визнає усіх людей правоздатними, але не кожен здатний мати будь-яке право. В свою чергу правоздатність може мати різноманітний об'єм, більш чи менш обмежений.

Адміністративна дієздатність (здатність своїми діями реалізовувати адміністративні права та обов'язки) також не є однаковою для всіх осіб. Її зміст та обсяг залежать від цілого ряду факторів, до яких, насамперед, належать: вік, стан здоров'я, належність до певних соціальних груп.

1. Залежно від віку адміністративна дієздатність поділяється на три види: повну, обмежену і часткову.

Повна дієздатність виникає по досягненню громадянином 18 років.

Обмежена дієздатність виникає по досягненню 16 років (із цього моменту громадянин може бути притягнений до адміністративної відповідальності, зобов'язаний мати паспорт, тощо).

Часткова дієздатність виникає у більш ранньому віці. Що ж стосується моменту виникнення адміністративної дієздатності, то - це питання законодавством не врегульовано. Неповнолітній визнається частково дієздатним, якщо він може своїми діями реалізувати свої права, виконувати свої обов'язки. Адміністративна дієздатність в певних сферах виникає раніше ніж будь-яка інша. Її часткова поява і наступне збільшення пов'язано з

фізичним та інтелектуальним розвитком особи (скарга, медична допомога, виключення зі школи).

2. Стан здоров'я також може бути фактором неоднакової дієздатності (наприклад, при відсутності належного стану здоров'я особа не може бути призвана на військову службу). Так відповідно до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» (ст. 15). На строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу (далі - громадяни призовного віку).

3. Належність до певних соціальних груп може стати причиною надання громадянам додаткових прав. Такі соціальні групи та додаткові права, які вони мають обов'язково визначаються в законодавстві (це, наприклад, ветерани війни, учасники ліквідації аварії на ЧАЕС, військовослужбовці та члени їх, сімей, молодь та ін.).

Аналізуючи законодавство, яке визначає адміністративну правосуб'єктність різних категорій індивідуальних суб'єктів адміністративного права, можна виявити велику кількість спеціальних адміністративно-правових статусів. Ці спеціальні адміністративно-правові статуси визначаються соціальною роллю конкретних індивідів як суб'єктів адміністративного права, обсягом і характером їх, правосуб'єктності в різних сферах суспільних відносин, які регулюються адміністративним правом.

В юридичній літературі виділяють спеціальні адміністративно-правові статуси індивідуальних суб'єктів, виходячи із соціальної ролі останніх:

- 1) членів адміністративних колективів;
- 2) суб'єктів адміністративної опіки;
- 3) жителів територій з особливим адміністративно-правовим режимом;
- 4) суб'єктів дозвільної системи.

Найбільшою різноманітністю і специфікою володіють адміністративні колективи, які являють собою об'єднані певним інтересом або метою функціонально диференційовані спільності людей, які діють як єдине ціле в силу встановленого адміністративним законодавством порядку взаємовідносин членів колективу з його адміністрацією (органом управління) на основі внутрішньо узгодженого розподілу між ними прав, обов'язків та відповідальності.

Одним з яскравих проявів соціальної політики держави є адміністративна опіка – яка полягає у наданні державної допомоги, особам не залежно від їх службової та трудової діяльності. Її можна розглядати як державну турботу про слабких, які потребують соціального захисту, яка надається їм незалежно від їх, суспільно-корисної діяльності.

Серед суб'єктів адміністративної опіки варто виділити дві категорій осіб:

1) слабкі (сироти, самотні матері, хворі, інваліди, члени багатодітних родин та ін.);

2) жертви екстремальних ситуацій (безробітні, «чорнобильці», учасники бойових дій в Афганістані, змушені переселенці, біженці, що постраждали від пожеж, повеней, землетрусів та інші особи, потерпілі від соціальних криз, техногенних катастроф і стихійних лих).

Правовий статус і правовий режим є парними правовими категоріями. В першому випадку ми всі правові явища пов'язуємо з суб'єктами правовідносин, в другому з його об'єктом. Режим установлює межі дозволеної поведінки конкретних суб'єктів чим і формує їх правовий статус. Такий адміністративно-правовий статус мають жителі територій з особливим адміністративно-правовим режимом.

На таких територіях постійні або тимчасові жителі набувають спеціальний адміністративно-правовий статус, який включає частіше всього особливі правила в'їзду в зону, виїзду з неї, пересування по зоні, здійснення виробничої, господарської та іншої діяльності в ній; реалізації контролюно-

наглядних функцій, а також застосування адміністративного примусу до порушників правил, що діють в зоні.

Специфічними ознаками характеризуються також адміністративно-правовий статус суб'єкт дозвільної системи.

Під дозвільною системою розуміються встановлені нормами адміністративного права порядок і правила здійснення певних видів діяльності, яка вимагає отримання спеціальних попередніх дозволів, що видаються уповноваженими на те органами державної виконавчої влади.

Отже, громадянин, який на певний час потрапляє в сферу дозвільної системи, набуває спеціального адміністративно-правового статусу. Останній включає в себе обов'язки необхідного оформлення відповідних документів (заяви та ін.), зазнавати контролю та сприяти йому, дотримання правил здійснення дозволених дій. Крім додаткових обов'язків, з цим статусом пов'язано розширення адміністративної деліктоздатності, а також отримання прав, заради яких громадянин і став суб'єктом відповідних правовідносин.

Адміністративно-правовий статус іноземних громадян і осіб без громадянства встановлюється Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», іншими законами та підзаконними актами з врахуванням Конвенції про статус апатридів, Конвенції про статус біженців, Декларації про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають та ін.

У відповідності до Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземцями є особи, які не перебувають у громадянстві України і є громадянами (підданими) іншої держави або держав.

Особами без громадянства є особи, яких жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїми громадянами.

Іноземців наділено тими ж правами і свободами, що й громадян України, вони виконують такі ж обов'язки, якщо інше не встановлене Законами і міжнародними договорами України (ст. 26 Конституції України).

Правовий статус іноземців у будь-якій країні є своєрідним, він складається з двох елементів: правового статусу громадянина власної держави (або статусу особи без громадянства у країні її постійного місцеперебування) і правового статусу власне іноземця. При цьому в особи без громадянства цей статус практично єдиний – він встановлюється країною перебування. Іноземний громадянин не втрачає юридичного зв'язку зі своєю країною, перебуваючи за її кордонами, користується її захистом і підтримкою. У той же час іноземний громадянин підпадає під юрисдикцію іншої країни, зобов'язаний дотримуватись Конституції і адміністративних правил, що нею встановлені.

В Законі України «Про громадські об'єднання» Громадське об'єднання визнається як добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадське об'єднання може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку.

Громадським об'єднанням притаманні ознаки, що відрізняють їх від державних органів:

- 1) добровільність об'єднання. Це відображається у добровільності вступу та виходу з громадського об'єднання, методах роботи, сутності яких є досягнення певної мети внутрішньоорганізаційними засобами, особливих формах примусу, найвищою з яких, є виключення з членів об'єднання громадян;
- 2) громадські об'єднання не володіють державно-владними повноваженнями і не визнані суб'єктами правотворчості;
- 3) у відносини з іншими суб'єктами адміністративного права і між собою громадські об'єднання вступають виключно від свого імені, а не від імені держави;
- 4) громадські об'єднання не є комерційними організаціями, які переслідують мету отримання прибутку.

Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. В свою чергу «Громадська організація - це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. Громадська спілка - це громадське об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) можуть бути юридичні особи приватного права та фізичні особи.»

В юридичній літературі виокремлюють такі об'єднання громадян:

- 1) масові об'єднання громадян – характеризуються тим, що виникають за ініціативою громадян на добровільній основі, мають статутний характер, фіксоване членство, яке зобов'язує брати участь у роботі первинних утворень об'єднання й у створенні матеріальної бази через систему внесків. Для них характерний виборний порядок утворення керівних органів, структура, що передбачає поряд з первинними організаціями і центральні органи (політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, фонди, професійні спілки тощо);
- 2) органи громадської самодіяльності – характеризуються добровільним порядком утворення, формуванням керівних ланок методом обрання, статутним характером; відсутність членства, індивідуального прийому, внесків, централізації (громадські формування по охороні громадського порядку);
- 3) органи громадського самоврядування – характерне регламентоване членство, відсутність системи внесків, децентралізація, саморегуляція (ради і колективи мікрорайонів, домові, вуличні комітети).
- 4) спілки (асоціації) – організації, які утворюються об'єднаннями громадян добровільно, на договірних засадах.

За масштабом діяльності можна виділити громадські об'єднання, що утворюються і діють з всеукраїнським, місцевим та міжнародним статусом. До всеукраїнських об'єднань громадян належать об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки у більшості її областей. До місцевих об'єднань належать об'єднання, діяльність яких поширюється на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону. Територія діяльності самостійно визначається

громадським об'єднанням. Громадська організація є міжнародною, якщо її діяльність поширюється на територію України і хоча б однієї іншої держави.

Залежно від віку, який дозволяє бути членом громадського об'єднання можна виділити:

- 1) громадські об'єднання дорослого населення;
- 2) молодіжні громадські організації (14-35 років);
- 3) дитячі громадські організації (з 6 до 18 років).

Необхідно відзначити, що серед суб'єктів адміністративних відносин є вельома кількість органів публічної адміністрації які за своєю правовою природою є юридичними особами публічного права. Тому вони безпосередньо уповноважені на виконання приписів законодавства, серед суб'єктів є органи виконавчої влади. Органи державної виконавчої влади являють собою певну систему, в якій прийнято виділяти структурні ланки таких організаційно-правових рівнів:

вищий рівень — Кабінет Міністрів України;

центральний рівень — міністерства, служби, агентства, інспекції, центральні органи зі спеціальним статусом, а також центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через відповідних членів Кабінету Міністрів України;

місцевий, або територіальний рівень — Рада Міністрів АРК, обласні, районні, Київська і Севастопольська міські державні адміністрації, територіальні управління центральних органів виконавчої влади;

Крім того, органи виконавчої влади можна класифікувати на різні види залежно від критерію класифікації, а саме:

а) від обсягу і характеру компетенції:

- загальної компетенції (КМУ, Рада Міністрів АРК, місцеві державні адміністрації),

- галузевої компетенції (Міністерство економіки, Міністерство фінансів та ін.);

б) від порядку вирішення питань:

- єдиноначальні (міністерства, агенства та ін.);
- колегіальні (КМУ, Рада Міністрів АРК та ін.).

в) від предмета спрямованості компетенції:

- міністерства;
- служби, агенства, інспекції;
- структурні підрозділи обласної, Київської та Севастопольської міської держадміністрацій;

г) від обсягу повноважень по території:

- центральні (КМУ, міністерства, служби, інспекції);
- місцеві (державні адміністрації);

Систему органів виконавчої влади побудовано за принципом інстанційності, завдяки якому визначається роль і місце кожного органу виконавчої влади у загальній ієрархічній системі, вид, зміст та обсяг повноважень, взаємозв'язків одного органу з іншим. Систему місцевих органів виконавчої влади побудовано за принципом територіальності з урахуванням адміністративно-територіального устрою України, а також їх особливостей і функцій, характеру та обсягу покладених на них завдань.

Відносини між усіма складовими системи органів виконавчої влади підтримуються завдяки зв'язкам, які прийнято поділяти на горизонтальні і вертикальні. Горизонтальні зв'язки мають характер погодження і є, як правило, однорівневими, існують між суб'єктами публічного управління, що знаходяться на одному організаційно-правовому рівні (наприклад, центральними органами виконавчої влади). Їх виявами є відносини координації. Вертикальні зв'язки - це зв'язки підпорядкування (між вищими і нижчими органами). Необхідність у них виникає при ієрархічності управління, тобто за наявності декількох рівнів управління.

Реалізація Президентом України публічної влади є наслідком упровадження парламентсько-президентської форми правління, яка дозволяє главі держави здійснювати певний вплив на формування та функціонування насамперед уряду, а також координувати діяльність інших органів державної

влади, задіяних у публічному адмініструванні. Дослідження адміністративно-правових аспектів діяльності Президента України свідчить про існування ряду питань, які вимагають вирішення а саме:

1. вироблення оптимального співвідношення централізації і децентралізації владних повноважень;
2. розподіл, розмежування та збалансування повноважень гілок влади;
3. створення ефективної системи влади й управління в центрі, регіонах і на місцях;
4. належне правове та організаційне забезпечення діяльності глави держави.

Становлення України як демократичної, соціальної та правової держави є неможливим без ефективного здійснення органами місцевого самоврядування управлінської діяльності. В контексті посилення ролі останніх у наданні публічних послуг виникла необхідність визначення особливостей їх адміністративно-правового статусу з метою вдосконалення механізму реалізації державного управління на місцевому рівні.

Варто відзначити, що серед суб'єктів адміністративного права чільне місце посідають виборні органи та інші органи територіальних громад. Правове положення муніципальних органів як суб'єктів адміністративно-правових відносин визначається їх адміністративно-правовим статусом. Так орган місцевого самоуправління мають структуровану нормами адміністративного права компетенцію — предмет відання, права і обов'язки (повноваження), несуть відповідальність за дії або бездіяльність у власних чи делегованих компетенціях, реалізують публічну, виконавчо-розпорядчу, дозвільно-реєстраційну, контрольну функцію, можуть брати участь в адміністративних правовідносинах регулятивного чи охоронного характеру.

Органи місцевого самоврядування реалізують свою адміністративну правосуб'єктність здійсненні ними функцій на підставі делегованих адміністративних повноважень. Основний закон держави передбачає

можливість надання муніципальним органам адміністративних повноважень органу виконавчої влади (частина третя ст. 143) та делегування повноважень від районної чи обласної ради місцевій державній адміністрації (частина четверта ст. 118). Законодавство в сфері муніципального врядування містить перелік вісімдесяти таких повноважень і близько сімдесяти — власних щодо органу місцевого самоврядування.

Рекомендована література до теми:

1. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
2. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
3. Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій./ – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. – 160 с.
4. Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція. К., 2014. 240 с.
5. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 296 с.

Правові акти

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР : станом на 8 січня 2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року. № 86-XIV: станом на 08.01.2025р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>(дата звернення: 19.02.2025).
4. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII : станом на 24 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 19.02.2025).
5. Про Центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011року №3166-VI: станом на 15.11.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 19.02.2025).
6. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI: станом на 03.09.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 19.02.2025).
7. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03 лютого 2015р. №141-VIII: станом на 08.01.2025 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 19.02.2025).
8. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 09 липня 2023 р. № 1414-IX: станом на 31.03.2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 19.02.2025).
9. Про політичні партії в Україні: Закон Укрїни від 5 квітня 2001р. № 2365-III: станом на 19.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

Н.Е. 5. Консультативно-дорадчі органи: адміністративно-правовий аспект

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 3 бали.
2. Тестові завдання – 2 бали

План

1. Консультативно-дорадчі органи – суб'єкти адміністративного права.
2. Законодавча основа провадження діяльності громадських рад: конституційний та адміністративний аспекти.
3. Консультативно-дорадчі органи при Президентові України, Кабінеті Міністрів України, інших органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування: правові та організаційні основи діяльності.
4. Порядок створення консультативно-дорадчих органів.
5. Перспективи розвитку консультативно-дорадчих органів в Україні: зарубіжний та український досвід.

Опорний конспект

Під час вивчення даної теми студенту необхідно звернути увагу на місце та роль консультативно-дорадчих органів як окремого суб'єкта адміністративного права яким забезпечується можливість реалізації громадянами України, інституціями громадянського суспільства права на участь в управлінні державними справами. Існуюча на сьогодні нормативно-правова база та наукові розвідки дозволяють зробити висновок про те що діюче законодавство яким врегульована діяльність таких органів передбачає їх залучення до найрізноманітнішої діяльності органів публічної влади. Утворення консультативних та дорадчих органів здійснюється Президентом

України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими органами влади. Серед перспектив розвитку системи таких органів виступає необхідність уніфікації діючого законодавства шляхом прийняття окремого нормативного акту.

Публічно-правові відносини в Україні змінюються з урахуванням факторів які обумовлюються збільшенням ролі інституцій громадянського суспільства та їх участі разом із органами публічної влади у вирішенні нагальних питань життєдіяльності держави. Впровадження європейський стандартів, західної правової традиції сформувало, власне, Концепцію реформи адміністративного права у якій одним із пунктів визначалось створення ефективного механізму реалізації права громадян на участь в управлінні державними справами.

Динамічний розвиток громадянського суспільства, удосконалення відповідних механізмів органів публічної влади та громадянина у сфері надання публічних послуг, прийняття відповідних рішень такими органами обумовили появу окремого суб'єкта адміністративного права – консультативно-дорадчих органів. З одного боку, держава забезпечує правове регулювання їх діяльності та гарантує можливість реалізації громадянами здійснення участі в управлінні державними справами. З іншого, незважаючи на створення консультативно-дорадчих органів при органах публічної влади в Україні, у науці адміністративного права, практиці застосування адміністративного законодавства, яким врегульовується їх діяльність, дослідження їх впливу на залучення громадськості до прийняття рішень органами публічної влади є малодослідженим.

Консультативно-дорадчі органи дають змогу представникам інституцій громадянського суспільства, представникам відповідних професій та галузей знань які мають авторитет допомагати приймати рішення органам влади які реалізують свої функції шляхом прийняття конкретних рішень: від законопроектної діяльності до розроблення окремих програм з відповідного напрямку діяльності. Крім цього, активний розвиток законодавства про

адміністративну процедуру, про адміністративні послуги, про публічні консультації створює умови при яких залучення таких органів є необхідним.

Нині, вітчизняна нормативно-правова база, якою забезпечується регулювання діяльності консультативно-дорадчих органів, активно розвивається. Сучасне адміністративне законодавство формується у фарватері використання позитивного досвіду діяльності таких консультативно-дорадчих органів як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Варто зауважити що такими органами забезпечується можливість громадянам, інституціям громадянського суспільства реалізувати право на участь у здійсненні управління державними справами. Це обумовлено проголошенням людини найвищою соціальною цінністю та обов'язком держави забезпечити їй можливість для реалізації своїх прав та свобод не лише участю у діяльності політичних партій та громадських організацій, але й шляхом участі у роботі консультативно-дорадчих органів.

Варто зазначити що безпосередній вплив на створення консультативно-дорадчих органів відіграли положення та рекомендації що містяться у правових документах міжнародної та європейської спільнот. Наприклад, розвиток концепції публічного врядування дав змогу під іншим кутом зору регулювати відносини між громадськістю, окремими індивідами та державою. Програма Організації Об'єднаних Націй «Управління та Сталий розвиток людини» 1997 року та Стратегія щодо інновацій та належного врядування на місцевому рівні, затверджена рішенням Комітету міністрів Ради Європи у 2008 році, встановили 12 основних принципів «Good Governance». До них відносяться такі: участь у прийнятті державних управлінських рішень, консенсус під час прийняття рішень, зворотний зв'язок, ефективність у проведенні державної політики, відповідальність усіх учасників процесу, прозорість, рівноправність, верховенство закону, стратегічне бачення.

На національному рівні, основа для діяльності консультативно-дорадчих органів передбачена низкою програмних документів: Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки та Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в

Україні на 2021-2026 роки. Одним із стратегічних напрямів у даній сфері, крім іншого, визначено необхідність підтримки консультативно-дорадчих органів шляхом участі громадян, інститутів громадянського суспільства у їх роботі. Крім цього, на рівні внесення змін до законодавства, яке регулює діяльність громадських рад як різновиду консультативно-дорадчих органів, визначено необхідність вдосконалення законодавства, яким регулюється діяльність органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) створювати такі консультативно-дорадчі органи.

На конституційному рівні правовий статус консультативно-дорадчих органів у вигляді окремого інституту не передбачений. Проте є низка норм Конституції України аналіз яких дозволяє зробити висновок про те що такі органи здійснюють свою діяльність як окрема форма участі громадськості в управлінні державними справами. Відповідна норма закріплена у тексті ст. 38 Конституції України якою закріплюється кілька варіантів активної участі. По-перше це право участі у всеукраїнському та місцевому референдумах. По-друге – право як обирати так й обиратись до органів публічної влади. По-третє – право брати участь в управлінні державними справами. Останнє право з вказаного переліку включає у себе можливість громадян, які є учасниками інституцій громадянського суспільства, через включення їх до складу консультативно-дорадчих органів, здійснювати вплив на прийняття відповідних рішень органом влади при якому такий консультативно-дорадчий орган створено.

Як було зазначено, консультативно-дорадчі органи утворюються при Президентові України, Кабінеті Міністрів України, органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. Проте, серед переліку повноважень які стосуються утворення таких органів у тексті Основного Закону визначено право Президента України «створювати у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби». Варто зазначити що окрім даної норми діють окремі нормативно-правові акти якими

визначаються особливості діяльності таких органів. Як зауважує І.І. Бодрова, регламентація таких органів які входять до структури апарату Президента України є відносно незначною. Їх правовий статус, організація та діяльність деталізуються спеціальними законами України, а також прийнятими на їх підставі актами глави держави, що мають здебільшого організаційний характер.

За винятком Ради безпеки та оборони України яка є координаційним органом, діяльність якої врегульовується окремим Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України» (далі – РНБО) та Офісу Президента України яким забезпечується організаційне, правове, консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення діяльності Президента України, жоден інший консультативно-дорадчий орган який може створюватись Президентом України не мають окремого правового регулювання окрім вищевказаної статті Конституції України. Це унеможливило проведення класифікації таких органів окрім як наукової класифікації що пропонується науковцями. Це негативно впливає на визначення того яким чином побудована система консультативних та дорадчих органів при Президентові України.

На сьогодні, при Президентові України, окрім РНБО та Офісу Президента, функціонують Національна рада з відновлення України від наслідків війни, Національна інвестиційна рада, Рада з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану, Національна рада з питань антикорупційної політики, Національна тристороння соціально-економічна рада, Конгрес місцевих та регіональних влад при Президентові України, Комісія з державних нагород та геральдики, Комісія з питань координації євроатлантичної інтеграції України.

Тобто, такі консультативні та дорадчі органи забезпечують виконання Президентом України усього спектру повноважень які визначені Конституцією України. І в цьому сенсі він є суб'єктом адміністративного права що має власну систему таких органів які кожен глава держави формує під власний вектор виконання повноважень як в середині країни так й за її межами.

Аналізуючи законодавство про консультативно-дорадчі органи по вертикалі органів виконавчої влади зазначимо що воно складається із кількох нормативних актів: Закон України «Про Кабінет Міністрів України», Постанова Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» від 17 червня 2009 р. № 599 (зі змінами та доповненнями). Відповідно до положень зазначених документів, такі органи можуть утворюватись та функціонувати у вигляді комісій, комітетів, організаційних комітетів (координаційний центр), рад, робочих груп, урядових комісій та міжвідомчих робочих груп.

Порядок їх створення, перелік завдань, прав та обов'язків визначається відповідно до вказаних нормативних актів. Якщо Законом України «Про Кабінет Міністрів України» визначає загальні правові та організаційні засади діяльності консультативно-дорадчих органів, то Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. №599 не лише деталізує такі засади, але й закріплює Типове положення про консультативний, дорадчий та інший допоміжний орган який утворюється Кабінетом Міністрів України в межах його повноважень. Серед завдань консультативно-дорадчих органів можемо виділити такі: проведення аналізу справ та з'ясування причин виникнення проблем під час здійснення політики держави у сфері за яку відповідає Кабінет Міністрів України; аналіз результатів діяльності органів публічної влади, підприємств, установ, організацій які діють в орбіті публічної влади; моніторинг стану виконання органами виконавчої влади завдань що передбачені законодавством; участь у процедурі розроблення нормативно-правових актів; подання Кабінету Міністрів України пропозицій та рекомендацій за результатами своєї діяльності.

Станом на 2025 рік при Кабінеті Міністрів України діють: Рада з міжнародної торгівлі, Рада бізнес-омбудсмена, Комісія з питань захисту бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату, Національна рада України з питань розвитку науки і технологій, Комісія з питань вищого корпусу державної служби, Національна ради з питань молоді.

Стосовно діяльності консультативно-дорадчих органів які утворюються при органах виконавчої влади, їх діяльність врегульовується Постановою Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики від 03.11.2010 № 996» якою закріплено Типове положення про громадську раду при міністерстві, інших центральних органах виконавчої влади. Це один з різновидів дорадчих органів які утворюються для забезпечення участі інституцій громадянського суспільства у формуванні та реалізації політики держави та відповідного регіону. Згідно аналітичної інформації що публікується Кабінетом Міністрів України впродовж 2024 р. громадські ради діяли при 64 органах виконавчої влади (12 міністерствах, 31 іншому центральному органів влади, 20 обласних та Київській міській військових адміністраціях. Тобто, не при всіх органах виконавчої влади що формують її вертикали громадські ради діють. Це пов'язано або із завершенням строку діяльності або ж із змінами у органі влади при якій така рада функціонує. Також, вказаною Постановою КМУ встановлюється пряма заборона щодо формування нового персонального складу громадських рад у зв'язку із дією правового режиму воєнного стану. Можливість утворення таких рад буде лише через 6 місяців після завершення дії такого правового режиму.

Проте, не усі консультативно-дорадчі органи підпадають під таку заборону. Наприклад, у 2025 року обрано склад Громадської антикорупційної ради при Міністерстві оборони України. На нашу думку, незважаючи на дію правового режиму воєнного стану варто скасувати норму що вводить заборону оновлення складу громадських рад та утворення нових рад. Це дозволить забезпечити інституції громадянського суспільства активно долучатись до вирішення питань відповідних органів влади різного рівня.

Окремі консультативно-дорадчі органи можуть утворюватись при місцевих органах місцевого самоврядування, однак, сфера їх діяльності обмежується лише представленням окремих категорій громадян що значно послаблює можливості для участі жителів громади брати участь у вирішенні

питань місцевого значення. Наприклад, Законом України «Про основні засади молодіжної політики» передбачається створення молодіжних рад що утворюються при місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування та Національної ради з питань молоді що здійснює свою діяльність при Кабінеті Міністрів України.

Законодавство про консультативні та дорадчі органи не систематизоване. Це створює певні перешкоди під час аналізу механізмів утворення таких органів, адже, кожен із них різниться між собою. Проте, є ряд ознак які притаманні усім без винятку консультативно-дорадчим органам. По-перше, їх утворюють при органах публічної влади. У випадку з Президентом України, Кабінетом Міністрів України їх утворення передбачається на основі окремого указу або постанови. По-друге, окремі види консультативно-дорадчих органів утворюються на підставі прийнятих типових положень (наприклад, громадські ради, Національна рада з питань молоді, Громадська антикорупційна рада при НАЗК тощо). По-третє, для створення консультативно-дорадчого органу необхідна, в окремих випадках, ініціатива саме органу влади незважаючи на те що право на участь є окремим конституційним правом яким наділяються громадяни України. Наприклад, консультативно-дорадчі органи при Президентові України утворюються з його ініціативи, у той час як громадські ради при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади утворюються з ініціативи інституцій громадянського суспільства. По-четверте, рішення таких консультативних та дорадчих органів мають рекомендаційний характер. Вони не створюють жодних наслідків для органу при якому вони здійснюють свою діяльність оскільки не мають ознак інструментів діяльності публічної адміністрації.

Проте, що стосується окремих таких органів, їхні рішення були предметом судового оскарження як акту видання якого мало негативні наслідки для особи. Мається на увазі практика скасування Окружним адміністративним судом м. Києва негативних висновків кандидатів у судді що приймалися Громадською радою доброчесності (далі – ГРД) як консультативно-дорадчого

органу який здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Такі рішення не мають ознак обов'язковості. Вони можуть розглядатись лише як один із елементів на підставі якого відповідний орган може приймати рішення у межах своїх повноважень. Сформована судова практика заперечує основне призначення консультативно-дорадчих органів: фахово та повно забезпечувати інформацією орган влади для прийняття ним того чи іншого рішення. Тому в даній ситуації можливе оскарження виключно рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а не висновку ГРД.

Порівняємо механізм утворення консультативно-дорадчих органів Кабінетом Міністрів України та іншими органами влади. Відповідно до Постанови КМУ від 17 червня 2009 №599. Так, посадовий склад затверджується Кабінетом Міністрів України. До нього входять голова (співголови), заступник (заступники) голови, члени Кабінету Міністрів України, представники центральних і місцевих органів виконавчої влади (за погодженням з їх керівниками), представники органів місцевого самоврядування, інших державних органів, підприємств, установ та організацій, народні депутати України. Персональний склад затверджується головою, а формою роботи є засідання якщо інше не визначено актом Кабінету Міністрів України. За результатами своєї діяльності, органом розробляються пропозиції та рекомендації які є схваленими якщо за них проголосувало більш як половина присутніх членів органу. Пропозиції та рекомендації можуть бути реалізовані шляхом прийняття Кабінетом Міністрів України рішення.

Громадська рада при НАЗК відповідно до ст. 15 Закону України «Про запобігання корупції» здійснює громадський контроль за діяльністю Національного агентства з питань запобігання корупції до складу якої входять 15 осіб. Формується персональний склад шляхом відкритого рейтингового інтернет-голосування громадян України. Відповідні кандидатури подаються громадськими об'єднаннями що здійснюють свою діяльність в антикорупційній сфері не менше двох років та мають реалізовані проекти.

Серед завдань ради є такі: забезпечення прозорості та контролю у діяльності НАЗК; взаємодія НАЗК з громадськими об'єднаннями, іншими інституціями громадянського суспільства які пов'язані з діяльністю НАЗК; врахування НАЗК думки інституцій громадянського суспільства під час виконання ним покладених завдань. Повноважною рада є у тому випадку якщо до її складу входять не менше дев'яти осіб які здійснюють свою повноваження у строк два роки. За результатами засідання Ради оформляється протокол у двох примірниках, які підписуються головою Ради та секретарем Ради.

В загальному, формування консультативно-дорадчих органів відбувається на підставі рішення керівників органів публічної влади. Формування особового складу відбувається або ж за призначенням (консультативні та дорадчі органи при КМУ) або на конкурсній основі (Громадська рада при НАЗК). У першому випадку до їх складу входять публічні службовці органів публічної влади, у другому – представники інституцій громадянського суспільства. Рішення таких органів мають носити рекомендаційний характер. Водночас, вони можуть використовуватись для прийняття нормативних актів органу влади при якому дорадчий орган здійснює свою діяльність.

Якщо проаналізувати чинне законодавство, яким врегульовується діяльність таких рад в зарубіжних країнах, то критерії відбору громадян, які можуть залучатись до діяльності таких рад, стосуються їх професійної діяльності в тій чи іншій сфері. Тобто на першому місці перебуває критерій професійної підготовки особи, наявності у неї необхідних знань у тій чи іншій сфері. Зарубіжні країни мають значний досвід створення та правового регулювання консультативних органів різних видів. Вони можуть створюватись різними органами публічної влади (голова держави, уряд, муніципалітети тощо). Як бачимо є схожі тенденції у порівнянні з українським законодавством.

США. У системі органів публічної адміністрації США варто виділити консультативні органи, адміністративно-правовий статус яких визначений на федеральному рівні. До них належать консультативні комітети або консультативні ради (federal advisory councils). Основним нормативно-правовим

актом, яким регулюється їх діяльність, є Закон про Федеральний консультативний комітет (Federal Advisory Committee Act). Дослідження, проведене К. Карті, виявило, що «58 % всіх членів федеральних консультативних комітетів в період з 1997 по 2000 рік були сформовані представниками університетів та незалежних дослідницьких інститутів, що відображає важливу роль професорів та дослідників у розгляді заявок на отримання наукових грантів та надання рекомендацій щодо медичних та технічних питань. Ще 18 % членів комітету представляли корпорації чи комерційні торгові асоціації. Ще 13 % членів прийшли із уряду. Іншими їх членами були представники з різних сфер, включаючи некомерційні організації, фонди, групи громадських інтересів і профспілки».

Велика Британія. Функціонування громадських рад у Великій Британії та інших країнах Британської Співдружності залежить від органів, при яких вони утворюються. Вони можуть здійснювати свою діяльність при Кабінеті Міністрів, казначействі, Шотландському уряді та уряді Північної Ірландії. Вони виконують консультативну роль при органах виконавчої влади, у діяльності державного уряду, але не є частиною того чи іншого державного відомства чи органу. Ними є: консультативні ради (advisory boards), консультативні комітети (advisory committees), консультативні групи (advisory groups). Такі назви склалися історично. Це підтверджується тим, що організаційно-правові засади діяльності консультативних органів не регулюються єдиним нормативно-правовим актом. Водночас більшість таких консультативних органів здійснює свою діяльність на основі законів, що регулюють важливі сфери суспільного життя – охорону здоров'я, правоохоронну діяльність, медичне забезпечення тощо. Що стосується системи органів влади та її взаємодії з громадськими інститутами через консультативні органи, то слід сказати, що вона проходить через виконання норм законодавства, які встановлюються окремими Законом.

Визначення правового статусу громадських рад у зарубіжних країнах відбувається на різних рівнях законодавства. Виділяються такі способи закріплення правового статусу таких рад та здійснення їх організаційно-

правового забезпечення: на рівні конституцій (Франція, Італія тощо), на рівні спеціальних законів (Великобританія, Ірландія, Польща, Болгарія, Словаччина), на рівні Конституції та спеціального закону (Італія), на рівні законодавства федерацій та суб'єктів федерації (США). У кожному окремому випадку особливості правового регулювання діяльності громадських рад зумовлюються унікальними історичними, соціальними, політичними, економічними факторами.

Рекомендована література до теми:

1. Андрійчук Т.С. Громадські ради як інструмент участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Політичний менеджмент. 2011. № 3. С. 71–79.
2. Вінницький О.О. Адміністративно-правовий статус громадських рад при органах виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Київ, 2018. 203 с.
3. Віхляєв М.Ю. Громадські ради при органах виконавчої влади України та роль громадських об'єднань у їх діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 36–43.
4. Зарічний О.А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 ; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 229 с.
1. Крайній П.І. Громадські ради в Україні: адміністративно-правове дослідження : монографія / П. І. Крайній. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 160 с.
2. Ihor Kovbas, Mykola Koval, Iryna Petrovska , Pavlo Krainii , Yuliia Kotsan-Olynets. Problematic aspects of regulatory consolidation of administrative legal personality of public councils стаття JUS Rivista di Scienze Giuridiche. 2023. Vol. 9. Is. 2. P. 192 – 205. <https://jus.vitaepensiero.it/news-papers-problematic->

[aspects-of-regulatory-consolidation-of-administrative-legal-personality-of-public-councils-6262.html](https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.19)

3. Крайній П.І. Особливості організаційно-правового забезпечення діяльності громадських рад в Україні. Київський часопис права. 2022. № 1. С. 123–129. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.19>.
4. Крайній П.І. Правосуб'єктність як складова адміністративно-правового статусу громадських рад в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 168–171.
5. Крайній П.І., Торончук І.Ж. Особливості адміністративно-правового статусу громадських рад крізь призму забезпечення прав національних меншин (спільнот) в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. №2. 2024. С. 279-282. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/67>.
6. Крайній П.І. Закон України «Про публічні консультації» та його вплив на еволюцію права на участь в управлінні державними справами: теоретичний та практичний аналіз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2024. Вип. 86: Ч. 3. С. 361-367 <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.55>
7. Крайній П. Адміністративно-правовий статус консультативно-дорадчих органів при Президентові України в сучасних умовах. Ерліхівський журнал. 2023. (6). С. 65–71. <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2022-6.08>

Правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII : станом на 24 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 06.02.2025).

3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 08.02.2025).
4. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 08.02.2025).
5. 12 Principles of Good Governance. Council of Europe – official web-portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles> (дата звернення: 5.12.2025).
6. Про Положення про Офіс Президента України : Указ Президента України від 25.06.2019 № 436/2019 : станом на 3 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
7. Положення Про національну раду з відновлення України від наслідків війни. Указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (дата звернення: 21.12.2024)
8. Про зміни у складі Національної інвестиційної ради : Указ Президента України №8/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/82022-41133> (дата звернення: 21.12.2024)
9. Про Національну раду з питань антикорупційної політики : Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 : станом на 3 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
10. Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану : Указ Президента України від 26.01.2024 № 30/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30/2024#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
11. Про Національну тристоронню соціально-економічну раду : Указ Президента України від 02.04.2011 № 347/2011 : станом на 3 лип. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2011#Text> (дата звернення: 06.02.2025).

12. Про конгрес місцевих та регіональних влад при Президентіві України. Указ Президента України від 25 лютого 2021 року № 73/2021. URL : <https://web.archive.org/web/20220108001451/https://www.president.gov.ua/documents/732021-36833> (дата звернення: 06.02.2025).
13. Питання Комісії державних нагород та геральдики : Указ Президента України від 14.01.2015 № 12/2015 : станом на 15 серп. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12/2015#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
14. Питання складу Комісії з питань координації євроатлантичної інтеграції України : Указ Президента України від 20.06.2023 № 344/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2023#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
15. Про утворення Ради з міжнародної торгівлі : Постанова Каб. Міністрів України від 04.07.2017 № 455 : станом на 6 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455-2017-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
16. Про утворення Ради бізнес-омбудсмена : Постанова Каб. Міністрів України від 26.11.2014 № 691 : станом на 23 трав. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2014-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
17. Про утворення Національної ради України з питань розвитку науки і технологій : Постанова Каб. Міністрів України від 05.04.2017 № 226 : станом на 15 груд. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/226-2017-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
18. Про затвердження Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби : Постанова Каб. Міністрів України від 25.03.2016 № 243 : станом на 25 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-2016-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
19. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.2010 № 996 : станом на 27 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звернення: 08.02.2025).

Н.Е.6. Публічна служба

(год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 3 бали.
2. Тестові завдання – 2 балів.

План

1. Поняття та ознаки публічної служби.
2. Види публічної служби:
3. Антикорупційні обмеження публічних службовців
4. Декларування доходів публічних службовців. Види декларацій.

Опорний конспект

Студент повинен знати визначення понять "служба", "публічна служба", "державна служба", "муніципальна служба"; розуміти суспільно значущу роль публічної служби та її зв'язок із забезпеченням публічного адміністрування, проявляти здатність аналізувати законодавчі акти, визначати ключові особливості публічної служби, застосовувати правові норми на практиці, розрізняти особливості різних видів публічної служби, вміти оцінювати їхню роль у публічному адмініструванні.

Студент повинен опрацювати вимоги Закону "Про запобігання корупції" щодо: використання службового становища (заборона отримання неправомірної вигоди); одержання подарунків (обмеження вартості та умов прийняття); сумісництва (перелік дозволених та заборонених видів діяльності); обмежень після звільнення (обмеження щодо працевлаштування в певні компанії); обмежень щодо спільної роботи близьких осіб (заборона підпорядкування родичів). В результаті опрацювання зазначених положень законодавства студент повинен виробити здатність ідентифікувати корупційні ризики, застосовувати механізми їх запобігання.

Студент повинен знати обов'язок публічних службовців декларувати: доходи, нерухомість, транспортні засоби, банківські активи; майно членів сім'ї; знати та розрізняти види декларацій: щорічна, перед призначенням, після звільнення; особливості відповідальності за порушення правил декларування: адміністративної, кримінальної, дисциплінарної. В результаті студент повинен здобути навички роботи з електронними системами декларування та проводити аналіз правових наслідків недотримання вимог декларування.

У правовій літературі розглядаються різні терміни, зокрема: «служба», «публічна служба», «державна служба», «служба в органах місцевого самоврядування (муніципальна служба)».

Поняття «служба» в широкому значенні може використовуватися у таких аспектах:

- а) як певний вид людської діяльності, наприклад, діяльність учителя, лікаря, бухгалтера чи викладача;
- б) як назва певної установи або організації, наприклад, Служба безпеки України, Державна казначейська служба чи Державна авіаційна служба;
- в) як структурний підрозділ в організації, наприклад, служба персоналу чи інформаційна служба.

Служба є одним із видів суспільно-корисної діяльності поряд із освітою, виробництвом матеріальних благ, наданням господарських послуг та веденням домашнього господарства. Вона переважно пов'язана з управлінською діяльністю та соціально-культурним забезпеченням населення.

Службовці – це особи, які обіймають посади в державних або громадських установах та за матеріальну винагороду виконують управлінські чи соціально-культурні функції.

Відповідно до п. 15 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України, публічна служба охоплює: діяльність на державних політичних посадах; професійну діяльність суддів та прокурорів; військову та альтернативну (невійськову) службу; дипломатичну службу; інші види

державної служби, включно з роботою в органах влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування.

Основні ознаки публічної служби:

1) Виконання службових обов'язків у відповідних державних чи муніципальних органах, незалежно від форми власності та організаційної структури.

2) Орієнтація діяльності на забезпечення суспільних інтересів, а не власних потреб.

3) Професійний характер роботи, що передбачає постійне виконання службових обов'язків, наявність необхідної компетенції та є основним джерелом матеріального забезпечення.

4) Заробітна плата виплачується, як правило, з державного або місцевого бюджету.

Публічна служба охоплює кілька видів, кожен із яких має свої особливості:

1. Політична служба

Цей вид служби спрямований на формування та реалізацію державної політики в усіх сферах суспільного життя. Вона має такі ключові характеристики:

- 1) особливі умови вступу на службу та її проходження;
- 2) політична відповідальність як головна риса службовців цієї категорії;
- 3) зайняття посад у структурах публічної влади;
- 4) фінансування заробітної плати з державного бюджету.

Політична служба поділяється на кілька підвидів:

1) **Президентська служба** – це особливий різновид публічної політичної служби, яку здійснює особа, що обіймає пост Президента України. Президент виступає главою держави та діє від її імені. Основна сутність такої служби полягає в тому, що Президент як гарант державного суверенітету, територіальної цілісності України, Конституції та прав і свобод громадян

виконує своє головне завдання – служіння народу України, державі та суспільству.

2) **Депутатська служба** – передбачає виконання обов’язків народних депутатів України, які працюють у Верховній Раді на професійній основі. Вони є представниками народу у Парламенті та здійснюють повноваження, передбачені Конституцією та законами України. Головне завдання депутатської служби – визначення зовнішньої та внутрішньої політики держави.

3) **Урядова служба** – це діяльність членів Кабінету Міністрів України, які обіймають державні політичні посади та реалізують державну політику. Основними її характеристиками є правові та організаційні засади, що визначають функції урядовців.

2. Державна служба

Цей вид публічної служби має такі особливості:

- здійснюється на державних посадах у державних органах та їхніх апаратах;
- спрямована на реалізацію завдань і функцій держави;
- регламентується Законом «Про державну службу» та іншими спеціальними законодавчими актами;
- передбачає чіткі правила вступу на службу, її проходження та припинення;
- пов’язана з присвоєнням службових рангів, спеціальних або військових звань;
- вимагає дотримання принципу безпартійності або політичної нейтральності державних службовців;
- оплата праці здійснюється з державного бюджету.

3. Суддівська служба

Цей вид публічної служби відноситься виключно до професійних суддів і має такі особливості:

- передбачає зайняття державної посади судді;
- не належить до політичної чи державної служби в загальному розумінні;

- відрізняється особливим порядком призначення суддів та проходженням ними служби;

- гарантує незалежність суддів, які підпорядковуються лише закону;

- забезпечує суддям пожиттєвий статус;

- фінансується за рахунок державного бюджету;

- передбачає виконання основного завдання – здійснення правосуддя.

4. Служба в органах місцевого самоврядування

Цей вид професійної діяльності є постійним і здійснюється громадянами України, які обіймають посади в органах місцевого самоврядування. Головна мета – реалізація територіальними громадами свого права на самоврядування, а також виконання делегованих повноважень органів виконавчої влади.

На відміну від інших видів публічної служби, цей напрямок не є частиною державної діяльності та не пов'язаний із державною посадою чи безпосереднім виконанням функцій центральної влади (за винятком делегованих повноважень). Основні характеристики цієї служби:

- забезпечення виконання завдань місцевого самоврядування та переданих державних функцій;

- зайняття посад в органах місцевого самоврядування;

- регулювання діяльності відповідно до Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування»;

- можливість заміщення посад шляхом виборів, конкурсу, призначення або зарахування;

- фінансування оплати праці з місцевого бюджету.

Закон України «Про запобігання корупції» передбачає п'ять видів антикорупційних обмежень для публічних службовців: обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища; обмеження щодо одержання подарунків; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування; обмеження спільної роботи близьких осіб;

1. *Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища.* Це обмеження передбачає заборону публічним службовцям використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

2. *Обмеження щодо одержання подарунків* передбачає заборону публічним службовцям безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Службовці можуть приймати подарунки, які відповідають загально визнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених вище, якщо вартість таких подарунків не перевищує два прожиткових мінімумів, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує чотирьох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Обмеження щодо вартості подарунків *не поширюється на подарунки, які:*

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

1) відмовитися від пропозиції;

2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;

3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;

4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Якщо така особа виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

3. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

Публічним службовцям забороняється:

1) займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю;

2) входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації).

Такі обмеження не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

4. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється:

1) протягом року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами - підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб - підприємців; Порухення такого обмеження є підставою для припинення відповідного договору.

2) розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом;

3) протягом року з дня припинення відповідної діяльності представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності. Правочини у сфері підприємницької діяльності, вчинені з порушенням цього обмеження можуть бути визнані недійсними.

У разі виявлення порушень цього обмеження, Національне агентство звертається до суду для припинення трудового договору (контракту), визнання правочину недійсним.

5. Обмеження спільної роботи близьких осіб.

Особи, що здійснюють виконання завдань і функцій держави (крім народних депутатів та депутатів місцевих рад) не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

Згідно Закону «Про запобігання корупції» близькі особи – це особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також - незалежно від зазначених умов - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта;

Пряме підпорядкування Закон «Про запобігання корупції» визначає як відносини прямої організаційної або правової залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням;

Особи, які претендують на зайняття посад публічної служби, зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

Дане обмеження *не поширюється* на:

- 1) народних засідателів і присяжних;
- 2) близьких осіб, які прямо підпорядковані один одному у зв'язку з набуттям одним з них статусу виборної особи;
- 3) осіб, які працюють у сільських населених пунктах (крім тих, що є районними центрами), а також гірських населених пунктах.

У разі виникнення обставин, за яких має місце підпорядкування близьких осіб, відповідні особи, вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк.

Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні особи або близькі їм особи в місячний строк з моменту виникнення обставин підлягають переведенню в установленому порядку на іншу посаду, що

виключає пряме підпорядкування. У разі неможливості такого переведення особа, яка перебуває у підпорядкуванні, підлягає звільненню із займаної посади.

На відміну від податкової декларації, метою якої є забезпечення контролю за повнотою та правильністю справляння податків і зборів, декларація, передбачена Законом України «Про запобігання корупції», подається з метою створення умов прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також виявлення та недопущення конфлікту інтересів у їх діяльності.

Саме тому особи, визначені у Законі України «Про запобігання корупції», повинні декларувати не лише свій майновий стан, а і майновий стан членів сім'ї та більшість своїх значних за розмірами видатків. До членів сім'ї Законом віднесено осіб, які перебувають у шлюбі, їхніх дітей, осіб, які перебувають під опікою і піклуванням, інших осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, у тому числі осіб, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Декларація повинна містити інформацію про:

- 1) доходи
- 2) нерухоме майно
- 3) транспортні засоби
- 4) банківські вклади, цінні папери

Декларувати доходи зобов'язані такі групи посадових осіб:

- 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (до них, зокрема належать вищі посадові особи держави, державні службовці, народні депутати, депутати місцевих рад, посадові особи місцевого самоврядування, судді, військові посадові особи Збройних Сил України, та інших утворених відповідно до законів військових формувань, посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, дипломатичної служби та інших органів)

2) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не уповноважені на виконання функцій держави, члени Ради Національного банку України (крім Голови Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

3) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до [Закону України](#) "Про державну службу", [Закону України](#) "Про службу в органах місцевого самоврядування", Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до [Закону України](#) "Про судоустрій і статус суддів",

Згідно зі статтею 45 Закону, існує кілька видів декларацій, які подають особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування:

1. *Щорічна декларація* – подається до 1 квітня кожного року за минулий рік через офіційний веб-сайт Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК).

2. *Декларація при припиненні діяльності* – подається упродовж 30 календарних днів після звільнення або припинення виконання функцій держави чи місцевого самоврядування.

3. *Декларація після звільнення* – подається до 1 квітня наступного року після припинення діяльності.

4. *Декларація перед призначенням або обранням на посаду* – подається особами, які претендують на зайняття відповідних посад.

5. *Декларація новообраних депутатів місцевих рад та голів* – подається упродовж 15 календарних днів з моменту набуття повноважень.

6. *Декларація членів конкурсних та дисциплінарних комісій* – подається упродовж 10 календарних днів після входження до складу таких органів.

7. *Декларація осіб, включених до Реєстру олігархів* – подається упродовж 10 календарних днів після внесення особи до цього Реєстру.

8. *Декларація кандидатів у резерв на посади суддів* – подається щороку упродовж строку перебування в резерві.

Особа має право подати виправлену декларацію упродовж 30 днів після першого подання. Якщо особу притягнуто до відповідальності за неподання декларації або якщо виявлено недостовірні відомості, що підтверджено судом чи НАЗК, особа повинна подати уточнену декларацію упродовж 10 днів. Якщо особа самостійно виявила помилки після закінчення терміну виправлення, але до початку перевірки декларації НАЗК, вона може звернутися з поясненнями та підтверджуючими документами.

Законом «Про запобігання корупції», що обов’язок декларування доходів не поширюється на:

- посадових осіб, які працюють у сферах охорони здоров’я, освіти, науки, культури, спорту, соціального захисту (за винятком керівників відповідних закладів);

- військовослужбовців строкової служби та мобілізованих осіб (крім тих, хто займає управлінські посади);

- іноземців, які входять до складу наглядових рад державних підприємств та банків.

На окремі категорії посадових осіб поширюються особливі умови подання декларацій.

1) *Військовослужбовці та поліцейські під час воєнного стану* – подають декларації не пізніше 90 днів після завершення воєнного стану або звільнення.

2) *Особи, які перебувають у зоні бойових дій, на окупованих територіях чи за кордоном (на лікуванні, у миротворчих місіях, у полоні)* – мають подати

декларацію не пізніше 90 днів після повернення або завершення відповідних обставин.

3) *Члени сімей суб'єктів декларування* – у разі, якщо вони перебувають у зазначених в Законі особливих умовах (наприклад, активні бойові дії чи окупація), строки подання декларації для суб'єкта декларування узгоджуються із відповідними нормами.

У разі виявлення порушення правил декларування суб'єкт декларування може бути притягнутий до:

Адміністративної відповідальності – якщо сума виявлених недостовірних відомостей відрізняється від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. За таке порушення суд може зобов'язати суб'єкта виплатити штраф.

Кримінальної відповідальності – якщо сума недостовірних відомостей відрізняється від достовірних відомостей на суму від 500 до 4000 прожиткових мінімумів, суб'єкту декларування може загрожувати штраф або громадські роботи, а також позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю. Якщо сума недостовірних відомостей перевищує достовірні на суму понад 4000 прожиткових мінімумів, передбачено покарання у вигляді штрафу, громадських робіт або обмеження волі, а також позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Дисциплінарної відповідальності – якщо сума виявлених недостовірних відомостей не перевищує 100 прожиткових мінімумів.

Рекомендована література до теми:

1. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / [Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй та ін.]. – Вид. 6-те, допов. та перероб. З опорою на законодавство станом на 1 квіт. 2021 р. – Харків : Право, 2021. – 196 с
2. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне

- адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
3. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання третє. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. – 584 с.
 4. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні : організаційно-правові засади: монографія. Харків : Право, 2005, 304 с.;
 5. Біла-Тіунова Л.Р. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу». Одеса: Фенікс, 2020. 628 с.
 6. Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М. Службове право України: підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
 7. Гришук А. Б. Державна служба в Україні: адміністративно-правовий вимір: монографія. Львів, 2018. 232 с.
 8. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія. За ред. Ю. В. Ковбасюка, В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
 9. Державна служба : підручник: у 2 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. За ред.. Ю. В. Ковбасюк, О. Ю. Оболенського, С. М. Серьогіна. Одеса: НАДУ, 2013. 348с.
 10. Державна служба в Україні: актуальні проблеми та шляхи модернізації. Р.А.Науменко, Л.М.Гогіна, В.Д.Бакуменко та ін. К.: НАДУ, 2010. 44 с.
 11. Загальне адміністративне право України: підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
 12. Загальне адміністративне право: підручник / [[Бевзенко В.М.](#), [Коломоєць Т.О.](#), [Миронюк Р.В.](#), [Мельник Р.С.](#), та ін.]. Видавничий дім «Гельветика», 2023. 688 с.

- 13.Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба в Україні : підручник для студ. вищ. навч. закл. Одеса: Фенікс, 2009. 688 с.;
- 14.Малиновський В.Я. Державна служба: теорія і практика. навч. посіб. Київ: Атіка, 2003. 160 с.
- 15.Мельник Р. С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування : монографія / Р. С. Мельник. - Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. - 212 с.
- 16.Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції». Наук. ред. Хавронюк М. І. К.: Ваіте, 2018, 472 с.
- 17.Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України. За заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. Київ: Конус-Ю, 2007. 735 с.
- 18.Стець О.М. Сутнісно-правова характеристика державно-службових відносин: монографія. Одеса: Фенікс. 2020. 370 с.
- 19.Трепак В.М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с
- 20.Шило С.М. Особливості застосування законодавства щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2022. Серія ПРАВО. Випуск 74: С.86-93.
- 21.Good governance. URL : <http://www.coe.int>
- 22.The European Code of Good Administrative Behaviour. The European Ombudsman. URL: <http://www.ombudsman.europa.eu>

Правові акти:

1. Закон України “Про державну службу” від 10 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
3. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

4. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 трав. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення» від 7 грудня 1984р (глава 13-А). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
6. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (Розділ 17) URL:
7. Положення «Про Національне агенство України з питань державної служби» затв. Указом Президента України від 18 липня 2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-%D0%BF#Text>
8. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Затверджено Наказом Національного агентства України з питань державної служби 05 серпня 2016 року № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>

Н.Е.7. Адміністративно-правові інструменти в діяльності публічної адміністрації

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 5.

Схема оцінювання:

Усне опитування – 3 бали.

Тестові завдання – 2 балів.

План

1. Поняття, ознаки та види адміністративно-правового інструменту.
2. Нормативний акт.
3. Адміністративний акт.
4. Адміністративний договір.
5. Поняття, юридичне значення та ознаки плану та фактичної дії.

Опорний конспект

Під час вивчення даної теми студенту необхідно звернути увагу на роль «інструментів» в діяльності суб'єкта публічної адміністрації. При цьому необхідно детально розкрити види нормативних актів. Актуалізувати свої знання щодо стадій прийняття адміністративних актів. Доцільно ознайомитись із передумовами та підставами укладення адміністративних договорів. Окремо слід приділити увагу щодо наслідків протиправності адміністративного договору. Необхідно визначити ознаки нікчемних адміністративних актів. Варто приділити увагу набуттю чинності адміністративним актом та припинення його дії.

Необхідно відзначити, що категорія адміністративно-правовий інструмент - це юридичний засіб (прийом), який застосовуються органом публічної адміністрації при здійсненні регулюючого впливу на суб'єкта адміністративно-правових відносин у сфері публічного врядування.

Характерні ознаки для адміністративно-правового інструменту:

- вони мають публічно-правову природу;
- суб'єкти публічного адміністрування застосовують їх у процесі свого функціонування;
- порядок їх застосування регулюється нормами адміністративного права;
- застосування того чи іншого інструменту зумовлено компетенцією, сферою і метою діяльності суб'єкта публічного адміністрування;
- у разі їх застосування настають юридичні наслідки і/або фактичні результати;
- вони є зовнішнім виразом форми адміністративної діяльності публічної адміністрації;
- відображають правову динаміку публічного адміністрування;
- зумовлені реалізацією адміністративних обов'язків суб'єктів публічної адміністрації .

Усім названим ознакам, безперечно, мають відповідати адміністративно-правові інструменти, які використовує публічна адміністрація у процесі реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції України. Варто відмітити те, що категорія «адміністративно-правовий інструмент» об'єднує широкий перелік інструментів діяльності публічної адміністрації, які різняться за своєю юридичною природою та призначенням. У науковій літературі можна зустріти різні підходи до виокремлення видів інструментів діяльності публічної адміністрації. Досить вдалу класифікацію інструментів публічного адміністрування здійснюють Р.С. Мельник та В.В. Галуцько. Так, вчені до переліку інструментів публічного адміністрування відносять: 1) нормативно-правовий акт; 2) адміністративні акти; 3) адміністративні договори; 4) плани; 5) фактичні дії

Під нормативним актом публічної адміністрації слід розуміти *вид юридичного акта, який видано уповноваженим суб'єктом та який містить у собі норму (норми) адміністративного права.*

Нормативні акти публічної адміністрації одночасно виконують дві основні функції.

- 1) вони є джерелом адміністративного права;
- 2) вони є інструментом діяльності публічної адміністрації.

У зв'язку з цим необхідно звернути увагу на таку закономірність: чим нижче розташований суб'єкт публічної адміністрації в адміністративній ієрархії, тим більше виданий їм нормативний акт нагадує інструмент діяльності.

Натомість акти суб'єктів публічної адміністрації загальнодержавного рівня становлять собою насамперед джерела адміністративного права. У таких актах зосереджуються норми адміністративного права, ямі є обов'язковими до виконання,

Нормативні акти публічної адміністрації видаються з метою виконання та застосування положень законів або регулювання суспільних відносин у разі відсутності відповідного закону (законів). Такі акти можуть видаватися також і

для «внутрішніх потреб» власне публічної адміністрації, тобто для регулювання її організації та функціонування.

Видання нормативних актів є переважно правом публічної адміністрації. Відповідний орган публічної влади або його керівник самостійно визначає потребу в підготовці та прийнятті такого акта. Проте у деяких випадках видання нормативного акта суб'єктом публічної адміністрації може бути обов'язковим, наприклад у випадку, коли у законі Кабінету Міністрів України ставиться завдання розробити та ухвалити відповідну постанову.

Нормативні акти публічної адміністрації відрізняються від адміністративних актів тим, що вони носять загальний характер, не обмежуючись регулюванням окремого випадку.

Від адміністративного договору їх відрізняє той факт, що вони видаються без погодження із суб'єктами, на яких розрахована їхня дія.

Для формулювання визначення нормативно-правових актів публічної адміністрації у першу чергу необхідно з'ясувати їх ознаки.

Необхідно звернути увагу на те, що ознаки нормативно-правових актів формуються з ознак, притаманних усім юридичним актам (умовно назовемо їх загальними) та ознак саме нормативно-правових актів, що вирізняють їх з-поміж інших юридичних актів (умовно назовемо їх спеціальними).

Загальні ознаки нормативних актів.

1. Нормативний акт – це **насамперед акт суб'єкта публічної адміністрації** або такого суб'єкта, який виконує функції публічної адміністрації у межах спеціально делегованих повноважень.

2. Ще однією загальною ознакою нормативно-правових актів можна вважати їх **офіційність**. Традиційно в науці адміністративного права під офіційністю розуміють видання акта від імені органу публічної влади, повноваження якого саме на видання акта такого виду (форми) закріплено Конституцією та законами України. Іншими словами, офіційність відображає в певному сенсі публічність або публічно-правовий характер акта, його

походження від держави чи місцевого самоврядування і спрямованість на вирішення не приватних, а публічних завдань і цілей.

3. Реалізація нормативних актів тягне юридичні наслідки. Ця ознака може бути сформульована **як юридична значущість юридичного акта**; різниця між індивідуальними та нормативними актами в даному контексті полягає в тому, що перші з них мають значення для виникнення, припинення та зміни окремих, конкретних правовідносин, а другі - для регулювання однорідних правовідносин.

4. Друга загальна ознака нормативно-правових актів полягає в тому, що вони мають **обов'язковий, імперативний характер**. Це означає, що доки акт не скасовано, не визнано нечинним або ж іншим чином його дія не припинена (зупинена) в установленому законом порядку, його норми мають виконувати всі особи, щодо яких цей акт видано. В іншому випадку держава має право застосувати державний примус до осіб, які не виконують вимоги такого акта.

5. Останньою загальною ознакою можна цілком обґрунтовано вважати те, що акт **забезпечується силою публічного (державного) примусу**, Саме можливість застосування примусу в разі невиконання приписів юридичною акта є «зворотним боком» обов'язковості та офіційності.

Зазначимо, що останнім часом розуміння цієї ознаки кардинально змінилось. Якщо раніше, у радянській адміністративно-правовій науці, вона розумілась як можливість притягнення винних у невиконанні акта виконавців - громадян та інших зобов'язаних суб'єктів до різних видів юридичної відповідальності, то сьогодні й інший суб'єкт адміністративно-правових відносин - держава, або орган місцевого самоврядування, або їх посадова особа може нести таку відповідальність. Більше того, нині створені і довели свою дієвість інструменти забезпечення додержання вимог юридичних актів цими суб'єктами, зокрема адміністративне судочинство.

Спеціальні ознаки нормативних актів

1. Односторонність. Вона дістає вияв у тому, що акт є результатом одностороннього юридично-владного волевиявлення суб'єкта, який його видав.

Одним з аспектів такої односторонності є те, що акт є результатом прояву волі суб'єкта публічної влади (держави, органу місцевого самоврядування тощо), персоніфікованої у волі суб'єкта видання акта.

Очевидно, що держава, в особі суб'єкта видання акта повинна враховувати права та законні інтереси інших учасників адміністративних правовідносин. Більше того, чинним законодавством передбачені спеціальні механізми такого врахування: наприклад громадські слухання або публічне обговорення проектів нормативно-правових актів. Однак після такого обговорення одностороннє волевиявлення держави втілюється у прийнятті нормативно-правового акта.

Іншим аспектом зазначеної односторонності є те, що волевиявлення суб'єкта публічної влади здійснюється в межах належних останньому повноважень, які мають юридично-владний характер.

2. Нормативно-правові акти встановлюють, змінюють або скасовують норми права. Ці акти впливають на правовідносини не безпосередньо, як адміністративні акти, а шляхом визначення правових режимів, через норми права. Вони визначають загальні правила, регулюють однотипні відносини у різних сферах суспільного життя. Саме у нормативно-правових актах дістає вияв регулятивна функція публічної адміністрації.

3. Іншою спеціальною ознакою нормативно-правових актів є їх підзаконність. Вона, у першу чергу, вказує на місце цих актів у загальній ієрархії або системі юридичних актів. Із самої назви цієї ознаки є очевидним, що вони (акти) перебувають у цій ієрархії нижче законів. Із цього випливає, що їх зміст має відповідати законам, не може їм суперечити, нормативно-правові акти суб'єктів публічної адміністрації не можуть змінювати або скасовувати закони. Крім того, вони складаються (видаються) на виконання законів або доручень вищестоящих органів

Отже, на підставі викладених ознак **нормативний акт публічної адміністрації** можна визначити як *підзаконне, владне, обов'язкове, одностороннє, офіційне, забезпечене силою публічного примусу рішення*

спеціально уповноваженого суб'єкта публічної адміністрації, спрямоване на встановлення, зміну або скасування першої норми.

Нормативні акти публічної адміністрації можуть класифікуватися за різними підставами, проте більшість з відповідних класифікаційних груп не мають жодного практичного значення. Відповідь на питання про види нормативних актів слід розглядати насамперед крізь призму судового контролю за їх законністю, Визначення підсудності справи адміністративної юрисдикції, предметом якої є перевірка законності нормативного акта публічної адміністрації, залежить від виду останнього.

КАС України розрізняє нормативні акти публічної адміністрації залежно від суб'єкта їх видання, а також за територіальними масштабами дії.

За **суб'єктом видання** нормативні акти публічної адміністрації поділяються на акти, видані:

- Президентом України (укази та розпорядження);
- Кабінетом Міністрів України (постанови та розпорядження);
- центральними органами виконавчої влади (накази);
- іншими органами державної влади загальнодержавної компетенції, наприклад Службою безпеки України (накази);
- органами влади Автономної Республіки Крим (постанови, розпорядження);
- місцевими державними адміністраціями (рішення);
- органами місцевого самоврядування (рішення, розпорядження);
- іншими юридичними особами публічного права, наприклад, комунальним підприємством (наказ).

За **територіальним масштабом** дії нормативні акти публічної адміністрації поділяються на акти, що діють:

- на усій території України;
- у межах однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць;

- на окремій території (наприклад, на території дипломатичних представництв України за кордоном).

Нормативні акти публічної адміністрації мають бути поділені ще на дві групи:

а) нормативні акти, які регулюють відносини публічної адміністрації з приватними особами (так звані **зовнішні нормативні акти**);

б) нормативні акти, які регулюють суспільні відносини у межах того або того суб'єкта публічної адміністрації (так звані **внутрішні нормативні акти**)

Слід зазначити, що в межах адміністративного судочинства приватні особи мають право оскаржувати винятково «зовнішні» нормативні акти, оскільки лише вони з огляду на свою зовнішню дію можуть нести у собі «загрозу» для їх прав, свобод та законних інтересів. Сформульоване положення впливає з ч. 1 ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України, де зазначено, що кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або інтереси.

Внутрішні нормативні акти є предметом оскарження інших суб'єктів публічної адміністрації. Наприклад, коли державний службовець оскаржує незаконне рішення про своє звільнення з посади.

За характером правового припису правові акти є:

- зобов'язуючими;
- забороняючими;
- уповноважуючими.

За юридичним змістом норм права, які містять акти, вони поділяються на матеріальні та процесуальні.

За часовими межами нормативно-правові акти можуть бути обмеженими за дією в часі та необмеженими. При цьому час дії актів може обмежуватись певною календарною датою, строком, протягом якого акт є чинним, або настанням певної події.

За юридичним значенням усі нормативно-правові адміністративні акти можна поділити на нормативно-основні — які, власне, і містять норми права, та нормативно-допоміжні — якими основні акти затверджуються, змінюються, скасовуються або іншим чином припиняються.

Серед *основних* адміністративно-правових актів можна виділити:

- правила - акт, який конкретизує норми права загального характеру з метою регулювання поведінки суб'єктів правовідносин у певних галузях державного чи суспільного життя і вирішує процедурні питання;
- порядок - акт, що встановлює механізм реалізації прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, процедуру застосування нормативно-правового акта та умови провадження певної діяльності;
- інструкція - акт, що детально визначає зміст і методику правового регулювання у певній сфері суспільних відносин;
- регламент - акт органу державної влади, органу місцевого самоврядування, іншого суб'єкта, що визначає порядок і процедуру діяльності відповідного органу та його структурних підрозділів;
- статут, положення - акт, що визначає статус, обсяг повноважень органів виконавчої влади, інших органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

За порядком прийняття нормативно-правових актів розрізняють акти, які приймаються:

- єдиноначально;
- колегіально;
- спільно двома або більше суб'єктами.

Залежно від характеру зв'язків адресатів із суб'єктом видання актів виділяють:

- акти, адресовані безпосередньо чи прямо підлеглим суб'єктам;
- акти, адресовані суб'єктам у сфері їх функціонального впливу;
- акти з невизначеним колом адресатів;

- акти з індивідуально визначеними (персоніфікованими) адресатами.

Домінуючою юридичною формою діяльності суб'єктів публічної адміністрації є прийняття адміністративних актів. Адже основним предметом діяльності цих органів є вирішення конкретних справ, як-то: надання дозволів на будівництво, здійснення державної реєстрації суб'єктів господарювання, призначення соціальної допомоги тощо, і вирішуються ці справи через прийняття адміністративних актів.

В адміністративному праві «акт» розуміється насамперед як волева дія (волевиявлення). Найчастіше волевиявлення суб'єктів публічної адміністрації виражається у формі документа. Більше того, якщо таке волевиявлення потребує спеціального оформлення (свідоцтва, ліцензії тощо), то це безпосередньо впливає на можливість використання адміністративного акта, тобто на набуття адміністративним актом чинності.

Способи оформлення адміністративного акта можуть бути різноманітними. Зокрема, адміністративний акт може діставати вияв у вигляді письмового рішення або документа, вчинення дії (дій), або навіть в усному волевиявленні.

Вітчизняна наука адміністративного права для позначення індивідуальних актів публічної адміністрації використовувала термін «індивідуальний акт управління». Проте на сьогодні застосування такого терміну вважається недоцільним, оскільки:

1) чинне законодавство, в тому числі і Конституцій не використовує термін «державне управління», яким за радянська правова наука за умов заперечення доктрини поділу влад позначала виконавчо-розпорядчу діяльність.

2) термін «адміністративний акт» притаманний адміністративній теорії і практиці країн Європейського Союзу, отже у прагненні України слідувати європейським стандартам публічного адміністрування доцільно використовувати саме такий термін.

Адміністративний акт — це рішення (юридичний акт) індивідуальної дії, прийняте суб'єктом публічної адміністрації, спрямоване на набуття, зміну

чи припинення прав та обов'язків фізичної або юридичної особи (осіб).

Спрямованість адміністративного акта на створення, зміну чи припинення прав та обов'язків особи (осіб) дозволяє відрізнити від адміністративного акта офіційні документи, які не мають таких юридичних наслідків (наприклад різного роду довідки).

Ключовими ознаками «адміністративного акта» є:

1. Індивідуальність (конкретність). Ці акти стосуються конкретних осіб та їхніх відносин, їх головною рисою є конкретність, зокрема:

а) чітке формулювання конкретних юридичних волевиявлень суб'єктами адміністративного права, які видають такі акти;

б) розв'язання за їх допомогою конкретних, а саме індивідуальних, справ або питань...;

в) чітка визначеність адресата — конкретної особи або осіб»;

2. Його прийняття суб'єктом публічної адміністрації (адміністративним органом), тобто суб'єктом уповноваженим на здійснення адміністративної влади (на відміну від влади політичної/представницької чи судової).

Оскільки характер влади є категорією функціональною, то адміністративним актом має вважатися, наприклад, рішення місцевої ради (представницького органу) про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення. Необхідно зауважити, що окремі адміністративні повноваження можуть отримувати не лише суб'єкти публічної адміністрації, а й інші суб'єкти: підприємства, установи, організації тощо;

3. Прямий вплив на приватних осіб, тобто зовнішня дія адміністративного акта. Ця ознака дозволяє відмежовувати адміністративні акти від внутрішньо спрямованих актів, наприклад щодо вирішення організаційних питань всередині публічної адміністрації.

Важливо відрізнити адміністративні акти від нормативних актів суб'єктів публічної адміністрації та адміністративних договорів.

Основна відмінність адміністративних актів (зокрема таких, що зачіпають інтереси багатьох осіб) від нормативних актів суб'єктів публічної адміністрації

полягає в тому, що адміністративний акт завжди має конкретних адресатів або адресатів, яких можна визначити за певними ознаками, і він стосується врегулювання конкретного випадку.

Щодо співвідношення прийняття адміністративних актів з такою формою публічного управління, як укладення адміністративних договорів, то необхідно виходити з того, що адміністративний договір — це угода двох або більше сторін, а адміністративний акт — це одностороннє волевиявлення

1) За формою волевиявлення адміністративні акти можуть бути:

- письмовими;
- усними;
- вчиненими у формі дій (конклюдентними).

2) За юридичними наслідками адміністративні акти можуть бути:

- правоповноважуючими;
- зобов'язуючими;
- забороняючими;
- такими, що містять відмови.

3) За дією у часі адміністративні акти поділяються на:

- разові (наприклад рішення про виплату одноразової компенсації);
- постійні (наприклад ліцензія на зайняття певним видом господарської діяльності).

4) За характером дії щодо особи адміністративні акти поділяються на:

- обтяжуючі (несприятливі). Обтяжуючі акти не вигідні для приватної особи і означають втручання в її права, відмову в задоволенні прохання про надання певних привілеїв, наприклад позбавлення ведійських прав чи відхилення заяви про надання дозволу на будівництво;
- сприяючі (позитивні). На противагу першим, сприяючі адміністративні акти надають чи підтверджують право чи юридично значущу перевагу, наприклад, надання дозволу на будівництво.

Сучасна вітчизняна доктрина адміністративних договорів переважно заснована на наукових дослідженнях російських вчених. Тому вона поки що не

може повністю задовольнити потреби практики. На жаль, в Україні бракує аналітичних досліджень конкретних видів договорів, які мають право укладати органи публічної адміністрації, на предмет з'ясування їх природи. Тому в доктрині відсутній чіткий перелік видів адміністративних договорів, які укладаються на практиці.

На рівні національного законодавства термін «адміністративний договір» вперше з'явився у КАС України для визначення юрисдикції адміністративних судів у спорах, які, хоч і мають договірний характер, але є публічно-правовими.

За визначенням п. 14 ст. 3 КАС України, адміністративний договір — це дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що впливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди.

У матеріальному законодавстві термін «адміністративний договір» поки що не вживається, однак у ньому передбачено значну кількість договорів, що укладають органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші органи публічної адміністрації в процесі своєї діяльності.

Відсутність законодавчого переліку адміністративних договорів або більш чітких їх ознак, закріплених в законодавстві, спричиняє труднощі у судовій практиці в ідентифікації тих чи інших договорів як адміністративних. Це породжує проблему правильного визначення судової юрисдикції для розгляду справи.

При прийнятті рішення щодо віднесення того чи іншого договору до категорії адміністративного договору слід ураховувати такі *ознаки (критерії) адміністративного договору*:

1) необхідні (ті, що визначені у ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України):

- обов'язковою стороною у ньому є суб'єкт владних повноважень (іншою стороною чи іншими сторонами можуть бути як суб'єкти владних повноважень, так і інші учасники правовідносин);

- його змістом (предметом) є права та обов'язки сторін, пов'язані з

реалізацією принаймні однією з них владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень;

2) додаткові (ті, що стосуються усіх адміністративних договорів або частини з них):

- суб'єкт владних повноважень, укладаючи відповідний договір, діє для задоволення не особистих потреб як фізичної чи юридичної особи, а публічних інтересів (потреб);

- суб'єкт владних повноважень, як правило, при укладенні такого договору зв'язаний вимогами (процедурами, обмеженнями тощо), визначеними законодавством як у частині вибору контрагента, так і в частині встановлення суттєвих умов договору;

- суб'єкт владних повноважень укладає договір на реалізацію своєї адміністративної правосуб'єктності, а не цивільної (для адміністративної правосуб'єктності статус фізичної чи юридичної особи для суб'єкта владних повноважень не має значення);

- суб'єкт владних повноважень зазвичай укладає договір на підставі рішення, прийнятого на виконання владного управлінського повноваження;

- договір може встановлювати умови, які не властиві цивільним договорам і спрямовані на оптимальне забезпечення публічного інтересу.

Перелічені ознаки не виключають можливості застосування до адміністративних договорів положень цивільного законодавства, якщо певні питання не врегульовано адміністративним законодавством або якщо це не суперечить природі адміністративного договору. Наявність відносин «влади і підпорядкування», на нашу думку, не може бути ознакою адміністративного договору (хоча таку ознаку застосував Верховний Суд України у деяких із згаданих вище рішень), оскільки підпорядкування виключає необхідність укладення договору— адже відповідне питання може бути вирішено одностороннім актом, а договір підтверджує формальну рівність його сторін.

На наш погляд, беручи до уваги необхідні та додаткові ознаки (критерії), до адміністративних договорів можна включити всі перелічені види

договорів, що укладаються суб'єктом, наділеним владними управлінськими функціями, **крім:**

- договорів про закупівлю товарів, робіт, послуг для потреб самого суб'єкта владних повноважень (закупівля канцприладдя, купівля чи взяття в оренду автомобіля для керівника органу тощо);

- договорів щодо розпорядження майном, яке перебуває на балансі суб'єкта владних повноважень (передання в оренду приміщення у будинку місцевої ради тощо);

- контрактів з керівниками підприємств, установ, організацій, що є у державній чи комунальній власності, оскільки на сьогодні це трудові договори, що укладаються відповідно до законодавства про працю.

У процесі своєї діяльності органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти, що мають владні повноваження, можуть укладати низку договорів, що передбачено відповідними законами.

В залежності від характеру відносин між сторонами договору вони поділяються на:

- **координаційні договори** - укладаються між суб'єктами права, які знаходяться на однаковому юридичному рівні у ієрархії публічного адміністрування, або тими, що перебувають у рівному становищі.

Наприклад, адміністративний договір між місцевою державною адміністрацією та органом місцевого самоврядування щодо реалізації спільної програми (ч. 5 ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації»);

- **субординаційні договори** - укладаються між суб'єктами публічної влади, наприклад між органом місцевого самоврядування та приватною особою. Наприклад, адміністративний договір між органом місцевого самоврядування та адвокатом, який бере на себе зобов'язання надавати від імені органу місцевого самоврядування приватним особам безоплатну правову допомогу (ч. 5 ст. 12 Закону України від 2 червня 2011 р. «Про безоплатну правову допомогу»);

- **мирові угоди** - укладаються між суб'єктами права з метою врегулювання спору на основі взаємних поступок і стосуються прав та обов'язків сторін. Наприклад, адміністративний договір між митним органом та порушником митних правил (ст. 521 Митного кодексу України);

- **договори обміну зобов'язаннями**, відповідно до яких суб'єкти права беруть на себе зустрічні зобов'язання, які об'єднуються у таких договорах з певною метою та слугують реалізації функцій суб'єкта публічної адміністрації щодо вирішення публічних завдань. Наприклад, Меморандум порозуміння між Кабінетом Міністрів України та суб'єктами господарювання, які здійснюють виробництво лікарських засобів, оптову та роздрібну торгівлю такими засобами, від 6 червня 2012 р.;

За предметом адміністративні договори можна згрупувати у такий спосіб:

1) договори щодо компетенції та виконання інших державних та самоврядних функцій:

- договори між органами місцевого самоврядування про перерозподіл окремих повноважень і власних бюджетних коштів (ч. 7 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статті 93, 107 Бюджетного кодексу України);

- договори між територіальними громадами сіл, селищ, міст, районів у містах або відповідними органами місцевого самоврядування щодо об'єднання на праві спільної власності об'єктів права комунальної власності, а також коштів місцевих бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, установ та організацій, а також щодо створення для цього відповідних органів і служб (ч. 3 ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», статті 92, 106 Бюджетного кодексу України);

- договори між місцевим органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування щодо здійснення спільних програм, створення спільних органів та організацій (ч. 5 ст. 35 Закону України «Про місцеві державні адміністрації»)

тощо;

2) Договори у сфері оподаткування: договори між податковим органом і платником податків щодо розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань платника податків (сі. 14 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами») тощо;

3) Договори щодо закупівлі (поставки) продукції, товарів і послуг для публічних потреб:

- договори між виконавчим органом сільської, селищної чи міської ради і підприємством, установою або організацією щодо виробництва продукції, виконання робіт (послуг), необхідних для територіальної громади (пп. 8 п. «а» ч. 1 ст. 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»);

- договори між місцевим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування, з одного боку, і недержавним суб'єктом, який надає соціальні послуги, щодо умов фінансування та вимог до обсягу, порядку і якості надання соціальних послуг - з другого (частини 2 і 4 ст. 13 Закону України «Про соціальні послуги»);

- державні контракти, що укладаються відповідно до Закону України «Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб»;

4) Договори щодо залучення інвестицій для задоволення публічних потреб:

- договори між виконавчим органом сільської, селищної чи міської ради і підприємством, установою або організацією щодо участі останніх у комплексному соціально-економічному розвитку сіл, селищ, міст, координації цієї роботи на відповідній території (пп. 7 п. «а» ч. 1 ст. 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»);

- угоди про розподіл продукції (Закон України «Про угоди про розподіл продукції»);

- договори про концесію (закони України «Про концесії», «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг»);

Рекомендована література до теми:

1. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В.Галунько, П.Діхтієвський, О.Кузьменко та ін. ; за ред. В.Галунька, О.Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
2. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
3. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
4. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
5. Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій./ – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. – 160 с.
6. Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція. К., 2014. 240 с.
7. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 296 с.

Правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 09.02.2025).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про адміністративну процедуру" : Закон

України від 10.10.2024 № 4017-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text> (дата звернення: 28.01.2025).

4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
5. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX : станом на 2 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

Н.Е. 8. Адміністративна процедура надання адміністративних послуг

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 4.

Схема оцінювання:

Усне опитування – 2 бали.

Тестові завдання – 2 бали

План

1. Правова природа адміністративної процедури: поняття, ознаки та класифікація.
2. Адміністративні послуги в Україні: поняття, види, правове регулювання.
3. Адміністративне провадження під час надання адміністративних послуг.
4. Електронні адміністративні послуги.
5. Адміністративно-правовий статус Центру надання адміністративних послуг.

Опорний конспект

Під час вивчення даної теми студенту необхідно звернути увагу на фундаментальне значення двох взаємопов'язаних категорій адміністративного права: адміністративна процедура та адміністративна послуга. Ними

забезпечується реалізація людиною своїх прав та свобод, їх захист від зловживань зі сторони держави. Особливу увагу слід звернути на суттєво оновлене, а в частині адміністративної процедури – новий закон яким забезпечуватиметься можливість комунікації між людиною та посадовою особою органу публічної влади з якою вона вступатиме у публічно-правові відносини для реалізації своїх прав і свобод. Крім цього, необхідно проаналізувати відносно нове для публічного врядування поняття «електронна адміністративна послуга» та законодавство яким врегульовується порядок їх надання. Окрему увагу необхідно приділити функціонуванню Єдиного порталу державних послуг «Дія».

Адміністративна процедура є одним із важливих інститутів адміністративного права. З її допомогою фізичні та юридичні особи можуть реалізовувати свої права за зрозумілими, прозорими та чіткими правилами. Для української науки та практики адміністративного права процес нормативного визначення та введення адміністративної процедури відбувався досить повільно. Проте, нещодавнє прийняття окремого Закону України «Про адміністративну процедуру» (далі – ЗАП) дозволило гармонізувати законодавство у даній сфері із європейськими документами та вимогами які необхідно виконати задля вступу нашої держави до Європейського Союзу. Крім цього, поступальний розвиток нашого суспільства, реформування органів публічної влади, проведення реформ у сфері державної служби та місцевого самоврядування, впровадження електронного врядування лише сприяли прийняттю законодавства з адміністративної процедури. З його впровадженням очікується приведення у відповідність спеціального законодавства яке є вкрай різноманітним, було прийнято без врахування відповідних європейських стандартів та практики що були покладені в основу ЗАП.

Вплив який здійснюватиме даний нормативний акту торкнеться майже 400 діючих актів законодавства, різними за своєю юридичною силою (від законів до підзаконних актів) якими забезпечується врегулювання правових відносин які пов'язані із найрізноманітнішими сферами діяльності особи: від

одержання паспорту, реєстрації бізнесу завершуючи здачею будинку в експлуатацію чи проведення органом контролю перевірки дотримання правил протипожежної безпеки. Насправді, перелік таких дій справді об'ємний. Якщо раніше вони здійснювались на підставі окремих нормативних актів якими визначались проведення таких процедур, то з прийняттям ЗАПу така діяльність здійснюватиметься в першу чергу з врахуванням його положень, а з часом – приведеним у відповідність законодавством. Саме поняття «адміністративна процедура» знаходиться в основі побудови публічно-правових відносин між органами публічної влади та особою у яких остання реалізує свої права чи виконує обов'язки які покладені законодавством.

До прийняття Закону поняття «адміністративна процедура» була предметом обговорень. Сьогодні – це поняття що має нормативне закріплення. Відповідно до ст. 1 ЗАПу вона визначається як визначений у законодавчому порядку алгоритм вирішення справ. Під справою мається на увазі адміністративна справа, тобто, така яка дотична до публічно-правових відносин що виникають задля реалізації права, свободи або ж законного інтересу особи, виконання її обов'язків що розглядається відповідним адміністративним органом. Тобто, якщо особа хоче реалізувати своє конституційне право на здійснення підприємницької діяльності, вона звертається до Центру надання адміністративних послуг або ж використовує Єдиний портал державних послуг «Дія» (вони виступатимуть адміністративним органом), здійснює відповідний алгоритм дій з подання документів. По завершенню особа одержує витяг із Єдиного державного реєстру яким підтверджується набуття нею нового правового статусу (адміністративний акт). Усі ці дії від подання заяви або електронного запиту до одержання витягу з ЄДР і є адміністративною процедурою.

Для вирішення конкретної адміністративної справи закон (закони) встановлює певну послідовність дій і рішень. Відповідний порядок дій, як правило, міститься не у одному а у кількох нормативних актах. Співвідношення нормативних актів із ЗАП полягає у тому що останнім виконується роль

загального закону яким встановлюються загальні, ключові елементи відповідного порядку. У той час спеціальне законодавство повинно відповідати загальним положенням ЗАП. Проте слід пам'ятати про таке. Якщо адміністративна справа не вимагає застосування певних особливих положень, то норм ЗАП може бути достатньо для її вирішення. Якщо ж ні – для вирішення справи необхідні норми спеціального законодавства яким передбачаються особливості що притаманні лише такій адміністративній процедурі. Тобто, якщо спростити, адміністративна процедура є чітко визначеним алгоритмом вирішення адміністративної справи уповноваженим на це суб'єктом – адміністративним органом.

Ознаки адміністративної процедури напряду залежать від її правової природи. Вони мають як теоретичне так й практичне підґрунтя адже на сьогодні українське адміністративне право може аналізувати та досліджувати не лише доктринальні концепти адміністративної процедури але й з точки зору діючого законодавства у даній сфері коригувати їх з точки зору практики застосування. По-перше, адміністративна процедура базується на правових нормах які визначають її поняття, види, принципи реалізації та відповідні стадії провадження. По-друге, діяльність адміністративного органу та поведінка особи яка так чи інакше є стороною адміністративної процедури визначається як ЗАП так й іншим діючим законодавством. По-третє, адміністративна процедура спрямована на реалізацію прав людини, шляхом задоволення інтересу через вирішення адміністративної справи та видання за результатами такого розгляду адміністративного акта. По-четверте, адміністративна процедура є індивідуальною по відношенню до приватної особи та здійснюється на підставі законодавства. По-п'яте адміністративна процедура має зовнішню спрямованість яка виражається у вигляді настання наслідків для особи поза межами відносин внутрішнього публічного адміністрування, а саме – виданні адміністративного акта яким реалізуються її права, накладаються обов'язки або ж відновлюються порушені права. По-шосте, оскарження адміністративного акта виданого за результатами адміністративної процедури

носить факультативний характер та є обов'язковим лише у випадку коли мова йде про відповідну процедуру розгляду скарг щодо рішень, дій або бездіяльності відповідного суб'єкта адміністрування.

Оскільки адміністративні процедури стосуються значної кількості сфер життя де особа вступає у відносини із органами публічної влади, необхідно здійснити класифікацію таких процедур. Так, А.Ю. Осадчий пропонує поділяти адміністративні процедури залежно від: форми управлінської діяльності – адміністративні правотворчі та адміністративні правозастосовні; залежно від спрямованості процедури – внутрішні (внутрішньо-організаційні) та зовнішні (зовнішньо-організаційні); у залежності від суб'єкта, за ініціативою якого розпочинається провадження в адміністративній справі, – заявні та втручальні.

Т.О. Коломєць пропонує дещо розширений підхід до класифікації адміністративних процедур залежно від: наявності спору – безспірні та спірні ступеня обмеження прав приватних осіб – дозвольні (погоджувальні) та повідомні; порядку здійснення – звичайні (формальні) та спрощені (неформальні); предмета діяльності: правонаділяючі, реєстраційні, ліцензійно-дозвольні, контрольно-наглядові, екзаменаційно-конкурсні, державно-заохочувальні, експертно-засвідчувальні.

Адміністративна процедура пов'язана із іще однією категорією яка знаходиться в центрі уваги адміністративістів. Мова йде про адміністративні послуги. Якщо поглянути на те яким чином ці дві категорії впроваджувались у правову систему нашої країни стане очевидним те що нормативне закріплення поняття «адміністративна послуга» відбулось раніше. Хоча концепція реформи адміністративного права із самого початку передбачала необхідність впровадження адміністративної процедури як зовнішнього виразника людиноцентристської парадигми та реалізації концепту «сервісна держава». Нормативне регулювання надання адміністративних послуг визначається окремими нормативними актами.

Загальним актом є Закон України «Про адміністративні послуги» яким закріплюється перелік суб'єктів які займаються їх наданням, їх повноваження,

вимоги щодо якості та порядку їх надання, строки надання послуг та плата з їх надання. Крім того, визначається правовий статус окремого суб'єкта який на рівні місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування здійснюють організаційний та правовий супровід – Центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП). Вони створюються при місцевих державних адміністраціях або органах місцевого самоврядування та є окремими робочими органами. Їх діяльність є невід'ємною частиною впровадження концепції «сервісна держава» про що свідчить наступна статистика.

У 2022 році кількість ЦНАП в Україні становила біля 3 тисяч, що вдвічі більше ніж їх було у 2020 році. Кількість видів послуг які ними надається є чималою і становить від 200 до 400. Ось лише кілька прикладів адміністративних послуг які надаються ними: видача/заміна паспорта громадянина для виїзду за кордон; видача різноманітних посвідчень, виписок, дозволів та довідок; реєстрація місця проживання та суб'єктів-господарювання; свідоцтво про приватизацію квартири; свідоцтво про приватизацію кімнати в гуртожитку; розміщення зовнішньої реклами; екологічні дозволи; надання витягу з Єдиного державного реєстру Міністерства внутрішніх справ та ін. У межах реформування діяльності ЦНАПів започатковано проект зі створення Дія центрів де громадяни можуть за один візит можуть одержати одну адміністративну послугу у випадку якщо її надання вимагає кількох візитів до ЦНАП. Війна вплинула на темпи розширення мережі ЦНАПів через скасування державної субвенції, окупації частини громад, а також, пошкодження та руйнування матеріальних основ діяльності ЦНАПів. Втім, станом на кінець другого кварталу 2024 року мережа ЦНАПів складає понад 4,5 тис. одиниць.

Функціонування та розвиток мережі ЦНАПів безпосередньо залежить від обсягів фінансування. Не завжди таке фінансування відбувається у повному обсязі із плати за надання адміністративної послуги. На разі в Україні близько 90% адміністративних послуг які надаються ЦНАП є безоплатними, у той час як надходження від платних адміністративних послуг покривають тільки

четверть витрат з їх надання. Діюча модель фінансового забезпечення сфери надання адміністративних послуг не відповідає реаліям сьогодення та покладає чимраз більший тягар із покриттям витрат за рахунок коштів місцевих бюджетів які в умовах дії правового режиму воєнного стану є обмеженими. Вказана проблема може бути вирішена лише шляхом приведення у відповідність законодавства зі сплати адміністративного збору та оновлення алгоритму його розрахунку. Для цього у Верховній Раді України зареєстрований проєкт Закону № 4380 «Про адміністративний збір». Його прийняття допоможе стабілізувати існуючу ситуацію із надходження додаткових коштів для підтримання рівня надання адміністративних послуг та підвищити фінансову складову що дозволить забезпечити ЦНАП працівниками, необхідним обладнанням та приміщеннями.

Варто зауважити, що з початком війни, починаючи з 2022 року, ЦНАПи виконали роль відповідних точок доступу з надання адміністративних послуг та підтримали громадян України, а також тих із них кому довелося переміститися у безпечні регіони та отримати статус внутрішньо переміщених осіб. Таких у 2022 році згідно даних Міжнародної організації з міграції на території нашої держави було близько 6,27 млн. що становило 14,2% населення усієї країни. Тобто, ЦНАПи виконують життєво-важливу роль та надають змогу людині одержувати необхідні для неї адміністративні послуги навіть під час дії правового режиму воєнного стану.

Для одержання особою одного із вищевказаних документів їй необхідно звернутись до відповідного ЦНАПу, подати перелік документів що визначений законодавством та, у відповідний строк, одержати необхідний документ який підтверджуватиме наявні. У випадку ж незгоди із прийнятим рішенням (наприклад, відмові у видачі свідоцтва про приватизацію квартири) така особа має право оскаржити таке рішення. Усі ці дії вчиняються у межах законодавства про адміністративні послуги та положень законодавства про адміністративну процедуру. Тобто, адміністративна послуга надається в межах адміністративної процедури.

Варто зазначити що ЗАП передбачає два способи початку адміністративного провадження: у вигляді подання особою заяви та з ініціативи адміністративного органу. Саме перший спосіб характерний для надання адміністративних послуг. У той час як другий – під час виконання повноважень органів уповноважених на здійснення інспекційної та наглядової діяльності.

Розглянемо адміністративну процедуру надання адміністративної послуги щодо надання дозволу на розміщення реклами поза межами населеного пункту. Ініціювати адміністративне провадження у даній ситуації може фізична особа, юридична особа або ж фізична особа-підприємець. Відповідно до положень п. 1 ч. 1. ст. 36, ст. 38 ЗАП особа яка ініціює адміністративне провадження є адресатом оскільки вона очікує позитивного рішення за результатами процедури, а саме – одержання дозволу на розміщення реклами поза межами населеного пункту. Тобто, особа яка звертається з такою заявою реалізує своє право на здійснення підприємницької діяльності. У даному випадку, відповідно до Закону України «Про рекламу» та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових правил розміщення зовнішньої реклами поза межами населених пунктів» надання дозволу здійснюється обласними державними адміністраціями. Вони виступатимуть у якості адміністративного органу який наділений відповідними повноваженнями.

Відповідно до ст. 39 ЗАП заява подається в усній або письмовій формі. У даній ситуації заява подається у письмовій формі особисто заявником або ж через законного представника. При цьому, необхідно дотримуватись формальних вимог для написання заяви. Знову ж таки для кожної адміністративної послуги відомості що вказуватимуться заявником будуть різними. Проте, варто враховувати загальні вимоги для подачі заяви що встановлені ст. 40 ЗАП: найменування адміністративного органу, відомості стосовно заявника (ПІБ, місце проживання, номер зв'язку та інші дані; якщо заява подається представником, то у ній зазначаються відомості про нього); зміст вимог та дату складання заяви. Враховуючи положення законодавства про рекламу, у заяві слід вказати про місце розташування рекламного засобу та

підстави набуття права користування цим місцем та строк такого користування. Тобто, до заяви подаються іще відповідні документи або їх копії.

Подання заяви здійснюється через відповідний ЦНАП де відбувається її реєстрації. Якщо форма заяви не дотримана чи відсутні документи які мали бути додані до заяви, заявнику повідомляється про залишення заяви без руху протягом трьох робочих днів з дня одержання заяви. Якщо усі вимоги виконані, адміністративним органом розпочинається адміністративне провадження під час якого вирішується питання чи можливо вирішити справу невідкладно при особистому прийомі; чи є необхідність залучення інших учасників провадження; чи є необхідність заслуховувати заявника щодо якого видаватиметься адміністративний акт. Як правило, надання дозволів, ліцензій тощо відбувається у письмовому провадженні на підставі поданих документів без залучення заявника. Інші два види провадження – невідкладний розгляд та вирішення справи (це прості справи які не потребують тривалого часу для прийняття рішення та стосуються реєстрації місця проживання, транспортних засобів, одержання статусу ВПО та ін.), а також розгляд та вирішення справи у автоматичному режимі (надання електронних послуг таких як державна реєстрація ФОП, реєстрація та припинення підприємницької діяльності та ін.) відбуваються із врахуванням положень ст. ст. 60 та 62 ЗАП.

Одержання дозволу відбувається у трок не більше 10 днів. Загальне правило щодо строків адміністративного провадження у межах адміністративної процедури встановлюється ст. 33 ЗАП якою передбачається кілька правил. По-перше, граничний строк вирішення певних категорій справ встановлюється законом. У даній ситуації Закон України «Про рекламу» не містить такого строку. Тоді починає діяти наступне правило: якщо законом граничний строк для вирішення окремої категорії справ не визначено, заявне провадження здійснюється впродовж розумного строку, але не більше 30-ти календарних дні після надходження заяви. Виходячи із цього, адміністративна процедура з надання адміністративної послуги для одержання заявником

дозволу на розміщення реклами поза межами населеного пункту відбуватиметься не більше 30-ти календарних днів.

Надання дозволу заявнику відбувається шляхом видання адміністративним органом у межах повноважень адміністративного акту. Відповідно до ст. ст. 69 та 70 ЗАП якщо заява подана у письмовій формі, відповідно, адміністративний акт теж буде видано у письмовій формі. Набиратиме він чинності з дня доведення його до відома заявника якщо інше не передбачено самим актом. З моменту одержання заявником дозволу він набуває можливості провести розміщення реклами за межами населеного пункту.

Проведення концепту «електронне врядування» дозволило перенести у цифрове середовище й адміністративну процедуру надання адміністративних послуг. Законодавство про адміністративну процедуру, як згадувалось вище, у ст. 62 ЗАП передбачає розгляд та вирішення справи у автоматичному режимі. Цьому передувало прийняття окремих нормативних актів різної юридичної сили якими встановлювались організаційні та правові основи надання електронних послуг, технічних можливостей надання таких послуг за допомогою інформаційних ресурсів тощо. Одним із важливих документів яким врегульовується надання електронних послуг є Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» від 4 грудня 2019 р. № 1137. Нею закріплено й Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг. Для розуміння об'єму перенесених послуг які надаються у цифровій сфері наведемо норму п. 4 Положення яка закріплює за порталом «Дія» («Держава і Я») мету реалізації права на доступ до електронних публічних послуг, інших послуг, можливості звернення до органів публічної влади, підприємств, установ, організацій. Крім цього, завдяки платформі «Дія» забезпечується здійснення волонтерської діяльності, управління освіти в автоматичному режимі, створення, обробка та обмін інформації завдяки спеціальному програмному забезпеченні. Передбачено можливість і для внесення до бази даних відповідної

системи охорони здоров'я та іншої інформації про особу, отримання інформації з національних електронних інформаційних ресурсів тощо.

Аналізуючи порядок надання електронної послуги в автоматичному режимі виділяють такі етапи:

1) Підтвердження особи за допомогою інформаційної системи. Мова йде про електронну ідентифікацію та автентифікацію на порталі «Дія». Наприклад, використовується одержаний особою кваліфікований електронний підпис.

2) Формування заяви із відображенням полів які необхідно заповнити.

3) Підписання заяви за допомогою електронного підпису.

4) Перевірка та підтвердження інформації яка подана особою на відповідність даних які містяться у інформаційно-комунікаційних системах.

5) Одержання результату електронної публічної послуги із подальшим надсиланням до порталу «Дія» повідомлення про результати розгляду заяви.

Серед послуг що надаються в автоматичному режимі можна виділити:

1) Державна реєстрація ФОП чи припинення його діяльності.

2) Державна реєстрація створення товариства.

3) Реєстрація місця проживання особи які декларують місце проживання якщо відомості про житло що перебуває у приватній власності внесено до держреєстру.

Крім цього, особа може отримати електронну послугу завдяки інших цифрових сервісів. Наприклад, особа, яка є платником податку, може створити свій електронний кабінет що полегшує подання документів які необхідні для здійснення податкового обліку. Це і подання податкової звітності, і подання податкових декларацій, і реєстрація податкових накладних. Цей перелік не є вичерпним. Електронні сервіси Держгеокадастру надають можливість для особи одержати відомості із Державного земельного кадастру, масової оцінки земель, одержання витягу з реєстру інженерів-землевпорядників, витяг з Держгеокадастру про земельну ділянку тощо.

Іще одним нормативним актом яким визначаються особливості надання електронних послуг є Закон України «Про особливості надання публічних

(електронних публічних) послуг» яким визначені особливості надання публічних (електронних публічних) послуг, подання документів для надання публічних (електронних публічних) послуг суб'єктом звернення особисто та встановлення особи звернення, порядок отримання комплексних електронних публічних послуг тощо. Тобто, електронні публічні послуги володіють такими ж особливостями як й адміністративні послуги. Однак адміністративна процедура їх надання повністю або частково автоматизована.

Рекомендована література до теми:

1. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
2. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
3. Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. № 69. С. 229–236.
4. Герасименко Є.С., Задирака Н.Ю. Адміністративні процедури в питаннях та відповідях. К.: Дакор, 2020. 156 с.
5. Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: навч. посібник. Одеса: Юридична література, 2008. 288 с.
6. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
7. Ковбас І. В., Крайній П. І. Адміністративна процедура за законодавством України та окремих зарубіжних країн (порівняльно-правове дослідження). *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 93–110. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.163.292358>

8. Ковбас І.В., Коваль В.О. Поняття, ознаки та сутність адміністративних послуг в Україні. *Юридичний бюлетень*. Вип. 29. 2023. С. 236-243.
9. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023 545 с. URL : https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/lap_commentary_web.pdf
10. Петренко Н.О., Машковська Л.О. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики. 2020. № 2. С. 112-119. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/20.pdf.
11. Прокопенко, С. Якість надання адміністративних послуг як показник ефективності публічного управління в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2024. 12(1), 129-134. URL : <https://doi.org/10.15421/152417>
12. Тимошук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. *Право України*. 2021. С. 28–43.
13. Тимошук В. Щодо впровадження Закону «Про адміністративну процедуру». *Адміністративне право і процес*. 2022. №4 (39). С. 34–48.
14. Школик А. Оновлення нормативно-правових актів у зв'язку із прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру». *Адміністративне право і процес*. 2022. №4 (39). С. 61–72.
15. Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство в Україні: становлення та систематизація : дис. ... дра юрид. наук. Запоріжжя, 2019. 417 с.
16. Школик А. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 306 с.
17. Розвиток сфери адмінпослуг — кількість точок доступу до адміністративних послуг наближається до 3000. *Дія. Платформа Центрів*. URL: <https://center.diia.gov.ua/blog/rozvitok-sferi-adminposlug-kilkist-tocok->

[dostupu-do-administrativnih-poslug-nablizaetsa-do-3000](#) (дата звернення: 10.02.2025).

18. Великий гід про статус ВПО. *Головна сторінка | Дія.Безбар'єрність*.
URL: <https://bf.diia.gov.ua/articles/velykyi-hid-pro-status-vpo> (дата звернення: 10.02.2025).

Правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 09.02.2025).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про адміністративну процедуру" : Закон України від 10.10.2024 № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
5. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX : станом на 2 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
6. Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
7. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 28.01.2025).

8. Про затвердження Типових правил розміщення зовнішньої реклами поза межами населених пунктів : Постанова Каб. Міністрів України від 05.12.2012 № 1135 : станом на 11 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-2012-п#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
9. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Каб. Міністрів України від 04.12.2019 № 1137 : станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-п#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
10. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р : станом на 23 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-р#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

Н.Е. 9. Адміністративна процедура державного контролю

(1 год.)

Максимальна кількість балів за тему – 4.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 2 бали.
2. Тестові завдання – 2 бали

План

1. Правова природа державного контролю як різновиду діяльності органів публічної влади.
2. Правове регулювання адміністративної процедури державного контролю.
3. Цілі та завдання адміністративної процедури державного контролю (нагляду).
4. Види контрольно-наглядової процедури.
5. Учасники адміністративної процедури державного контролю.
6. Стадії контрольно-наглядових процедур.

Опорний конспект

Розвиток публічних відносин в сучасних умовах обумовлюють низку суттєвих змін для їх учасників: органів публічної влади з однієї сторони та фізичними, юридичними особами з іншої. Вплив принципів належного врядування, верховенства права, формування нових наукових підходів до розуміння публічно-правових відносин та їх впливу на втілення у життя концепції «сервісна держава» в Україні є суттєвим. В загальному, процедури контролю полягає у тому що вона має дві складові: позитивну й негативну. Позитивна складова характеризується тим що у результаті здійснення уповноваженим органом

м контролю своїх повноважень ним відновлюються порушені права приватної особи. Юрисдикційна складова полягає у застосуванні до суб'єктів які порушили законодавство виконання норм якого супроводжується наглядом зі сторони відповідних органів контролю та настанням для порушників негативних наслідків. Застосування такого різновиду адміністративної процедури залежатиме від наявності чи відсутності порушення вимог законодавства, наслідків порушення вимог які є обов'язковими для виконання усіма суб'єктами публічних правовідносин нагляд за діяльністю яких здійснюється контролюючими (наглядовими) органами. Із прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» розпочався процес уніфікації законодавства й у сфері контрольної (наглядової) діяльності. Пропонується привести у відповідність усе спеціалізоване законодавство у відповідність до положень згаданого Закону що дозволить сформулювати уніфікований підхід до застосування правил та положень загальної адміністративної процедури.

Державний нагляд (контроль) регулюється низкою нормативних актів якими встановлюються загальні та спеціальні основи застосування такого законодавства. Для розуміння правової природи такого різновиду діяльності уповноважених органів публічної влади креслимо сфери на які він поширює свою діяльність:

- відносини у сфері здійснення бухгалтерського обліку та ведення звітності за результатами витрачання коштів, матеріальних цінностей суб'єктами господарської діяльності;
- кредитні та фінансові відносини, відносини валютного регулювання та податкові відносини у частині додержання суб'єктами господарювання законодавчо визначених зобов'язань перед державою, додержання податкової дисципліни відповідними платниками податків;
- відносини які виникають із здійснення діяльності у сфері формування цін та ціноутворення;
- відносини у яких суб'єкт господарювання внаслідок здійснення своєї діяльності підпадає під дію законодавство яким регулюється сфера монополізму та конкуренції;
- земельні відносини щодо використання та охорони земель; використання вод, надр та лісу; відтворення водних ресурсів та лісів;
- відносини у сфері виробництва і праці в частині додержання законодавства з питань виробництва та праці, додержання законодавства про працю; додержання правил протипожежної безпеки, екологічної та санітарно-епідеміологічної безпеки які виражені у конкретних обов'язках для суб'єктів господарювання якими здійснюється діяльність відповідного виду;
- відносини у сфері захисту прав споживачів які стосуються державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання щодо якості та безпечності продукції та послуг;
- зовнішньоекономічної діяльності - з питань технологічної, економічної, екологічної та соціальної безпеки та ін.

Як бачимо сфера здійснення контрольно-наглядової діяльності є досить широкою, перелік органів які уповноваження ні здійснення контрольно-наглядових повноважень теж є значним. Існує велика кількість теоретичних доробків які стосуються поняття державного нагляду (контролю). Проте послуговуватись потрібно визначенням яке закріплено у ч. 1 Закону України:

«державний нагляд (контроль) – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища».

Напрацювання сучасної доктрини адміністративного права, активне застосування законодавства у сфері нагляду разом із законодавством про адміністративну процедуру дозволяють виокремити внутрішню структуру такого різновиду адміністративної процедури. По-перше, це передконтрольна стадія під час якої здійснюється планування та прогнозування нагляду, визначається об'єкт та вид контролю, окреслюється перелік контрольних дій які можуть бути застосовані у конкретному випадку. По-друге, контрольна стадія яка характеризується прийняттям рішення органом контролю та проведення контрольних дій. По-третє, завершальна стадія під час якої проводиться аналітична робота та формулюються конкретні порушення (у разі виявлення) та приймаються рішення за результатами такої діяльності. По-четверте, не обов'язкова але визначена стадія оскарження рішення контролюючого органу суб'єктом господарювання у випадку незгоди із рішенням яке прийнято за результатами діяльності відповідного органу. Такий поділ на стадії є теоретичним та був притаманний до прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» та внесених змін у законодавство яким здійснюється контрольна та наглядова діяльність у відповідність до його положень.

На сьогодні в Україні з-поміж законодавства яким визначаються окремі, спеціальні правові норми на основі який здійснюється контрольно-наглядова діяльність діюче законодавство про адміністративну процедуру розпочало

незворотній процес уніфікації законодавства у даній сфері з метою формування загальних правил поведінки учасників такого різновиду правовідносин. Це відповідає кращим європейським практикам та дозволяє приватній особі яка відповідно до вимог чинного законодавства здійснює господарську діяльність мати достатній рівень захисту від дій органів нагляду та контролю. Його вона може здійснити за допомогою визначених прав якими вона наділяється у випадку коли органом державного нагляду (контролю) розпочато адміністративну процедуру у межах відповідних повноважень.

Аналізуючи законодавство у даній сфері можемо констатувати що окрім конституційних положень які закріплені в Конституції України (ст. ст. 3, 8, 9, 19 та ін.) є ряд нормативних актів якими врегульовується адміністративна процедура державного контролю. Перш за все згадуваний Закон України «Про адміністративну процедуру» яким визначаються загальні засади здійснення адміністративної процедури, визначено поняття, принципи здійснення, стадії адміністративного провадження, особливостей видання адміністративного акта тощо. Поряд із цим, ряд нормативних актів на підставі яких здійснюється контрольно-наглядова діяльність прийняті до вступу в силу Закону України «Про адміністративну процедуру» та визначають особливості здійснення адміністративної процедури державного контролю у відповідній сфері.

Наприклад, Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» врегульовує відносини між органом державного нагляду (контролю) та суб'єкта господарювання щодо реалізації першим своїх повноважень. Водночас, змінами до цього Закону у 2024 році передбачено що результати здійснення такої діяльності якою є прийняття адміністративного акта, а також набрання ним чинності, оскарження, виконання, припинення дії з питань державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності регулюються Законом України «Про адміністративну процедуру» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. Це один із прикладів «введення» положень Закону України «Про адміністративну процедуру» до законодавства яким здійснюється діяльність у сфері

державного нагляду та контролю. Іще одним прикладом таких змін є положення яке стосується застосування принципів адміністративної процедури які слід враховувати під час здійснення державного контролю. Тобто, як загальна адміністративна процедура так й адміністративна процедура державного контролю має реалізовуватись на підставі принципів:

- верховенства права;
- рівності перед законом;
- обґрунтованості;
- безсторонності (неупередженості) адміністративного органу;
- добросовісності і розсудливості;
- пропорційності;
- відкритості;
- своєчасності і розумного строку;
- ефективності;
- презумпції правомірності дій та вимог особи;
- офіційності;
- гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні;
- гарантування ефективних засобів правового захисту.

Відповідні зміни внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» й до інших нормативних актів які врегульовують адміністративну процедуру державного контролю: Водного кодексу України, Лісовому кодексі України, Законі України «Про антимонопольний комітет України», «Про архітектурну діяльність», «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії», «Про банки і банківську діяльність» та ін.

З метою визначення єдиних і загальних для всіх контролюючих органів правил здійснення перевірок суб'єктів господарювання було прийнято Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», в якому мета, що ставилася при визначенні необхідності його прийняття, реалізувалася лише частково, оскільки за сферу

його регулювання було винесено відносини, пов'язані зі здійсненням валютного контролю, митного контролю, контролю за дотриманням бюджетного і податкового законодавства, контролю за дотриманням порядку проведення розрахунків, за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, використанням державного та комунального майна, банківського і страхового нагляду, інших видів спеціального державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання на ринку фінансових послуг, державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Незважаючи на те який різновид державного контролю здійснюватиметься (наприклад, податковий контроль; контроль дотримання законодавства з питань соціального страхування; контроль за ціноутворенням; контроль за дотриманням антимонопольного законодавства; контроль за дотриманням прав споживачів та ін.) його реалізація не можлива без законодавства про адміністративну процедуру.

Цілі та завдання адміністративної процедури державного контролю досягаються відповідними адміністративно-правовими заходами які для забезпечення додержання законності діяльності відповідних суб'єктів господарювання у широкому сенсі: досягнення відповідного рівня суспільних відносин між суб'єктами господарювання та державою при якому гарантується однакове застосування нормативних актів та прийняття на їх основі відповідних рішень. Органи влади які наділяються контрольно-наглядовими повноваженнями повинні здійснювати свою діяльність у межах та спосіб визначених законодавством України, а суб'єкт щодо якого реалізується адміністративна процедура державного контролю має достатній рівень захисту від можливих неправомірних дій зі сторони такого органу.

Завдяки контролю та нагляду уповноважені органи створюють в державі правове середовище, що дозволяє всім учасникам правовідносин реалізувати суб'єктивні права та виконувати обов'язки. З нагляду в контрольно-наглядову діяльність входить перевірка підконтрольного на предмет відповідності

діяльності законодавству. Це комплекс правових, організаційних, інформаційно-інспекційних заходів, що проводяться уповноваженими органами влади для виявлення, припинення та запобігання порушень правил здійснення суб'єктами господарювання з метою забезпечення якісної та безпечної діяльності, захисту інтересів осіб, суспільства й держави. При цьому, саме завдяки чіткій регламентації та поєднанню загальної адміністративної процедури та адміністративної процедури державного контролю забезпечується головне завдання такої діяльності: припинення порушення вимог законодавства, застосування відповідних заходів впливу у зрозумілий, чіткий та однозначний спосіб.

Оскільки законодавство яким врегульовується здійснення адміністративної контрольної процедури є значним за обсягом, пропонуємо розглянути новели законодавства про адміністративну процедуру в контексті нового Закону України «Про адміністративну процедуру» та Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Крім цього, слід зважити й на Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» яким приведено у відповідність значну кількість спеціального законодавства у відповідність до Закону України «Про адміністративну процедуру».

Варто зауважити про те що Постановою Кабінету Міністрів України «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» №303 від 13 березня 2022 року проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) та державного ринкового нагляду припинено. Це обумовлено введенням в дію Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» №64 від 24 лютого 2022 р. Водночас, пунктом 2 постанови вказано на виняток який полягає у тому що при наявності загрози яка може порушувати права, законні інтереси чи здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища, виконання міжнародних зобов'язань України, протягом періоду воєнного стану, надає змогу здійснювати позапланові заходи державного нагляду (контролю)

на підставі рішень центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у відповідних сферах.

На рівні інших нормативних актів внесено зміни щодо приведення у відповідність законодавства вимогам Закону України «Про адміністративну процедуру». Відтак, адміністративна процедура державного контролю повинна відповідати його положенням.

Варто зазначити, що учасниками адміністративної процедури державного контролю як й у загальній адміністративній процедурі є адміністративний орган під яким розуміються «орган виконавчої влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, їх посадова особа, інший суб'єкт, який відповідно до закону уповноважений здійснювати функції публічної адміністрації». У такому виді адміністративної процедури маємо справу з органами публічної влади, державні та самоврядні структури. За змістом Закону України «Про адміністративну процедуру» з огляду на функції публічної адміністрації можна виділити два їх види:

- надання адміністративних послуг;
- здійснення контрольної (наглядової), інспекційної діяльності.

Положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру» встановлюється коло учасників адміністративної процедури державного контролю. Перш за все, учасником такої процедури є адміністративний орган. Як було вказано вище, нормами спеціального законодавства визначаються особливості реалізації такої процедури, визначається коло повноважень органів державного контролю. Ось кілька прикладів таких органів:

- Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.
- Державна інспекція архітектури та містобудування України.
- Державна аудиторська служба України.
- Державна екологічна інспекція України.
- Державна служба України з питань праці.

- Державна служба з надзвичайних ситуацій.
- Державна податкова служба України та інші.

Водночас органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування також наділяються повноваженнями у сфері здійснення державного контролю (нагляду), а відтак – ними може ініціюватись адміністративна процедура державного контролю у відповідній сфері. Як приклад органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи міських рад міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад можуть здійснювати заходи державного контролю за додержанням законодавства про працю, земельного законодавства тощо.

Тому адміністративним органом виступає відповідний орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування який наділений повноваження у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства приватними особами, юридичними особами, підприємствами, установами та організаціями.

Іншими учасниками провадження є особи які або ж звертаються до контрольних органів для захисту свого порушеного права яке відбувається внаслідок дій суб'єкта який здійснює діяльність що підпадає під нагляд та контроль відповідного органу. Наприклад, особа звертається до Держпродспоживслужби щодо надання неякісних послуг у сфері надання послуг суб'єктом такої діяльності що призвело до негативних наслідків. У цьому випадку інформація зі звернення такої особи може слугувати підставою початку адміністративної процедури державного контролю.

З іншого боку, такий суб'єкт господарської діяльності буде також учасником адміністративної процедури оскільки саме її діяльність перевірятиметься Держпродспоживслужбою. За наслідками реалізації такої діяльності орган контролю приймає рішення у вигляді адміністративного акта який може бути для такого суб'єкта негативним. Його може бути притягнуто до юридичної відповідальності. Саме додержання однакових правил під час реалізації етапів адміністративної процедури державного нагляду (контролю)

повинно відбуватись із додержанням однакових правил які мають вигляд правових норм.

Крім цього учасником адміністративної процедури може бути особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт. Це заінтересована особа. Її виокремлення з-поміж інших учасників адміністративної процедури є однією із новел законодавства про адміністративну процедуру що раніше вітчизняним законодавством не виділялось.

Тобто, учасниками адміністративної процедури державного нагляду є:

- *адресат;*
- *заявник;*
- *скаржник;*
- *заінтересована особа.*

Варто зазначити що перелік таких учасників є загальним, тоді як конкретна адміністративна процедура матиме свій набір учасників що залежатиме від виду адміністративної процедури, складності її реалізації (мова йде про залучення інших органів публічної влади до адміністративної процедури).

Етапи адміністративної процедури також означені у Законі України «Про адміністративну процедуру». Як правило, перший етап є початком адміністративного провадження. У адміністративній процедурі державного контролю адміністративне провадження розпочинається у випадках:

- виконання покладених на такий орган повноважень (наприклад, проведення перевірки суб'єкта господарювання; здійснення планових перевірок тощо);
- виконання повноважень у випадку коли у приватної особи настали події які обумовлюють прийняття адміністративного акта (наприклад, ліквідація фізичної особи-підприємця має наслідком внесення відомостей про припинення такої діяльності);

- виконання повноважень у випадку коли органу контролю стало відомо про порушення відповідним суб'єктом вимог законодавства у відповідній сфері діяльності (наприклад, виявлення та встановлення факту видобутку надр без наявності спеціального дозволу).

У випадку звернення особи із заявою до контролюючого органу щодо проведення перевірки вказаних у заяві фактів застосовуються вимоги Глави 1 (ст.ст. 36-45) «Ініціювання адміністративного провадження» у якій визначені формальні вимоги щодо форми заяви, порядку її реєстрації, залишення без руху або ж відсутності підстав для її розгляду та надсилання за належністю.

Проте, основне положення яке застосовуватиметься саме у адміністративній процедурі державного контролю стосуватиметься того що, для початку адміністративного провадження за ініціативою адміністративного органу він повинен прийняти відповідне рішення, яке необхідно віднести до процедурних рішень. Наприклад, для проведення позапланової перевірки відповідно до вимог Закону України «Про основи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», органом державного нагляду має бути видано наказ у формі рішення чи розпорядження у якому зазначаються найменування суб'єкта господарювання та предмет перевірки». Тобто, початком буде прийняття відповідного процедурного рішення у вигляді документу.

Після початку провадження адміністративним органом здійснюється *підготовка справи до вирішення* під час якої відбувається оцінка поданих матеріалів, встановлення кола доказів необхідних для вирішення справи та своєчасного одержання, залучення інших учасників (за необхідності), залучення до адміністративного провадження у разі необхідності осіб, які сприяють розгляду адміністративної справи та визначення доцільності певного способу розгляду й вирішення адміністративної справи (зокрема, у письмовому провадженні чи із заслуховуванням учасників, у т.ч. з проведенням слухання). Перелік дій які слід вчинити адміністративному органу передбачено у ст. ст. 47-51 ЗАП.

Новелою у здійсненні адміністративної процедури державного нагляду (контролю) є визначення наступного етапу який полягає у *дослідженні обставин справи та збиранні доказів*. Відповідно до ст. 51 ЗАП орган який здійснює таку процедуру повинен дослідити обставини, що мають значення для вирішення справи із застосуванням принципів законності та офіційності. Визначається конкретний спосіб та обсяг встановлення обставин справи. При цьому адміністративний орган не обмежений доводами учасників адміністративного провадження, наданими ними доказами та клопотаннями. Адміністративний орган повинен неупереджено дослідити всі обставини справи, у тому числі ті, що є сприятливими, а також ті, що є несприятливими для учасників адміністративного провадження. Забороняється вимагати від учасника адміністративного провадження надання доказів, які не стосуються обставин справи, а також всупереч принципу офіційності, згідно з яким обов'язок збирання доказів покладений на адміністративний орган.

Засобами доказування в адміністративному провадженні можуть бути: пояснення учасників адміністративного провадження;

- документи;
- дані відповідних національних електронних інформаційних ресурсів;
- результати обробки (перевірки) даних в автоматичному режимі;
- речі тощо.

Частинами 7-8 ст. 53 ЗАП встановлено що у випадку не визначення законодавством доказів чи засобів доказування якими можна підтвердити обставини справи, органом нагляду (контролю) самостійно визначає належність, допустимість, достовірність та достатність зібраних ним чи наданих учасниками адміністративного провадження доказів. В той же час, учасник адміністративного провадження (наприклад, суб'єкт господарської діяльності щодо якого розпочата відповідна процедура) наділяється правом подавати до органу який його перевіряє клопотання про витребування доказу, що перебуває у володінні органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи,

організації, що належить до сфери його управління. У такому клопотанні зазначається обставина справи, наявність чи відсутність якої може підтвердити цей доказ. Тобто, він наділяється можливістю самостійного витребування доказів якщо вони необхідні для розвитку справи.

Стаття 54 ЗАП надає право для суб'єкта надавати пояснення, зауваження включно з доказами, *на будь-якому етапі провадження до моменту прийняття адміністративного акта, а в разі проведення слухання у справі – до дня проведення або під час слухання*. На цьому потрібно наголосити окремо так як ЗАП визначає чітке обмеження щодо того коли таким правом відповідний суб'єкт може скористатись. Органом контролю здійснюється повідомлення про одержання пояснень, доказів. Передбачається можливість їх подання шляхом участі за допомогою засобів відеозв'язку.

Етап розгляду та вирішення справи передбачає три види способів такого вирішення: 1) невідкладно (під час особистого звернення особи) (ст. 60 ЗАП); 2) в автоматичному режимі (ст. 62 ЗАП); 3) у письмовому провадженні (ст. 61 ЗАП). Лише у тому випадку якщо відповідна адміністративна процедура передбачатиме настання негативних наслідків (здійснення контрольної та наглядової діяльності досить часто призводить до настання саме таких наслідків) та прийняття негативного рішення для особи, суб'єкта господарювання, проводитиметься заслуховування учасника провадження та проведення слухання (за необхідності).

Нововведенням є вчинення адміністративної процедури державного контролю в автоматичному режимі. Яскравим прикладом такої процедури є впроваджена система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі. Порушення водієм норм швидкісного режиму фіксується на підставі принципів та положень ЗАП. Є зібрані відповідні докази: фото та інформація яку одержує водій із посиланням на порядок оскарження відповідного адміністративного акту.

Даний етап може не мати продовження у випадку закриття провадження. Може прийматись рішення й про його припинення. У другому випадку рішення приймається завдяки наявності у адміністративного органу дискреційних повноважень що є цілком виправданим, адже не у кожному випадку обставини розгляду у кожній ситуації будуть різними. Їх максимальне врахування відповідатиме принципам адміністративної процедури та дозволить прийняти справедливе рішення у справі. Щодо підстав закриття провадження (ст. 65 ЗАП) вони є визначеними: 1) подання заяви особою, яка не мала права на подання такої заяви; 2) якщо розгляд і вирішення питання, викладеного у заяві або скарзі, не належить до компетенції адміністративного органу, до якого надійшла заява або скарга; 3) наявності адміністративного акта щодо вирішення справи про той самий предмет за участю того самого учасника і з тих самих підстав та фактичних обставин; 4) якщо з того самого питання є судове рішення, що набрало законної сили; 5) смерті фізичної особи або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи (за умови відсутності правонаступництва), припинення діяльності громадського формування, що не має статусу юридичної особи, а також припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця; 6) якщо адміністративний орган, за ініціативою якого відкрито провадження, вважає, що питання, з якого воно було відкрито, або його мета стали неможливими; 7) в інших випадках, передбачених законом.

Прийняття рішення у справі завершується прийняттям адміністративного акту. З врахуванням положень можливості прийняття рішення на підставі поданих електронних документів такий адміністративний акт може бути прийнято у автоматичному режимі (наприклад, постанова у справі про адміністративне правопорушення зафіксоване в автоматичному режимі). Саме адміністративний акт є формальним результатом справи яка була розглянута. Відповідно до ЗАП розпочата адміністративна не справа не завжди може мати наслідком прийняття адміністративного акта. Як зазначалось вище, у випадку закриття провадження без вирішення справи по суті адміністративний акт не приймається. Рішення ж яким завершується

відповідний етап провадження є процедурним рішенням яке спрямоване не на виникнення нових прав та обов'язків, а на юридичне оформлення завершення відповідного провадження.

Форма адміністративного акту передбачена ст. 70 ЗАП. Він приймається *у письмовій (електронній або паперовій) формі*. З метою запобігання загрози життю, здоров'ю громадян, майну або громадській безпеці, адміністративний акт може бути прийнято *в усній формі* (наприклад, вказівка працівника поліції дотримуватись правил карантину у громадському транспорті). Прийняття адміністративного акту в електронній формі відбувається згідно вимоги спеціального законодавства про електронні документи та електронний документообіг (наприклад, реєстрація транспортного засобу за допомогою порталу «Дія»). Вимога для прийняття адміністративного акту в усній формі передбачає доведення його до відома учасника адміністративного провадження через усне повідомлення або ж із фіксацією такої дії у матеріалах справи. З огляду на те що адміністративна процедура державного контролю спрямована на виявлення порушень відповідним суб'єктом, у переважній більшості ситуацій, такий адміністративний акт виноситься або у письмовій або електронній формах.

Слід пам'ятати про те спеціальне законодавство яке враховує положення ЗАП визначає вимоги щодо конкретного виду адміністративного акту у письмовій формі (назва, порядок складання документа тощо).

Статтею 71 ЗАП передбачає таку структуру адміністративного акта: вступна, мотивувальна, резолютивна та заключна частини. Адміністративний акт містить підпис та/або печатку (у тому числі електронні), якщо інше не передбачено законом, та повне ім'я відповідальної посадової особи адміністративного органу.

У вступній частині зазначаються найменування адміністративного органу, дата прийняття адміністративного акта та його реєстраційний номер,

відомості в обсязі, достатньому для встановлення особи адресата адміністративного акта, та його контактні дані.

Мотивувальна частина адміністративного акта складається згідно з вимогами цього Закону.

У резолютивній частині адміністративного акта зазначається суть прийнятого за результатами розгляду справи рішення. Крім того, можливе викладення додаткових положень, визначених цією статтею.

У заключній частині зазначаються строк набрання адміністративним актом чинності та спосіб визначення такого строку. В адміністративному акті, який негативно впливає на право, свободу чи законний інтерес особи або покладає на неї певний обов'язок, зазначаються строки і порядок його оскарження (у тому числі найменування та місцезнаходження адміністративного органу, який є суб'єктом розгляду скарги, та вид суду, до якого особа може подати позов). У разі якщо подання скарги чи пред'явлення позову не зупиняє дію адміністративного акта, у заключній частині повинна міститися вказівка на такий винятковий правовий наслідок з посиланням на правові підстави для такого винятку.

Адміністративний акт набирає чинності стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення його до відома відповідної особи, якщо інший строк набрання ним чинності не передбачено законом або самим адміністративним актом.

Важливо зауважити про чітке визначення способів у які адміністративний акт доводиться до відома особи. Відповідно до ст. 75 ЗАП на адміністративний покладається дискреція щодо вибору такого способу якщо інше не передбачено Законом. За загальним правилом, адміністративний акт може доводитись до відома шляхом:

- 1) вручення акта або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення);
- 2) надсилання на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку;

3) публічного оголошення, оприлюднення згідно з вимогами законодавства;

4) усного повідомлення у випадках, передбачених законом.

Адміністративний акт доводиться до відома особи невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше трьох робочих днів з дня його прийняття. У разі потреби адміністративний акт надсилається визначеним у такому акті виконавцям, про що повідомляється особі. Інформація про час та спосіб доведення адміністративного акта до відома особи фіксується адміністративним органом у матеріалах справи.

Останньою (факультативною) стадією адміністративної процедури державного контролю є адміністративне оскарження яка може бути ініційована особою якщо вона вважає що:

- прийнятий адміністративний акт чи його виконання порушує або може порушити її право, свобода чи законний інтерес;
- процедурне рішення або дія, бездіяльність адміністративного органу негативно впливає на її права, свободи чи законні інтереси.

Залежно від обставин справи особа може вимагати:

- припинення вчинення адміністративним органом певної дії;
- визнання дії адміністративного органу протиправною та усунення її наслідків;
- виконання адміністративним органом іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу;
- визнання протиправним та скасування адміністративного акта чи окремих його положень;
- визнання протиправним виконаного адміністративного акта чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків;
- вчинення адміністративним органом необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди;

- визнання бездіяльності адміністративного органу протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

Таку скаргу особа згідно вимог ЗАП надсилає до адміністративного органу вищого рівня (якщо такого органу не має, скарга подається до того самого адміністративного органу, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо при ньому утворено комісію з розгляду скарг; якщо комісію не утворено – до суду), якщо інший суб'єкт не передбачений законом.

Скарга на адміністративний акт може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня доведення його до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження щодо прийняття зазначеного акта. Строк подання скарги не вважається пропущеним у разі незазначення в адміністративному акті строку та порядку його оскарження.

Рекомендована література до теми:

1. Авер'янов В. Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права *Часопис Київського університету права*. 2009. №3. С. 8–14.
2. Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. № 69. 2022. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/254762>.
3. Мандюк О.О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія і практика застосування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2017. 214 с.
4. Миколенко О. Практичне значення положень ЗУ «Про адміністративну процедуру» (Критичний аналіз). *Правова держава*. № 6(47).2022. с. 40-48.
5. Сущенко Д.В. Адміністративні процедури в Україні та країнах Європи: порівняльно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 210 с.

6. Тимощук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія / В. П. Тимощук. Київ : Конус-Ю, 2010. 296 с.
7. Тимощук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. *Право України*. 2021. №10. С. 28-43.
8. Тимощук В., Бойко І., Школик А., Школьник Є. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом : посібник для публічних службовців. Київ : М-во юстиції України, 2022. 74 с.
9. Школик А. М. Адміністративна процедура та її співвідношення з суміжними поняттями. *Вісник Львівського університету. Серія юридичні науки*. 2014. Вип. 59. С. 185–193.
10. Юрійчук І.В. Правове поняття адміністративних процедур. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 151–156.
11. Kovbas I., Krainii P. Administrative procedure under the legislation of ukraine and certain foreign countries (comparative legal study). *Problems of legality*. 2023. No. 163. P. 93–110. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.163.292358> (date of access: 21.03.2024).

Правові акти:

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 19.05.2023).
2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про адміністративну процедуру" : Закон України від 10.10.2024 № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text> (дата звернення: 28.01.2025).

4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
5. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
6. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX : станом на 2 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
7. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
8. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V : станом на 9 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 1 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
10. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 21 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 06.03.2025).
11. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 06.03.2025).

12. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98 : станом на 28 трав. 2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 17.02.2025).
13. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023 545 с.

Тема 10. Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації

Максимальна кількість балів за тему – 4.

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 2. балів.
2. Тестові завдання – 2 балів

План

1. Особливості адміністративної процедури у сфері державної реєстрації.
2. Державна реєстрація актів цивільного стану.
3. Державна реєстрація нерухомого майна.
4. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Опорний конспект

Студент повинен орієнтуватися в системі законодавства України про адміністративну процедуру, і зокрема а також законодавство в сфері державної реєстрації. Також чітко визначати структуру й зміст державної реєстрації актів цивільного стану, нерухомого майна, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Аналізувати основні нормативні акти, що регулюють реєстраційні процедури, а також давати пояснення з питань вчинення відповідних реєстраційних процедур щодо актів цивільного стану, нерухомого майна, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Адміністративно-правова характеристика державної реєстрації не заперечує того, що сам акт реєстрації є результатом адміністративних відносин. Водночас він виступає юридичним фактом, який може створювати, змінювати або припиняти правовідносини. Це стосується як публічно-правової сфери, так і приватного права. Державна реєстрація характеризується правостановлюючим значенням, оскільки надає суб'єкту певний правовий статус. Без цього статусу він не зможе здійснювати юридично важливі дії. Наприклад, юридичні особи, підприємці, політичні партії та громадські організації набувають правоздатності лише після державної реєстрації.

Державна реєстрація є офіційним підтвердженням законності певних дій, що мають юридичні наслідки. Вона слугує беззаперечним доказом існування відповідного права у громадянина чи організації, забезпечуючи його захист та правомірне використання. Окрім правового аспекту, державна реєстрація виконує також облікову (статистичну) функцію. Вона є важливим джерелом збору даних, необхідних для розробки ефективних державних рішень у різних сферах. Наприклад, реєстрація фізичних осіб-підприємців, громадян України за місцем проживання чи перебування, безробітних у службах зайнятості, транспортних засобів, а також речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень надає державним органам необхідну інформацію для планування соціально-економічного розвитку та удосконалення механізмів державного управління.

Аналіз чинних нормативно-правових актів, що регулюють сферу державної реєстрації, свідчить про те, що її основна мета – закріплення правового статусу фізичних і юридичних осіб, підтвердження факту існування певних об'єктів та їх належності, а також забезпечення державного контролю за законністю діяльності суб'єктів і правомірним використанням зареєстрованих прав та об'єктів. Реєстрація включає комплекс послідовних дій, які здійснюються відповідним органом або державним реєстратором. Вона складається з кількох стадій, спрямованих на досягнення правових і управлінських цілей. Реєстраційні процедури є процесуальною формою

реалізації цієї діяльності, забезпечуючи її офіційність, прозорість і відповідність законодавчим нормам.

До визначальних особливостей адміністративної процедури у сфері державної реєстрації в Україні відносимо: а) правова визначеність і регламентованість – процедура державної реєстрації чітко врегульована законодавством, зокрема Законом України «Про адміністративну процедуру», та спеціальним законодавством, для прикладу Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та іншими нормативно-правовими актами; б) принцип офіційності – реєстрація здійснюється уповноваженими органами державної влади або посадовими особами (державними реєстраторами) відповідно до встановлених процедур та вимог; в) Заявний характер – державна реєстрація здійснюється на підставі звернення зацікавленої особи (громадянина, підприємця, юридичної особи), яка подає відповідні документи до органу реєстрації; г) публічний характер – інформація про зареєстровані об'єкти (наприклад, юридичних осіб, майнові права, транспортні засоби) вноситься до державних реєстрів і є відкритою для зацікавлених осіб, за винятком випадків, передбачених законом; д) обов'язковість та правові наслідки – державна реєстрація є обов'язковою умовою набуття суб'єктами певного правового статусу або прав на об'єкти (наприклад, реєстрація юридичної особи необхідна для початку її діяльності). Вона тягне за собою юридичні наслідки, зокрема виникнення, зміну чи припинення правовідносин; е) цифровізація та доступність – в Україні активно впроваджуються електронні сервіси для спрощення реєстраційних процедур, зокрема Єдиний державний вебпортал електронних послуг (Дія), що дозволяє подавати документи онлайн і скорочує строки надання адміністративних послуг.

Державна реєстрація актів цивільного стану – це офіційне засвідчення та внесення до Державного реєстру актів цивільного стану громадян відомостей про народження, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, усиновлення,

встановлення батьківства та смерть особи. Вона здійснюється органами державної реєстрації актів цивільного стану (ДРАЦС) з метою надання юридичної сили цим подіям та підтвердження правового статусу особи. Основними нормативними актами, що регулюють процедуру державної реєстрації актів цивільного стану є Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану», Закон України «Про адміністративну процедуру», Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян» від 22 серпня 2007 р. № 1064, Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» та інші акти законодавства. Сферу відносин щодо прийняття, набрання чинності, оскарження в адміністративному порядку, виконання, поновлення та припинення дії адміністративних актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану регулюються Законом України «Про адміністративну процедуру» з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану».

До основних особливостей процедури державної реєстрації актів цивільного стану в Україні відносимо: а) обов'язковий характер – державна реєстрація актів цивільного стану (народження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті тощо) є обов'язковою процедурою, без якої неможливе набуття або припинення певних прав і обов'язків; б) компетентні органи – реєстрацію здійснюють відділи Державної реєстрації актів цивільного стану (ДРАЦС), які входять до системи Міністерства юстиції України, а також дипломатичні представництва та консульські установи за кордоном; в) заявний порядок – для проведення реєстрації особа або її представник має подати відповідну заяву та необхідні документи (паспорт, свідоцтво, рішення суду тощо), які підтверджують факт події; г) видача офіційних документів – за результатами реєстрації заявнику видається офіційний документ (свідоцтво про народження, шлюб, смерть тощо), який має юридичну силу та підтверджує відповідний факт; д) державний облік та збереження інформації – дані про акти

цивільного стану вносяться до Державного реєстру актів цивільного стану громадян, що забезпечує їх облік, збереження та можливість отримання повторних документів у разі необхідності.

Актами цивільного стану, згідно Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» є події та дії, які нерозривно пов'язані з фізичною особою і започатковують, змінюють, доповнюють або припиняють її можливість бути суб'єктом цивільних прав та обов'язків.

До органів державної реєстрації актів цивільного стану відносяться: 1) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації актів цивільного стану; 2) відділи державної реєстрації актів цивільного стану Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах, міських, міськрайонних управлінь юстиції; 3) виконавчі органи сільських, селищних і міських рад. Також нагадуємо, що для громадян України, які проживають або тимчасово перебувають за кордоном – державну реєстрацію актів цивільного стану, проводять відповідні дипломатичні представництва і консульські установи України.

Метою проведення державної реєстрації актів цивільного стану є забезпечення реалізації прав фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою фактів народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті. Відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» сама ж процедура державної реєстрації актів цивільного стану здійснюється шляхом складення актових записів цивільного стану. Визначення актового запису цивільного стану законодавство дає наступне – це документ органу державної реєстрації актів цивільного стану, який містить персональні відомості про особу та підтверджує факт проведення державної реєстрації акта цивільного стану. Цей запис ЦС складається у двох примірниках. Однак, інформація про персональні дані фізичної особи, що містяться в актовому записі ЦС, є конфіденційною і не

підлягає розголошенню. Саме тому, актовий запис ЦС є безспірним доказом фактів, реєстрація яких посвідчується, до спростування його в судовому порядку. А зразки таких актів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» встановлено окремі процедурні порядки для реєстрації різних видів актів цивільного стану, зокрема: державна реєстрація народження фізичної особи та її походження, державна реєстрація шлюбу, державна реєстрація розірвання шлюбу, державна реєстрація зміни імені (прізвища, власного імені, по батькові) (ця процедура проводиться лише стосовно громадян України), державна реєстрація смерті.

Результатом проведення державної реєстрації актів цивільного стану відповідними органами є відповідне свідоцтво. Бланки відповідних свідоцтв про державну реєстрацію актів ЦС виготовляються зразками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Адміністративна процедура державної реєстрації нерухомого майна в Україні – це встановлений законом порядок офіційного визнання та внесення до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно інформації про права власності та інші речові права. Суть цієї процедури полягає у забезпеченні публічності, достовірності та захисту прав на нерухоме майно.

Основними нормативними актами, що регулюють процедуру державної реєстрації речових прав на нерухоме майно є Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», Закон України «Про адміністративну процедуру», Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Заверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127 та інші нормативні акти. Саме Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» визначено, що відносини щодо прийняття, набрання чинності, оскарження в адміністративному порядку, виконання, припинення дії адміністративних актів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень

регулюються Законом України «Про адміністративну процедуру» з урахуванням особливостей, визначених даним Законом.

Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (далі - Держреєстр прав) - єдина державна інформаційна система, що забезпечує обробку, збереження та надання відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження. У Держреєстрі прав реєструються речові права та їх обтяження на земельні ділянки, а також на об'єкти нерухомого майна, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких неможливе без їх знецінення та зміни призначення, а саме: житлові будинки, будівлі, споруди, а також їх окремі частини, квартири, житлові та нежитлові приміщення, меліоративні мережі, складові частини меліоративної мережі. Крім того, у Держреєстрі прав також реєструються передбачені законом речові права та їх обтяження на об'єкти незавершеного будівництва та майбутні об'єкти нерухомості.

Систему органів та суб'єкти, які здійснюють повноваження у сфері державної реєстрації прав складають: 1) Міністерство юстиції України та його територіальні органи; 2) суб'єкти державної реєстрації прав (сюди належать виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська, Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, однак вони набувають повноважень у сфері такої державної реєстрації прав відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» у разі прийняття відповідною радою такого рішення); 3) державні реєстратори прав на нерухоме майно (до таких реєстраторів відносять – громадянина України, який має вищу освіту за спеціальністю правознавство, відповідає кваліфікаційним вимогам, встановленим Міністерством юстиції України, та перебуває у трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації прав; нотаріуса; державного, приватного виконавця – у разі накладення/зняття таким виконавцем арешту на нерухоме майно під час примусового виконання рішень відповідно до Закону

України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»).

Основні етапи адміністративної процедури полягають у наступному:

1) подання заяви, тобто заявник (власник або інша уповноважена особа) подає заяву про державну реєстрацію прав; ця заява може бути подана особисто, через уповноваженого представника, нотаріуса або в електронній формі; **2) надання необхідних документів** – документи, що підтверджують право власності або інші речові права (договір купівлі-продажу, спадщина, рішення суду тощо); документ, що посвідчує особу заявника; квитанцію про сплату адміністративного збору; **3) перевірка документів державним реєстратором** – вивчення поданих документів на предмет їх відповідності законодавству; перевірка наявності обтяжень, арештів або інших обмежень прав на нерухоме майно; аналіз даних у Державному реєстрі речових прав та взаємодія з іншими реєстрами (наприклад, Державним земельним кадастром); **4) прийняття рішення** – Державний реєстратор ухвалює рішення про реєстрацію прав, відмову у реєстрації або зупинення розгляду заяви; **5) внесення запису до Державного реєстру речових прав** – у разі позитивного рішення відповідні відомості вносяться до реєстру та формується електронний витяг про зареєстровані права; **6) надання витягу про реєстрацію** – Заявник отримує витяг із Державного реєстру прав, що підтверджує зареєстроване право власності чи інше речове право; **7) оскарження рішення (за необхідності)** – у разі відмови у реєстрації заявник може оскаржити рішення у судовому або адміністративному порядку.

Рішення державного реєстратора, витяг з Держреєстру прав про проведену державну реєстрацію прав надаються в електронній та (за бажанням заявника) в паперовій формі. Такий витяг у паперовій формі надається з проставленням підпису та печатки державного реєстратора чи адміністратора центру надання адміністративних послуг (у разі отримання витягу шляхом звернення до центру надання адміністративних послуг). Якщо під час державної реєстрації прав у реєстратора виникають сумніви щодо

автентичності поданих документів, він зобов'язаний повідомити про це правоохоронні органи. У разі розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного реєстратора, якщо Міністерство юстиції України або його територіальний орган має сумніви щодо достовірності документів, вони також зобов'язані передати відповідну інформацію до правоохоронних органів. Рішення, дії чи бездіяльність державного реєстратора або суб'єкта державної реєстрації, а також дії, пов'язані з автоматичною реєстрацією прав, можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України, його територіальних органів або до суду.

Таким чином, адміністративна процедура державної реєстрації нерухомого майна – це формалізований процес підтвердження прав, який забезпечує правову визначеність і захист власників від неправомірних дій третіх осіб.

Адміністративна процедура державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця (ФОП) – це офіційний процес визнання їхнього правового статусу, що забезпечує набуття ними цивільної правоздатності та дієздатності. Реєстрація здійснюється відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» і має на меті публічність, прозорість та захист прав суб'єктів господарювання.

Адміністративна процедура державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця: 1) обов'язковості державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця в Єдиному державному реєстрі; 2) публічності державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення; 3) врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»; 4) державної реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця за заявницьким принципом; 6) єдності методології державної

реєстрації юридичної особи та фізичної особи-підприємця; 7) об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у відповідному Єдиному державному реєстрі; 8) внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»; 9) відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

Метою створення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань є забезпечення державних органів та органів місцевого самоврядування, а також учасників цивільного обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, фізичних осіб-підприємців та відокремлені підрозділи юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави, з Єдиного державного реєстру. Невід'ємними архівними складовими Єдиного державного реєстру виступають Реєстр документів дозвільного характеру, Єдиний реєстр громадських формувань, Реєстр громадських об'єднань та Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство. Крім того, особливістю Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань є те, що він ведеться державною мовою з використанням програмного забезпечення, що забезпечує його сумісність і взаємодію з іншими інформаційними системами та мережами, що становлять інформаційний ресурс держави.

Згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань», державна реєстрація юридичної особи проходить наступні етапи: 1) підготовка документів – визначення організаційно-правової форми юридичної особи; створення статуту; прийняття рішення засновниками про створення юридичної особи; призначення керівника та визначення місцезнаходження; 2) подання заяви та документів – подання здійснюється особисто, через уповноважену особу, нотаріуса або онлайн через портал «Дія»; основні документи: заява, статут, рішення

засновників, документи про структуру власності (якщо необхідно); 3) перевірка документів державним реєстратором – аналіз документів на відповідність законодавству; перевірка відсутності заборон чи обмежень щодо реєстрації; 4) внесення до Єдиного державного реєстру (ЄДР) – реєстрація юридичної особи в ЄДР та надання їй ідентифікаційного коду (ЄДРПОУ); автоматична передача інформації до податкових органів, Пенсійного фонду, статистики; 5) отримання витягу з ЄДР – витяг підтверджує факт державної реєстрації юридичної особи та містить основні відомості про неї.

Основними етапами державної реєстрації фізичної особи-підприємця є: 1) подання заяви – заява може бути подана особисто, через нотаріуса або онлайн через «Дію»; вказується обраний вид економічної діяльності (КВЕД); 2) перевірка реєстратором – аналіз правильності поданих документів та наявності обмежень для реєстрації; 3) внесення до ЄДР – присвоєння ФОП реєстраційного номера в ЄДР; автоматична передача даних до податкової та пенсійного фонду; 4) отримання витягу з ЄДР – витяг містить основні дані про ФОП і підтверджує його реєстрацію.

Щодо строків розгляду документів, поданих для державної реєстрації та проведення інших реєстраційних дій щодо юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – встановлено законодавством «протягом 24 годин після надходження документів, поданих для державної реєстрації та проведення інших реєстраційних дій, крім вихідних та святкових днів». Після внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію створення юридичної особи, державну реєстрацію фізичної особи-підприємця і державну реєстрацію включення відомостей про юридичну особу та фізичну особу – підприємця формується реєстраційна справа в паперовій та/або електронній формі.

Якщо під час прийому документів для державної реєстрації або здійснення реєстраційних дій у суб'єкта державної реєстрації чи державного реєстратора виникають сумніви щодо автентичності поданих документів, вони негайно інформують відповідні правоохоронні органи для вжиття необхідних

заходів. При цьому повідомлення правоохоронних органів не є підставою для відмови у державній реєстрації. Щодо оскарження дій та рішень, прийнятих при здійсненні процедури державної реєстрації, то рішення, дії чи бездіяльність державного реєстратора або суб'єкта державної реєстрації можуть бути оскаржені до Міністерства юстиції України, його територіальних органів або до суду. В той же час, рішення, дії чи бездіяльність територіальних органів Міністерства юстиції України можуть бути оскаржені безпосередньо до Міністерства юстиції України або в судовому порядку. А от рішення, дії чи бездіяльність Міністерства юстиції України підлягають оскарженню виключно в суді.

Контрольні запитання:

- 1) Які основні особливості адміністративної процедури у сфері державної реєстрації?
- 2) Що таке державна реєстрація та яке її значення у правовій системі України?
- 3) Якими нормативно-правовими актами регулюється державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців?
- 4) Які основні етапи проходить державна реєстрація юридичної особи?
- 5) Що таке Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань?
- 6) Які документи необхідно подати для державної реєстрації фізичної особи-підприємця?
- 7) Які органи здійснюють державну реєстрацію актів цивільного стану?
- 8) Які події підлягають державній реєстрації актів цивільного стану?
- 9) Які особливості державної реєстрації нерухомого майна?
- 10) Що таке Державний реєстр речових прав на нерухоме майно?
- 11) Хто може бути державним реєстратором прав на нерухоме майно?
- 12) Який порядок оскарження рішень державного реєстратора у разі відмови в реєстрації?

- 13) Які наслідки має державна реєстрація юридичної особи або фізичної особи-підприємця?
- 14) Які адміністративні процедури передбачені для реєстрації зміни імені громадянина?
- 15) Які принципи державної реєстрації визначено Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»?

Рекомендована література до теми:

1. Антонюк О. І. Підстави скасування судом наказу міністерства юстиції України щодо скарг у сфері державної реєстрації речових прав. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 31 (70). № 3. 2020. С. 43-50
2. Антонюк О. Юрисдикція справ про скасування наказів міністерства юстиції України щодо скарг у сфері державної реєстрації речових прав. Юридичний Вісник, 2020. № 2. С. 115-121
3. Барц Я. Є. Адміністративно-правові основи реєстрації прав власності на нерухоме майно: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2012. 20 с
4. Басілашвілі М. Порівняльно-правовий аналіз реєстрації актів цивільного стану в Україні та Грузії. Підприємництво, господарство і право № 6. 2019. С. 215-219.
5. Болгар О. В., До адміністративно-правового регулювання державної реєстрації актів цивільного стану. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 6. С. 55-61.
6. Буханевич О. Поняття та сутність процедури надання адміністративних послуг. Право і суспільство. 2015. № 5. С. 126-131.
7. Гончарова І. А. Адміністративно-правовий аспект процедури надання адміністративних послуг : дис. канд. юр. наук : 12.00.07. Херсон, 2017. 215 с.

8. Горіславська І., Федчук Б. Окремі питання правового регулювання реєстрації актів цивільного стану. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 1. С. 95-97
9. Гречанюк Р. В. Зарубіжний досвід публічного адміністрування у сфері державної реєстрації актів цивільного стану. Актуальні проблеми правознавства. 2023. № 2. С. 47-51
10. Гусаров К. В. Особливості визначення судової юрисдикції у справах про оскарження дій (бездіяльності) державного реєстратора. Вісник Національної академії правових наук України. Том 25, № 3, 2018. С. 210-221.
11. Погребняк О. Г. Проблематика адміністративних процедур щодо реєстрації шлюбу та встановлення батьківства в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. № 6. С. 100-103.
12. Пономарьова Я. О. Класифікація принципів адміністративних проваджень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно . Право і безпека. 2012. № 1. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2012_1/PB-1/PB-1_23.pdf
13. Солонар А. В. Особливості юридичної відповідальності державного реєстратора юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. Т. 2, Вип. 3. С. 245-249
14. Сукманова О. В. Державна реєстрація як провідний спосіб охорони права власності. Право і суспільство. 2019. № 2. С. 98-103
15. Тамаря Я. В. Стадії адміністративної процедури з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. Одеса : Видавничий дім "Гельветика", 2017. Вип. 78. С. 150-156.

Правові акти:

1. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>

2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263 Редакція від 01.01.2025
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
3. Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» Редакція від 01.01.2025
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
4. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
5. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
6. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
7. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян» від 22 серпня 2007 р. № 1064
Редакція від 01.01.2025 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1064-2007-%D0%BF#Text>
8. Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» Редакція від 05.12.2024
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#top>

Н.Е.11. Адміністративна процедура в сфері доступу до публічної інформації
(год.)

Максимальна кількість балів за тему – .

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – бали.
2. Тестові завдання – балів.
3. Вирішення кейсів - балів

План

1. Загальні засади доступу до публічної інформації за законодавством України
2. Оформлення та розгляд запитів на інформацію
3. Відмова та відстрочка в задоволенні запитів на інформацію
4. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації
5. Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації

Опорний конспект лекції

Студент повинен знати основи законодавчого регулювання доступу до публічної інформації в Україні, розуміти поняття публічної інформації та категорії інформації з обмеженим доступом: конфіденційна, таємна, службова. В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен здобути навички аналізу законодавчих актів, розуміння механізмів реалізації права на інформацію, уміння ідентифікувати публічну інформацію.

Студент повинен знати процедуру подання запитів (письмових, усних, електронних), обов'язкові реквізити запиту та строки надання відповіді. В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен здобути навички складання інформаційних запитів, уміння аналізувати відповіді розпорядників інформації.

Студент повинен розуміти та аналізувати правові підстави для відмови у доступі до інформації; знати, коли можлива відстрочка надання інформації та які вимоги висуваються до відповідного рішення. В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен здобути навички оцінювання правомірності відмови у наданні інформації, набуту уміння оскаржувати неправомірні рішення.

Студент повинен знати порядок подання скарг керівнику розпорядника, до суду чи інших уповноважених органів. В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен здобути навички складання скарг та позовних заяв щодо порушень права на доступ до інформації.

Студент повинен знати та розрізняти види відповідальності за порушення законодавства про доступ до публічної інформації (адміністративна, дисциплінарна, матеріальна). В результаті опрацювання навчального матеріалу студент повинен здобути навички оцінювання правових наслідків порушень права на інформацію.

Доступ до публічної інформації в Україні регулюється Законом України "Про доступ до публічної інформації", а також Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами.

Закон визначає публічну інформацію як відображену та задокументовану будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформацію, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» передбачене право кожного громадянина:

- бути поінформованим у момент збору особистих даних про їхню мету, спосіб використання та коло осіб, яким вони можуть передаватися (крім винятків, передбачених законом);
- отримувати доступ до власних даних, які збираються і зберігаються;
- вимагати виправлення неточної, неповної або застарілої інформації, а також знищення даних, зібраних з порушенням законодавства;
- за рішенням суду ознайомлюватися з даними про інших осіб, якщо це необхідно для захисту прав і законних інтересів;
- отримувати компенсацію в разі незаконного розголошення особистої інформації.

Деякі види публічної інформації мають обмежений доступ, а саме:

Конфіденційна інформація – дані, доступ до яких обмежують фізичні або юридичні особи, окрім органів влади. Поширення такої інформації відбувається за їхнім рішенням у визначеному порядку.

Таємна інформація – відомості, доступ до яких обмежується відповідно до законодавства, оскільки їхнє розголошення може завдати шкоди громадянам, суспільству чи державі. До таких даних належать державна, банківська, професійна таємниця, інформація про досудові розслідування тощо.

Службова інформація:

- внутрішні документи органів влади, які містять кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, що стосуються стратегічного планування, контролю або управлінських рішень, що передують їхньому оприлюдненню;
- дані, отримані в ході оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності або в оборонній сфері, що не належать до державної таємниці.

Основними принципами доступу до публічної інформації є:

Прозорість та відкритість – публічна інформація є відкритою, крім випадків, визначених законом.

Вільний доступ – кожен має право отримувати інформацію без обґрунтування причин запиту.

Доступність та оперативність – розпорядники інформації зобов'язані надавати її в найкоротші строки.

Достовірність та повнота – інформація має бути точною та актуальною.

Невід'ємність права на інформацію – відмова у доступі допускається лише у випадках, передбачених законом.

Доступ до відомостей забезпечується через регулярне та своєчасне оприлюднення даних у:

- 1) офіційних друкованих джерелах
- 2) на державних веб-ресурсах;
- 3) через єдиний національний портал відкритих даних;
- 4) на інформаційних стендах;
- 5) надання інформації на запит.

Розпорядниками публічної інформації є: органи державної влади; органи місцевого самоврядування; суб'єкти господарювання, що фінансуються з державного чи місцевого бюджету; інші організації, які виконують функції держави.

Розпорядники інформації, які володіють даними про особу, зобов'язані:

- безперешкодно і безкоштовно надавати інформацію особам, яких вона стосується, за винятком випадків, передбачених законом;

- використовувати персональні дані виключно у визначених законом цілях;
- запобігати несанкціонованому доступу до даних сторонніх осіб;
- самостійно або за вимогою громадян виправляти неточну чи застарілу інформацію.

Збирання, зберігання та використання персональних даних розпорядниками інформації має бути обмежене лише встановленими законом цілями та способами.

Закон України "Про доступ до публічної інформації" регулює порядок здійснення та забезпечення права кожного на отримання інформації, яка знаходиться у володінні органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів. Він гарантує відкритість, прозорість і сприяє формуванню демократичного суспільства. Оформлення та розгляд запиту на інформацію відбувається за чітко встановленими правилами, визначеними в законі.

Запитувачем може бути будь-яка фізична або юридична особа, а також об'єднання громадян без статусу юридичної особи, які бажають отримати доступ до інформації.

Запит може бути поданий у таких формах:

- Письмова (поштою, факсом, електронною поштою);
- Усна (по телефону або особисто);
- Електронна (через офіційні веб-сайти розпорядників інформації).

Письмовий запит подається в довільній формі, однак він має містити такі обов'язкові реквізити:

1. Ім'я (найменування) запитувача, його поштова або електронна адреса, контактний номер телефону (за наявності);
2. Опис запитуваної інформації (вид, назва, реквізити документа або зміст інформації, якщо відомо);
3. Форма отримання відповіді (поштою, електронною поштою, факсом або особисто);
4. Дата подання запиту та підпис (у разі подання в письмовій формі).

У разі неможливості подання письмового запиту особою з інвалідністю чи іншими обмеженими можливостями, відповідальна особа розпорядника оформлює запит усно.

Розпорядник інформації зобов'язаний розглянути запит і надати відповідь не пізніше:

5 робочих днів – загальний строк;

48 годин – якщо інформація необхідна для захисту життя чи здоров'я, екологічної безпеки, аварій та катастроф;

До 20 робочих днів – якщо запит містить велику кількість інформації (про продовження строку запитувача повідомляють не пізніше 5 робочих днів після отримання запиту).

Відповідь надається тим способом, який зазначено у запиті (поштою, електронною поштою, факсом, телефоном або особисто). Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту в таких випадках:

- розпорядник інформації не володіє і не зобов'язаний відповідно до його компетенції, передбаченої законодавством, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;
- інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом;
- особа, яка подала запит на інформацію, не оплатила передбачені Законом фактичні витрати, пов'язані з копіюванням або друком;
- не дотримано вимог до запиту на інформацію, передбачених Законом.

Відповідь розпорядника інформації про те, що інформація може бути одержана запитувачем із загальнодоступних джерел, або відповідь не по суті запиту вважається неправомірною відмовою в наданні інформації.

Розпорядник інформації, який не володіє запитуваною інформацією, але якому за статусом або характером діяльності відомо або має бути відомо, хто нею володіє, зобов'язаний направити цей запит належному розпоряднику з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку

розгляду запиту на інформацію починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

У відмові в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

- прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;
- дату відмови;
- мотивовану підставу відмови;
- порядок оскарження відмови;
- підпис.

Відмова в задоволенні запиту на інформацію надається в письмовій формі.

Відстрочка в задоволенні запиту на інформацію допускається в разі, якщо запитувана інформація не може бути надана для ознайомлення в передбачені цим Законом строки у разі настання обставин непереборної сили. Рішення про відстрочку доводиться до відома запитувача у письмовій формі з роз'ясненням порядку оскарження прийнятого рішення.

У рішенні про відстрочку в задоволенні запиту на інформацію має бути зазначено:

- прізвище, ім'я, по батькові та посаду особи, відповідальної за розгляд запиту розпорядником інформації;
- дату надсилання або вручення повідомлення про відстрочку;
- причини, у зв'язку з якими запит на інформацію не може бути задоволений у встановлений цим Законом строк;
- строк, у який буде задоволено запит;
- підпис.

Правомірними визнаються такі підстави її застосування, коли:

1) має місце дія обставин непереборної сили (пандемія, воєнні дії, інші обставини, що можуть ставити під загрозу життя та здоров'я працівників розпорядників або здатність виконувати свої обов'язки). Розпорядник інформації має бути справді неспроможним забезпечити розгляд запиту у

період дії таких обставин. Факт затвердження обставин непереборної сили будь-яким нормативним актом (наприклад, указ Президента України про запровадження воєнного чи надзвичайного стану) не є обставиною, яка свідчить про неможливість виконання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації»;

2) цивільно-правові відносини щодо встановлення чи визнання тієї чи іншої обставини форс-мажорними не підлягають застосуванню до виконання функцій розпорядника інформації, а також тих, які спрямовані на виконання владних, управлінських функцій;

Неправомірним також є застосування відстрочки в розгляді запиту для наступної повної відмови в його задоволенні

Відповідно до статті 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації можуть бути оскаржені до керівника розпорядника, вищого органу або суду.

Запитувач має право оскаржити:

- відмову в задоволенні запиту на інформацію;
- відстрочку задоволення запиту на інформацію;
- ненадання відповіді на запит на інформацію;
- надання недостовірної або неповної інформації;
- несвоєчасне надання інформації;
- невиконання розпорядниками обов'язку оприлюднювати інформацію;
- інші рішення, дії чи бездіяльність розпорядників інформації, що порушили законні права та інтереси запитувача.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації до суду здійснюється відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України.

Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації несуть особи, винні у вчиненні таких порушень:

- ненадання відповіді на запит;
- ненадання інформації на запит;
- безпідставна відмова у задоволенні запиту на інформацію;
- неоприлюднення інформації відповідно до статті 15 цього Закону;
- надання або оприлюднення недостовірної, неточної або неповної інформації;
- несвочасне надання інформації;
- необґрунтоване віднесення інформації до інформації з обмеженим доступом;
- нездійснення реєстрації документів;
- навмисне приховування або знищення інформації чи документів.

Відповідальність фізичних осіб, що порушили законодавство про доступ до інформації, може бути таких видів:

адміністративна – відповідно до статті 212-3 Кодексу про адміністративні правопорушення «Порушення права на інформацію та права на звернення», якою передбачені штрафи від 5 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за повторне порушення цієї статті – від 20 до 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

дисциплінарна – вчинення одного з порушень, передбачених у ч. 1 ст. 24 Закону, являє собою дисциплінарний проступок, за який настає дисциплінарна відповідальність, оскільки виконання законодавства про доступ до інформації є частиною службових обов’язків багатьох працівників.

Законом також передбачена *матеріальна* відповідальність - особи, на думку яких їхні права та законні інтереси порушені розпорядниками інформації, мають право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди в порядку, визначеному законом.

Законом «Про доступ до публічної інформації» прямо не передбачена кримінальна відповідальність. Проте Кримінальним кодексом передбачено відповідальність за окремі випадки порушення права на інформацію, коли це пов'язано із загрозою життю чи здоров'ю людей. Наприклад, за статтею 238 Кримінального кодексу України відповідальність настає за приховування або перекручення відомостей про екологічний стан, що негативно впливає на здоров'я людей, або захворюваність населення в районах з підвищеною екологічною небезпекою.

Рекомендована література до теми:

1. Бондарь О.В. Юридичні гарантії доступу до публічної інформації: адміністративний аспект. *Наукові записки. Серія : Право.* № 16 2024. С.119-124.
2. Голубенко І.І. Правові питання реалізації права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал.* №3 2003. С.144-147.
3. Гриненко С.О. Особливості реалізації права на доступ до інформації в Україні в умовах воєнного стану в світлі європейських стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал.* №7, 2022. С.233-235.
4. Добрянська Н.В. Захист права на доступ до публічної інформації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки.* Том 34 (73) № 4 2023. С.77-82.
5. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
6. Костова Н.І. Порівняльний аналіз публічної інформації українського законодавства та країн ЄС. *Часопис цивілістики.* Випуск 22, 2017. С. 99-102.

7. Легка О. В. Актуальні питання захисту персональних даних: вітчизняний та міжнародний досвід. *Правова позиція*. 2021. № 2 (31). С. 74–79.
8. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
9. Публічна інформація в період воєнного стану: які обмеження в доступі. Юрліга: веб-сайт. URL: https://biz.ligazakon.net/news/211359_publicna-nformatsya-v-perod-vonnogo-stanu-yak-obmezhennya-v-dostup
- 10.Скочиляс-Павлів О. Способи здійснення права на доступ до публічної інформації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2015. № 813. С. 76–80.
- 11.Тептюк Є. П. Конституційне закріплення юридичних гарантій права на доступ до публічної інформації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 58–61.
- 12.Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с.
13. Шинкар Т.І. Право на доступ до публічної інформації: правове забезпечення та проблеми імплементації в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Вип. 85, 2020. С. 247-254.
14. Ярмачі Х. П., Музика С. С. Класифікація конфіденційної інформації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 94–98.

Правові акти:

1. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Конвенцію ратифіковано Законом [№ 475/97-ВР від 17.07.97](#) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права *Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.73.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

3. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). *Конвенцію ратифіковано Законом N 832-XIV від 06.07.99.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
4. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (Конвенція Тромсе). Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 631-IX від 20.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text.
5. Цивільний кодекс України. Від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
6. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
7. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
8. Закон України «Про державну таємницю» від 21 січня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
9. Про захист персональних даних : Закон України від 01.07.2010 р. № 2296-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17>
10. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Тема 12. Судовий та позасудовий захист публічних прав осіб

Максимальна кількість балів за тему – 3

Схема оцінювання:

1. Усне опитування – 2 бали.
2. Тестові завдання – 1 бал

План

1. Співвідношення судового та позасудового захисту публічних прав осіб.
2. Поняття та ознаки публічно-правового спору.
3. Система та юрисдикція адміністративних судів.
4. Особливості процедури адміністративного оскарження.

5. Звернення та електронні петиції як інструменти захисту публічних прав осіб.
6. Медіація як альтернативний спосіб вирішення публічно-правових спорів.

Опорний конспект

Студенту необхідно звернути увагу на визначення способів захисту публічних прав людини. Потрібно чітко розмежовувати судовий та позасудовий способи захисту. Студент повинен вміти аналізувати адміністративно-правові відносини з позиції визначення природи правового спору між учасниками таких відносин, встановлення належності такого спору до публічно-правового. Визначати основні ознаки публічно-правового спору, а також знати та розуміти будову системи адміністративних судів, та орієнтуватися в їх юрисдикції. Визначати та аналізувати особливості процедури адміністративного оскарження. Розуміти механізм відшкодування шкоди суб'єктом публічної адміністрації. Студенту необхідно також звернути увагу на інші способи вирішення публічно-правових спорів, що часто узагальнюються як альтернативні.

Судовий захист публічних прав людини є важливим механізмом забезпечення верховенства права та справедливості, що передбачає можливість звернення особи до суду у разі порушення її публічних прав суб'єктами публічної адміністрації. Судова система гарантує розгляд таких справ неупереджено та відповідно до законодавства. Громадяни можуть оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів влади в адміністративних судах. Також особливу роль у цьому процесі відіграють конституційні та міжнародні стандарти захисту прав людини. Рішення суду в таких справах є обов'язковими для виконання, що забезпечує ефективність правового механізму. Судовий контроль сприяє зміцненню правопорядку та запобігає зловживанню владою суб'єктами публічної адміністрації. Також громадяни можуть звертатися до Європейського суду з прав людини у випадку вичерпання національних засобів захисту. Тому важливим аспектом судового захисту є доступність правосуддя

та професійна правова допомога, а ефективна судова система є запорукою дотримання прав людини та демократичного розвитку суспільства.

Адміністративне судочинство – це судовий порядок розгляду спорів, що виникають у сфері діяльності органів публічної влади (суб'єктів публічної адміністрації) між фізичними та/або юридичними особами, з одної сторони, та суб'єктами владних повноважень – з іншої. Обов'язковою умовою в адміністративному судочинстві є наявність суб'єкта владних повноважень. Захист прав та інтересів у межах адміністративного судочинства здійснюється через позовне провадження.

Статтею 2 Кодексу адміністративного судочинства України встановлено, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Відповідно цьому, до основних принципів адміністративного судочинства відносимо: верховенство права; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; обов'язковість судового рішення; забезпечення права на апеляційний перегляд справи; забезпечення права на касаційне оскарження судового рішення у випадках, визначених законом; розумність строків розгляду справи судом; неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення. Тому, можемо констатувати, що **принципи адміністративного судочинства** – це основоположні ідеї та правові засади, що визначають зміст, організацію та порядок здійснення адміністративного судочинства, вони спрямовані на забезпечення справедливого, неупередженого та ефективного судового розгляду спорів між фізичними або юридичними особами та суб'єктами владних повноважень. Принципи адміністративного судочинства знаходять

своє як пряме, так і опосередковане закріплення як в Конституції України, так і в Кодексі адміністративного судочинства України та міжнародно-правових актах і гарантують дотримання прав і свобод людини у сфері публічно-правових відносин.

Важливою частиною європейських стандартів адміністративного права є захист прав особи, який зазнає суттєвих змін упродовж останніх років. Одним із ефективних механізмів цього процесу є інститут позасудового захисту публічних прав людини. Модернізація форм такого врегулювання публічно-правових спорів зумовлена уніфікацією та гармонізацією національного законодавства з європейськими стандартами. Активне впровадження цих механізмів сприятиме зменшенню конфліктних ситуацій у сфері публічного права, а чітко визначені процедури забезпечать оперативність та ефективність вирішення спорів без звернення до суду.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на такі основні інструменти позасудового захисту публічних прав осіб: звернення громадян; електронні петиції; медіація як альтернативний спосіб вирішення адміністративно-правових спорів.

Публічно-правовий спір – це правовий конфлікт, що виникає у сфері публічного права між суб'єктами владних повноважень та фізичними або юридичними особами, а також між самими суб'єктами владних повноважень щодо реалізації їхніх функцій. В Україні врегулювання таких спорів здійснюється відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ). Публічно-правові спори стосуються насамперед адміністративних правовідносин, включаючи спори щодо рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб.

Публічно-правовий спір є видом правового спору, для якого характерні наступні ознаки: 1) спір виникає з публічно-правових відносин; 2) сторонами спору є суб'єкти публічно-правових відносин, серед яких особливим правовим статусом наділені органи публічної адміністрації; 3) сфера виникнення спору зумовлена реалізацією публічного інтересу; 4) предметом спору є рішення, дії

чи бездіяльність суб'єктів публічно-правових відносин, які порушують або можуть порушити права, свободи та інтереси інших суб'єктів.

Статтею 19 Кодексу адміністративного судочинства України визначено публічно-правові спори, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів: 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження; спори адміністратора за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності; 2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби; 3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень; 4) спори, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; 5) за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом; 6) спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму; 7) спори фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації; 8) спори щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності; 9) спори щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій, експертних команд з оцінювання повсякденного функціонування особи та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб; 10) спори щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення,

звільнення їх посадових осіб; 11) спори фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про оборонні закупівлі», крім спорів, пов'язаних із укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю; 12) спори щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів охорони державного кордону у справах про правопорушення, передбачені Законом України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень»; 13) спори щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»; 14) спори із суб'єктами владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства; 15) спори, що виникають у зв'язку з оголошенням, проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу; 16) спори щодо здійснення державного регулювання, нагляду і контролю у сфері медіа.

Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено наступну структуру системи адміністративних судів: 1) Місцеві загальні суди як адміністративні, окружні адміністративні суди; 2) апеляційні адміністративні суди; 3) Касаційний адміністративний суд, що діє в складі Верховного суду.

Місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди) вирішують адміністративні справи як суди першої інстанції, крім випадків, визначених частинами Кодексом адміністративного судочинства України.

Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні адміністративні справи:

щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Центральної виборчої комісії (крім окремих винятків), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб; 2) про заборону політичної партії; 3) щодо оскарження рішень Національного агентства з питань запобігання корупції про відмову у наданні державного фінансування статутної діяльності політичної партії або про зупинення (припинення) державного фінансування статутної діяльності політичної партії. 3. Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Рахункової палати, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, рішень, дій чи бездіяльності органів, які обирають (призначають), звільняють членів Вищої ради правосуддя, щодо питань обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, звільнення їх з таких посад, оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів призначення суддів Конституційного Суду України у процесі конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, а також Дорадчої

групи експертів щодо оцінювання таких кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України, бездіяльності Кабінету Міністрів України щодо невнесення до Верховної Ради України законопроекту на виконання (реалізацію) рішення Українського народу про підтримку питання загальнодержавного значення на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою.

Вищий антикорупційний суд вирішує адміністративні справи щодо застосування санкції, передбаченої статтями Закону України «Про санкції», як суд першої інстанції.

Апеляційні адміністративні суди переглядають судові рішення місцевих адміністративних судів (місцевих загальних судів як адміністративних судів та окружних адміністративних судів), які знаходяться у межах їхньої територіальної юрисдикції, в апеляційному порядку як суди апеляційної інстанції. Також у випадках, визначених КАСУ, Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення апеляційного адміністративного суду. Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду переглядає судові рішення Вищого антикорупційного суду в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції.

Верховний Суд, як Суд касаційної інстанції, переглядає судові рішення місцевих та апеляційних адміністративних судів у касаційному порядку як суд касаційної інстанції. Адміністративне оскарження є однією з правових форм захисту осіб у відносинах із органами публічної адміністрації, спрямованою на ефективну реалізацію положень, закріплених у статті 40 Конституції України. Цей процес регулюється нормами адміністративного права, які визначають порядок дій суб'єкта публічного управління під час оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів виконавчої влади, встановлюючи строки, межі та процедуру розгляду адміністративної скарги: регламентація питань оскарження Законом України «Про адміністративну процедуру» - Розділ IV ст. 78-85 та Примірним положенням про комісію з розгляду скарг, затверджене постановою КМУ 28.04.2023 р. № 420.

Процедура адміністративного оскарження передбачає участь двох основних сторін: суб'єкта публічної адміністрації та приватної особи, яка подає скаргу. Адміністративний орган, який розглядає скаргу, відрізняється від органу, який ухвалив первинне рішення, оскільки, відповідно до ієрархічного принципу, займає вищу позицію у системі державного управління. Ключовим механізмом забезпечення права на адміністративне оскарження є адміністративна скарга, яка виступає як процесуальний засіб перегляду рішень, дій або бездіяльності суб'єкта владних повноважень під час виконання ним своїх функцій. Як і будь-яка адміністративна процедура, адміністративне оскарження складається з певних стадій, які логічно пов'язані між собою, мають конкретну мету та відповідний результат, що завершує кожен етап. Підсумком адміністративного оскарження є ухвалення адміністративного акта, що має специфічні характеристики залежно від предмета оскарження.

Відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру», право на адміністративне оскарження має особа, яка вважає, що: 1) прийнятим адміністративним актом чи його виконанням порушено або може бути порушено її право, свобода чи законний інтерес; 2) процедурне рішення або дія, бездіяльність адміністративного органу негативно впливає на її права, свободи чи законні інтереси.

Тому, така особа, реалізуючи своє право на адміністративне оскарження, залежно від обставин справи може вимагати: 1) припинення вчинення адміністративним органом певної дії; 2) визнання дії адміністративного органу протиправною та усунення її наслідків; 3) виконання адміністративним органом іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу; 4) визнання протиправним та скасування адміністративного акта чи окремих його положень; 5) визнання протиправним виконаного адміністративного акта чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків; 6) вчинення адміністративним органом необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди; 7)

визнання бездіяльності адміністративного органу протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

Скарга подається до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, процедурне рішення та/або вчинив процедурну дію чи допустив бездіяльність, що оскаржується. Скаржник подає скаргу разом із документами, які він вважає необхідними для її розгляду, або копіями таких документів. Цей АО не пізніше наступного дня передає/надсилає скаргу і матеріали справи суб'єкту розгляду скарги. Звернення особи, яке за назвою чи формою не відповідає вимогам до скарги, але є скаргою по суті (за змістом), розглядається за правилами адміністративного оскарження.

Строки подання скарги: 1) скарга на адміністративний акт може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня доведення його до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження щодо прийняття зазначеного акта; 2) особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає адміністративний акт, але яка не була учасником адміністративного провадження, має право подати скаргу на такий адміністративний акт протягом тридцяти календарних днів з дня, коли вона дізналася або мала дізнатися про такий вплив; 3) скарга на бездіяльність адміністративного органу може бути подана в будь-який час після спливу строку прийняття адміністративного акта; 4) скарга на процедурну дію або процедурне рішення може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня, коли особі, яка була учасником адміністративного провадження, стало відомо про вчинення процедурної дії або прийняття процедурного рішення; 5) для окремих видів справ законом можуть встановлюватися інші строки подання скарги. Дуалістична природа звернення громадян виражається у тому, що воно з одного боку виступає як інститут адміністративного права, головною метою якого є забезпечення адміністративно-правового механізму захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, а також відображення особливостей функціонування суб'єктів публічної адміністрації. З іншого боку, звернення громадян є формою громадського контролю за діяльністю органів державної

влади та окремих посадових або службових осіб. Крім того, цей механізм сприяє підвищенню рівня правосвідомості громадян, що відіграє важливу роль у розвитку громадянського суспільства. Право на звернення носить конституційний характер, адже статтею 40 Конституції України закріплено право громадян направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглядати звернення і надавати обґрунтовану відповідь в установлений законом строк.

Нормативне закріплення особливостей звернення громадян встановлено Законом України «Про звернення громадян» від 2.10.1996 року, де зазначено в частині 1 статті 3, що зверненнями громадян – це викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги. Пропозицію (зауваження), відповідно до частини 2 статті 3, визначено як звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства. Заява (клопотання) відповідно до частини 3 статті 3, – це звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання, відповідно до частини 4 статті 3, – це письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо. Скарга, відповідно до частини 4 статті 3, – це звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів,

органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Основними ознаками звернень громадян є: 1) виникнення, зміна та припинення суспільних відносин у результаті подання звернень громадян, що регулюються нормами публічного права, зокрема конституційного та адміністративного; 2) суб'єктами звернення можуть бути фізичні особи, зокрема громадяни України, іноземці та особи без громадянства; 3) розгляд звернень здійснюють органи державної влади, місцевого самоврядування, громадські об'єднання, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, засоби масової інформації, а також посадові особи цих органів; 4) зміст звернення громадян охоплює питання, що стосуються діяльності суб'єкта, до якого спрямоване звернення, а також соціально-економічних, політичних чи особистих прав і законних інтересів заявника.

Електронна петиція – це особливий вид колективного звернення громадян у цифровому форматі, адресованого Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України або органам місцевого самоврядування. Вона містить текст скарги (протесту) та/або пропозиції, на яку відповідний орган чи посадова особа (суб'єкт владних повноважень) зобов'язується публічно висловити свою позицію щодо її підтримки чи відхилення. У разі незгоди надаються обґрунтовані пояснення, а в разі згоди – організовується співпраця з авторами та їхніми прихильниками для розробки та реалізації заходів, спрямованих на виконання петиції. До електронних петицій застосовуються загальні вимоги, які поширюються на всі види звернень, зокрема: обов'язкове зазначення прізвища, імені та по батькові автора; чітке формулювання суті порушеного питання, пропозиції, заяви, скарги чи вимоги; використання української мови відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; заборона на заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганду війни, насильства, жорстокості, а також розпалювання міжетнічної, расової чи релігійної ворожнечі, терористичної

діяльності та порушення прав і свобод людини; дотримання вимог щодо суб'єктності та інших законодавчих норм.

Відповідно до Закону України «Про медіацію», медіація – це позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. Медіація суттєво відрізняється як від судового, так і позасудового розгляду адміністративних спорів, а саме: 1) замість встановлення фактів медіація фокусується на визначенні інтересів, потреб і цінностей залучених сторін («діагноз конфлікту»); 2) замість досягнення справедливості в процесі медіації відбувається пошук «спільної точки зору» для найкращого варіанту вирішення конфлікту, що діагностується; 3) результатом медіації є застосування прийняттого варіанту для вирішення конкретного спору з метою задоволення очікувань сторін замість пошуку в конфлікті винної особи та встановлення міри її відповідальності. Принципи медіації також суттєво відрізняються від традиційних принципів правосуддя. Вони визначені у статті 4 Закону України «Про медіацію»: принцип добровільності – учасники самі вирішують, брати участь у медіації чи ні; принцип конфіденційності – інформація, отримана під час процесу, не розголошується; принцип неупередженості та незалежності медіатора – він діє без конфлікту інтересів; принцип рівності сторін – всі учасники мають рівні права та можливості; принцип самовизначеності сторін – рішення приймаються самими сторонами без тиску.

Альтернативні засоби вирішення адміністративних спорів дозволяють динамічно розв'язувати конфлікти, зокрема ті, що стосуються дорожньо-транспортних пригод, правопорушень у сфері охорони праці та інші, врегулювання яких можливе за законодавством України через процедуру медіації.

Контрольні запитання

1. Що є основною відмінністю між судовим та позасудовим захистом прав людини?

2. Які принципи лежать в основі адміністративного судочинства в Україні?
3. Які органи входять до системи адміністративних судів України?
4. Що таке публічно-правовий спір та які його основні ознаки?
5. Яке завдання адміністративного судочинства визначено Кодексом адміністративного судочинства України?
6. Які категорії справ підпадають під юрисдикцію адміністративних судів?
7. Які особливості процедури адміністративного оскарження?
8. Які строки подання скарги на адміністративний акт згідно із Законом України «Про адміністративну процедуру»?
9. Які способи позасудового захисту прав осіб передбачені в Україні?
10. Що таке електронна петиція, які вимоги до неї встановлені законодавством?
11. Які основні етапи проходить адміністративна скарга під час розгляду органами влади?
12. Які особливості має медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів?
13. Які принципи визначені у Законі України «Про медіацію»?
14. Яке значення має судовий контроль у механізмі захисту публічних прав осіб?
15. У яких випадках громадяни України можуть звертатися до Європейського суду з прав людини?

Рекомендована література до теми:

1. Babin I., Vakariuk L. The Legal Nature of E-Petitions/ I. Babin, L. Vakariuk// Baltic Journal of Law & Politics 12:2 (2019): 19-46
<https://content.sciendo.com/view/journals/bjlp/bjlp-overview.xml> DOI: 10.2478/bjlp-2019-0010
2. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія. Кол. авт. За заг. ред. О.М. Нечитайла. К. : ВАІТЕ. 2015. 288 с
3. Бачук В.Б., Водоп'ян Т.В., Давидюк П.П. та інші. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів: вітчизняний та зару біжний досвід: монографія. «Новий Світ 2000» Львів-Рівне 2020. 173 с

4. Белікова М.І. Адміністративне оскарження в Україні та країнах пострадянського простору: порівняльно-правовий аналіз. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. – № 2 (12). С. 2-4.
5. Біла-Тюріна Ю. 3. Звернення громадян як засіб забезпечення законності у публічному адмініструванні. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25- річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 29–32.
6. Білуга С.С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2015. 22 с.
7. Бортнікова А.Г. Правові засади застосування медіації як способу вирішення публічно-правових спорів : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 286 с
8. Дніпров О. С. Механізм адміністративно-правового регулювання процедури розгляду звернень громадян. Наукові записки. Серія: Право. 2020. Вип. 9. С. 69–73.
9. Корінний С.О. Впровадження медіації в адміністративний процес України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 243 с.
10. Котляревська Г.М. Адміністративно-правове забезпечення механізму звернення громадян в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня докт. юрид. наук; спец.: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2020. 434 с.
11. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник. Авт. кол. : Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін. За ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
12. Мезенцев А. Підходи до електронних петицій: зарубіжний та національний досвід. Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 3. (67). С. 83-87.

13. Міхровська М.С. Електронні звернення громадян та електронні петиції: питання законодавчого закріплення. Адміністративне право і процес. 2015. № 3 (13). С. 80-85.
14. Недбай В.В. Народні петиції в політико-правовій системі: зарубіжний досвід. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 25-28.
15. Подковенко Т. Альтернативні способи вирішення спорів: розвиток концепції. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 1 (13). С. 36-41.
16. Собків Я.М. Електронна петиція як одне з інформаційних прав людини і громадянина. Право і суспільство. 2015. № 6. С. 61-66.
17. Стародубцев А. А. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2017. Вип. 23. С. 76–78.
18. Цимбалюк В. І., Кісілевич К. О. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. Молодий вчений. 2017. № 5.1 (45.1). травень. С. 149–154

Правові акти:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. 330, Ст.141. Редакція від 01.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06.07.2005 № 2747- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
4. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256
5. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. Офіційний вісник України. 2021. № 98. С. 15. Ст. 6340.
6. Рекомендація № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення над мірного робочого навантаження

- в судах: Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 16 вересня 1986 року.
URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.Pdf
7. Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf.
8. Європейський кодекс етики медіаторів. URL: https://decisionlab.com.ua/DLfiles/European_Code_of_Conduct_for_Mediators_UA.pdf.
9. Указ Президента України «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України» від 28.08.2015р. № 523.2015// Офіційний вісник України. – 2015. – № 70. – ст. 2301.

САМОСТІЙНА РОБОТА

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Адміністративне право в системі публічного права	8
2.	Тема 2. Принципи адміністративного права	7
3.	Тема 3. Адміністративно-правові норми та адміністративно-правові відносини	5
4.	Тема 4. Суб'єкти адміністративно-правових відносин	5
5.	Тема 5. Консультативно-дорадчі органи в діяльності публічної адміністрації	5
6.	Тема 6. Публічна служба	8
7.	Тема 7. Інструменти в діяльності публічної адміністрації	7
8.	Тема 8. Адміністративна процедура надання адміністративних послуг	7
9.	Тема 9. Адміністративна процедура державного контролю	8
10.	Тема 10. Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації	5
11.	Тема 11. Адміністративні процедури у сфері доступу до публічної інформації	5
12.	Тема 12. Судовий та позасудовий захист прав людини	5
РАЗОМ		60

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО»

1. Ознаки адміністративного права як галузі публічного права
2. Предмет адміністративного права
3. Метод адміністративного права
4. Система адміністративного права
5. Співвідношення адміністративного права з іншими галузями
6. Поняття та значення принципів адміністративного права.
7. Принцип верховенства права як євроінтеграційна спрямованість адміністративного права.
8. Структурні елементи принципу верховенства права
9. Принципи законності та юридичної визначеності як невід'ємні складові верховенства права.
10. Дотримання прав людини, заборона свавілля та дискримінації
11. Принципи належного урядування.
12. Поняття та структура адміністративно-правових норм.
13. Види адміністративно-правових норм та форми їх реалізації.
14. Джерела адміністративного права.
15. Структура та види адміністративно-правових відносин.
16. Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин.
17. Поняття та ознаки суб'єкта адміністративного права.
18. Структура адміністративно-правового статусу фізичних осіб.
19. Спеціальні адміністративно-правові статуси фізичних осіб.
20. Приватні особи як суб'єкти адміністративного права.
21. Адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації
22. Поняття та ознаки консультативно-дорадчого органу.
23. Законодавча основа провадження діяльності громадських рад: конституційний та адміністративний аспекти.

24. Порядок створення консультативно-дорадчих органів.
25. Консультативно-дорадчі органи при Президентові України, Кабінеті Міністрів України, інших органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування: правові та організаційні основи діяльності.
26. Перспективи розвитку консультативно-дорадчих органів в Україні: зар. Поняття публічної служби.
27. Ознаки публічної служби.
28. Види публічної служби:
29. Антикорупційні обмеження публічних службовців
30. Декларування доходів публічних службовців. Види декларацій. убіжний та український досвід.
31. Поняття, ознаки та види адміністративно-правового інструменту.
32. Нормативний акт.
33. Адміністративний акт.
34. Адміністративний договір.
35. Поняття, юридичне значення та ознаки плану та фактичної дії.
36. Адміністративна процедура надання адміністративних послуг
- 37.1. Правова природа адміністративної процедури: поняття, ознаки та класифікація.
38. Адміністративні послуги в Україні: поняття, види, правове регулювання.
39. Адміністративне провадження під час надання адміністративних послуг.
40. Електронні адміністративні послуги.
41. Адміністративно-правовий статус ЦНАП
42. Правова природа державного контролю як різновиду діяльності органів публічної влади.
43. Правове регулювання адміністративної процедури державного контролю.
44. Цілі та завдання адміністративної процедури державного контролю (нагляду).
45. Види контрольно-наглядової процедури.
46. Учасники адміністративної процедури державного контролю.

- 47. Стадії контрольно-наглядових процедур
- 48.Адміністративні процедури державної реєстрації актів цивільного стану
- 49.Державна реєстрація нерухомого майна.
- 50.Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
- 51. Загальні засади доступу до публічної інформації за законодавством України.
- 52.Оформлення та розгляд запитів на інформацію.
- 53.Відмова та відстрочка в задоволенні запитів на інформацію.
- 54.Оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації.
- 55.Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.
- 56.Співвідношення судового та позасудового захисту публічних прав людини
- 57.Поняття та ознаки публічно-правового спору.
- 58.Система та юрисдикція адміністративних судів.
- 59.Особливості процедури адміністративного оскарження.
- 60.Відшкодування шкоди суб'єктом публічної адміністрації.
- 61.Адміністративно-правові інструменти в діяльності публічної адміністрації
- 62.Альтернативні способи вирішення публічно-правових спорів

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні акти:

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. 330, Ст.141. Редакція від 01.01.2020 [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text)
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06.07.2005 № 2747- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Кодекс України «Про адміністративні правопорушення» від 7 грудня 1984р (глава 13-А). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (Розділ 17)
5. Цивільний кодекс України. Від 16 січня 2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
6. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
8. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). Конвенцію ратифіковано Законом N 832-XIV від 06.07.99. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
9. Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (Конвенція Тромсе). Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 631-IX від 20.05.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-09#Text.
10. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
11. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256

12. Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР : станом на 26 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
13. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР : станом на 29 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
14. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
- 15.4. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 трав. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
16. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
17. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
18. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII : станом на 24 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
19. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
20. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
21. Про правовий режим воєнного стану: Закон від 12 трав. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
22. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII : станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 08.02.2025).
23. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України, Відомості Верховної Ради України

- (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263 Редакція від 01.01.2025
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
- 24.Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень:
Закон України, Редакція від 01.01.2025
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>
- 25.Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
26. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
- 27.Про захист персональних даних : Закон України від 01.07.2010 р. № 2296-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2297-17>
- 28.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
- 29.Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. Офіційний вісник України. 2021. № 98. С. 15. Ст. 6340.
- 30.Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 № 1414-IX : станом на 31 берез. 2023 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 08.02.2025).
31. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
- 32.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України "Про адміністративну процедуру" : Закон України від 10.10.2024 № 4017-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
- 33.Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг : Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX : станом на 2 верес. 2024 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
- 34.Рекомендація № R (86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах: Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи 16

- вересня 1986 року. URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.Pdf
- 35.Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами – приватними особами. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2001_9_2001_09_05.pdf.
- 36.Європейський кодекс етики медіаторів. URL: https://decisionlab.com.ua/DLfiles/European_Code_of_Conduct_for_Mediators_UA.pdf.
- 37.Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> (дата звернення: 28.01.2025).
- 38.Положення «Про Національне агентство України з питань державної служби» затв. Указом Президента України від 18 липня 2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-%D0%BF#Text>
- 39.Указ Президента України «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України» від 28.08.2015р. № 523.2015// Офіційний вісник України. – 2015. – № 70. – ст. 2301.
- 40.Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян» від 22 серпня 2007 р. № 1064 Редакція від 01.01.2025 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1064-2007-%D0%BF#Text>
- 41.Про Положення про Офіс Президента України : Указ Президента України від 25.06.2019 № 436/2019 : станом на 3 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/2019#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
- 42.Положення Про національну раду з відновлення України від наслідків війни. Указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (дата звернення: 21.12.2024)

- 43.Про зміни у складі Національної інвестиційної ради : Указ Президента України №8/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/82022-41133> (дата звернення: 21.12.2024)
- 44.Про Національну раду з питань антикорупційної політики : Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014 : станом на 3 черв. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
- 45.Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану : Указ Президента України від 26.01.2024 № 30/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/30/2024#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
- 46.Про Національну тристоронню соціально-економічну раду : Указ Президента України від 02.04.2011 № 347/2011 : станом на 3 лип. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2011#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
- 47.Про конгрес місцевих та регіональних влад при Президентіві України. Указ Президента України від 25 лютого 2021 року № 73/2021. URL : <https://web.archive.org/web/20220108001451/https://www.president.gov.ua/documents/732021-36833> (дата звернення: 06.02.2025).
- 48.Питання Комісії державних нагород та геральдики : Указ Президента України від 14.01.2015 № 12/2015 : станом на 15 серп. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/12/2015#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
- 49.Питання складу Комісії з питань координації євроатлантичної інтеграції України : Указ Президента України від 20.06.2023 № 344/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2023#Text> (дата звернення: 06.02.2025).
- 50.Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України : Постанова Каб. Міністрів України від 17.06.2009 № 599 : станом на 21 верес. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2009-п#Text> (дата звернення: 06.02.2025).

- 51.Про утворення Ради з міжнародної торгівлі : Постанова Каб. Міністрів України від 04.07.2017 № 455 : станом на 6 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/455-2017-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
- 52.Про утворення Ради бізнес-омбудсмена : Постанова Каб. Міністрів України від 26.11.2014 № 691 : станом на 23 трав. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/691-2014-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
- 53.Про утворення Національної ради України з питань розвитку науки і технологій : Постанова Каб. Міністрів України від 05.04.2017 № 226 : станом на 15 груд. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/226-2017-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
- 54.Про затвердження Положення про Комісію з питань вищого корпусу державної служби : Постанова Каб. Міністрів України від 25.03.2016 № 243 : станом на 25 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/243-2016-п#Text> (дата звернення: 07.02.2025).
- 55.Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Каб. Міністрів України від 03.11.2010 № 996 : станом на 27 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звернення: 08.02.2025).
- 56.Порядок державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Заверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127 Редакція від 01.01.2025 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#n23>
- 57.Про затвердження Типових правил розміщення зовнішньої реклами поза межами населених пунктів : Постанова Каб. Міністрів України від 05.12.2012 № 1135 : станом на 11 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-2012-п#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

58. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Каб. Міністрів України від 04.12.2019 № 1137 : станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-п#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
59. Деякі питання реформування державного управління України : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р : станом на 23 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-р#Text> (дата звернення: 10.02.2025).
60. Наказ Міністерства Юстиції України «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» Редакція від 05.12.2024 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#top>
61. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Затверджено Наказом Національного агентства України з питань державної служби 05 серпня 2016 року № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text>
62. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 17.04.2018, справа № 826/8107/16 (Про обов'язок органу місцевого самоврядування розглянути клопотання особи про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки) <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/2868>
63. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 01/02/2023, справа №2240/2900/18, (зупинення реєстрації податкових накладних) <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/18914>
64. Principles of Good Governance. Council of Europe – official web-portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles> (дата звернення: 5.12.2025).
65. Principles for Good Governance in the 21st Century. Policy Brief No.15. By John Graham, Bruce Amos and Tim Plumptre. 2003 Institute on Governance. URL: https://iog.ca/docs/2003_August_policybrief15.pdf

66. Principles of Good Governance and European Label of Governance Excellence (ELoGE). Council of Europe. URL: <https://primoeurope.eu/12-principles-of-good-governance-and-european-label-of-governance-excellence-elope/>
67. Principles of Good Governance. Council of Europe – official web-portal. URL: <https://www.coe.int/en/web/good-governance/12-principles>
68. The Principles of Public Administration / OECD. – Paris, 2023 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023-edition-UKR.pdf>
69. Щодо належного адміністрування : Рекомендація CM/Rec(2007)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 20 червня 2007 року на 999-му засіданні заступників міністрів URL: CM/Rec(2007)7
70. Про виконання адміністративних і судових рішень у сфері адміністративного права : Рекомендація Rec(2003)16, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 9 вересня 2003 року на 851-му засіданні заступників міністрів URL: Rec(2003)16

Наукова та навчальна література:

1. Авер'янов В. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/493-stetsenko/21414-2012-06-20-10-58-46.html>
2. Авер'янов В. Б. Зasadниче значення принципу верховенства права в українській адміністративно-правовій доктрині. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ: Наукова думка, 2007. С. 125-129.
3. Авер'янов В. Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права Часопис Київського університету права. 2009. №3. С. 8–14.

4. Анпілогов О. В.; Жукова А. І. Верховенство права як фундаментальний принцип галузі адміністративного права. Збірник наукових праць ХНПУ імені ГС Сковороди «Право». 2022. № 34: С. 72-79.
5. Антонов А. Упровадження принципів належного врядування як інструмент зміцнення демократії в Україні / А.Антонов, І.Приходько, Л.Антонова. Public Administration and Regional Development. – 2023. – № 20. – С. 285–302. DOI: 10.34132/pard2023.20.01.
6. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. Освіти. Вид. 6-те, допов. та перероб. Харків, Право, 2021. 196 с
7. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право За заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
8. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. За ред. В. Гал Баранчик П. Д. Принцип верховенства права як засадничий принцип адміністративного права. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 2. С. 137-143.
9. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
10. Адміністративне право України. Академічний курс. У двох томах. Том 1. Загальна частина. – К.: Юридична думка, 2004. – 584с.
11. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні : навчальний посібник : у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. 622 с.
12. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія. Кол. авт. За заг. ред. О.М. Нечитайла. К. : ВАІТЕ. 2015. 288 с.

13. Андрійчук Т.С. Громадські ради як інструмент участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Політичний менеджмент. 2011. № 3. С. 71–79.
14. Бодрова І.І. Система допоміжних органів при Президентіві України. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. Харків : Право. 2012. Вип. 23. С. 94-105.
15. Бачук В.Б., Водоп'ян Т.В., Давидюк П.П. та інші. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів: вітчизняний та зару біжний досвід: монографія. «Новий Світ 2000» Львів-Рівне 2020. 173 с
16. Белікова М.І. Адміністративне оскарження в Україні та країнах пострадянського простору: порівняльно-правовий аналіз. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. – № 2 (12). С. 2-4.
17. Біла-Тюріна Ю. З. Звернення громадян як засіб забезпечення законності у публічному адмініструванні. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25- річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 29–32.
18. Біла-Тіунова Л.Р. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу». Одеса: Фенікс, 2020. 628 с.
19. Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М. Службове право України: підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
20. Білуга С.С. Досудове врегулювання адміністративно-правових спорів: автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2015. 22 с.
21. Бортнікова А.Г. Правові засади застосування медіації як способу вирішення публічно-правових спорів : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 286 с

- 22.Болокан І.В. Реалізація норм адміністративного права: проблемні питання теорії та практики: автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 38 с.
- 23.Бондарь О.В. Юридичні гарантії доступу до публічної інформації: адміністративний аспект. Наукові записки. Серія : Право. № 16 2024. С.119-124.
- 24.Баранчик П. О. Принципи адміністративного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2012. 20 с.
- 25.Бедний О. І. Зміст та значення принципів належного урядування в адміністративному праві України. Нове українське право. 2021. № 3. С. 134-139.
- 26.Бережна К. Принцип належного урядування та його вплив на стандарти реалізації прав громадян в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 1. С. 279-281.
- 27.Берзанюк Я.О. Принцип належного урядування (good governance): національна та європейська судова практика. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Вип. 64. С. 189-197.
- 28.Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. № 69. С. 229–236.
- 29.Великий гід про статус ВПО. Головна сторінка | Дія.Безбар'єрність. URL: <https://bf.diia.gov.ua/articles/velykyi-hid-pro-status-vpo> (дата звернення: 10.02.2025).
- 30.Вінницький О.О. Адміністративно-правовий статус громадських рад при органах виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 ; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Київ, 2018. 203 с.

31. Віхляєв М.Ю. Громадські ради при органах виконавчої влади України та роль громадських об'єднань у їх діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 36–43.
32. Герасименко Є.С., Задирака Н.Ю. Адміністративні процедури в питаннях та відповідях. К.: Дакор, 2020. 156 с.
33. Галунько В. Публічний інтерес в адміністративному праві. Форум права. 2010. № 4. С. 178–182.
34. Горьова С. Класифікація норм адміністративного права: проблеми методології // Право України. – 1998. - № 12. – С. 43-46.
35. Загальне адміністративне право України: підручник. За заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової; Одеса, Фенікс, 2023. 792 с.
36. Голубенко І.І. Правові питання реалізації права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. №3 2003. С.144-147.
37. Гриненко С.О. Особливості реалізації права на доступ до інформації в Україні в умовах воєнного стану в світлі європейських стандартів. Юридичний науковий електронний журнал. №7, 2022. С.233-235.
38. Грищук А. Б. Державна служба в Україні: адміністративно-правовий вимір: монографія. Львів, 2018. 232 с.
39. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія. За ред. Ю. В. Ковбасюка, В.Л. Федоренка. Київ: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
40. Державна служба : підручник: у 2 т. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. За ред.. Ю. В. Ковбасюк, О. Ю. Оболенського, С. М. Серьогіна. Одеса: НАДУ, 2013. 348с.
41. Державна служба в Україні: актуальні проблеми та шляхи модернізації. Р.А.Науменко, Л.М.Гогіна, В.Д.Бакуменко та ін. К.: НАДУ, 2010. 44 с.

- 42.Добрянська Н.В. Захист права на доступ до публічної інформації. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. Том 34 (73) № 4 2023. С.77-82.
- 43.Дніпров О. С. Механізм адміністративно-правового регулювання процедури розгляду звернень громадян. Наукові записки. Серія: Право. 2020. Вип. 9. С. 69–73.
- 44.Дніпров О. Принципи належного урядування в сучасній системі адміністративного права України. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. С. 114-118.
- 45.Зарічний О.А. Участь громадськості у здійсненні публічної влади: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид наук : 12.00.01 ; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 229 с.
- 46.Загальне адміністративне право України: підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
- 47.Загальне адміністративне право: підручник / [Бевзенко В.М., Коломоєць Т.О., МIRONЮК Р.В., Мельник Р.С., та ін.]. Видавничий дім «Гельветика», 2023. 688 с.
- 48.Корінний С.О. Впровадження медіації в адміністративний процес України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 243 с.
- 49.Котляревська Г.М. Адміністративно-правове забезпечення механізму звернення громадян в Україні: дис. на здобуття наукового ступеня докт. юрид. наук; спец.: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2020. 434 с.
- 50.Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. Право України. 2017. № 11. С. 142-164.
- 51.Коломоєць Т. О., Баранчик П. О. Принципи адміністративного права : монографія. Запоріжжя : Поліграфічний центр «Сору Art», 2012. 203 с.

- 52.Кравцов А. С. Пріоритет прав і свобод людини та громадянина як принцип адміністративного права України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 19 с.
- 53.Ковбас І.В., Крайній П.І., Рудан С.М. Адміністративно-правові інструменти в діяльності кабінету міністрів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021.Вип.64. С. 229-234.
- 54.Ковбас І.В., Федорук Н.С. Адміністративне право України. Конспект лекцій./ – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2015. – 160 с.
- 55.Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: навч. посібник. Одеса: Юридична література, 2008. 288 с.
- 56.Ковбас І. В., Крайній П. І. Адміністративна процедура за законодавством України та окремих зарубіжних країн (порівняльно-правове дослідження). Проблеми законності. 2023. Вип. 163. С. 93–110. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.163.292358>
- 57.Ковбас І.В., Коваль В.О. Поняття, ознаки та сутність адміністративних послуг в Україні. Юридичний бюлетень. Вип. 29. 2023. С. 236-243
- 58.Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
- 59.Коломоець Т.О., Колпаков В.К. Вступ до навчального курсу «Адміністративне право України»: навч. лекція. К., 2014. 240 с.
- 60.Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 416 с.
- 61.Костова Н.І. Порівняльний аналіз публічної інформації українського законодавства та країн ЄС. Часопис цивілістики. Випуск 22, 2017. С. 99-102.
- 62.Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба в Україні : підручник для студ. вищ. навч. закл. Одеса: Фенікс, 2009. 688 с.;

- 63.Крайній П.І. Громадські ради в Україні: адміністративно-правове дослідження : монографія / П. І. Крайній. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 160 с.
- 64.Крайній П.І. Особливості організаційно-правового забезпечення діяльності громадських рад в Україні. Київський часопис права. 2022. № 1. С. 123–129. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.1.19>.
- 65.Крайній П.І. Правосуб'єктність як складова адміністративно-правового статусу громадських рад в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 168–171.
- 66.Крайній П.І., Торончук І.Ж. Особливості адміністративно-правового статусу громадських рад крізь призму забезпечення прав національних меншин (спільнот) в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. №2. 2024. С. 279-282. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/67>.
- 67.Крайній П.І. Закон України «Про публічні консультації» та його вплив на еволюцію права на участь в управлінні державними справами: теоретичний та практичний аналіз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2024. Вип. 86: Ч. 3. С. 361-367 <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.55>
- Крайній П. Адміністративно-правовий статус консультативно-дорадчих органів при Президентові України в сучасних умовах. Ерліхівський журнал. 2023. (6). С. 65–71. <https://doi.org/10.32782/ehrichsjournal-2022-6.08>
- 68.Легка О. В. Актуальні питання захисту персональних даних: вітчизняний та міжнародний досвід. Правова позиція. 2021. № 2 (31). С. 74–79.
- 69.Лютіков П.С. Мельник-Томенко Ж.М. Тлумачення загальних принципів адміністративного судочинства: теоретико-прикладні засади застосування практики Європейського суду з прав людини: монографія. Одеса, 2021.182 с.
- 70.Мандюк О.О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія і практика застосування : дис. ... канд.. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2017. 214 с.

- 71.Малиновський В.Я. Державна служба: теорія і практика. навч. посіб. Київ: Атіка, 2003. 160 с.
- 72.Мельник Р. С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування : монографія / Р. С. Мельник. - Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. - 212 с.
- 73.Мельник Р.С. Інститут принципів адміністративного права у системі Загального адміністративного права України. Публічне право. 2012. № 3 (7). С. 51-60. 66.
- 74.Мельник-Томенко Ж.М. Застосування практики Європейського суду з прав людини при тлумаченні загальних принципів адміністративного судочинства дис. ... канд. юрид. наук. Дніпро, 2020. 233 с.
- 75.Миколенко О.І. Загальна проблематика щодо визначення системи принципів адміністративного права та змісту принципу сталості і довгострокової орієнтованості. Правова держава. 2024. № 56.
- 76.Мельник Р. С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 212 с.
- 77.Мельник Р. Предмет адміністративного права. Право України. 2018. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018
- 78.Мельник Р. Про новітню доктрину адміністративного права України. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_mR2Yo1ht2M&t=2536s
- 79.Медіація у професійній діяльності юриста : підручник. Авт. кол. : Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін. За ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
- 80.Мезєнцев А. Підходи до електронних петицій: зарубіжний та національний досвід. Актуальні проблеми державного управління. 2016. № 3. (67). С. 83-87.
- 81.Міхровська М.С. Електронні звернення громадян та електронні петиції: питання законодавчого закріплення.Адміністративне право і процес. 2015. № 3 (13). С. 80-85.

- 82.Миколенко О. Практичне значення положень ЗУ «Про адміністративну процедуру» (Критичний аналіз). Правова держава. № 6(47).2022. с. 40-48.
- 83.Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційне право: навчальний посібник. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 136 с.
- 84.Недбай В.В. Народні петиції в політико-правовій системі: зарубіжний досвід. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 6. С. 25-28.
- 85.Ніколіна І.І. Дослідження кореляції між впровадженням принципів належного врядування та спроможністю громад. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2022. Вип. 31. С. 49-54.
- 86.Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023 545 с. URL : https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/lap_commentary_web.pdf
- 87.Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції». Наук. ред. Хавронюк М. І. К.: Ваіте, 2018, 472 с.
- 88.Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України. За заг. ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. Київ: Конус-Ю, 2007. 735 с.
- 89.Петренко Н.О., Машковська Л.О. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики. 2020. № 2. С. 112-119. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/20.pdf.
- 90.Прокопенко, С. Якість надання адміністративних послуг як показник ефективності публічного управління в Україні. Аспекти публічного управління. 2024. 12(1), 129-134. URL : <https://doi.org/10.15421/152417>
- 91.Пасенюк О. М. Принцип верховенства права в адміністративній юстиції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2012. 20 с.
- 92.Подковенко Т. Альтернативні способи вирішення спорів: розвиток концепції. Актуальні проблеми правознавства. 2018. Вип. 1 (13). С. 36-41.

- 93.Позігун І. О. Співвідношення принципу верховенства права з іншими принципами адміністративного процесу. Держава та регіони. Серія «Право, 2021. С. 109-113.
- 94.Публічна інформація в період воєнного стану: які обмеження в доступі. Юрліга: веб-сайт. URL: https://biz.ligazakon.net/news/211359_publicna-nformatsya-v-perod-vonnogo-stanu-yak-obmezhennya-v-dostup
- 95.Пухтецька А. А. Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінтеграційні аспекти оновлення змісту та практики застосування : монографія. Київ ; Харків : ПП Панов [вид.], 2016. 434 с.
- 96.Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права : монографія ; за заг. ред. д-ра. юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. К. : Логос, 2014. 237 с.
- 97.Остапенко О. І. Принципи адміністративного права: нове бачення, перспективи. Митна справа. 2002. № 2. С. 33-36. 67.
- 98.Рибченко А. О. Верховенство права як принцип адміністративного судочинства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.
- 99.Росоляк О. Б., Цимбалістий Т. О. Принцип верховенства права в адміністративно-правових відносинах. Питання адміністративного права. Кн.1 [Відпов. за випуск Н. Б. Писаренко]. Харків: Право, 2017. С. 200-211.
100. Розвиток сфери адмінпослуг — кількість точок доступу до адміністративних послуг наближається до 3000. Дія. Платформа Центрів. URL: <https://center.diia.gov.ua/blog/rozvitok-sferi-adminposlug-kilkist-tocok-dostupu-do-administrativnih-poslug-nablizaetsa-do-3000> (дата звернення: 10.02.2025).
101. Свірко, С. В., Дика, О. С., Тростенюк, Т. М., Сидоренко, О. П., & Загурський, В. Ф. (2024). Принципи належного урядування на сучасному етапі розвитку людства: категоризація та концептуалізація. Економіка,

управління та адміністрування, (3(109), 74-90.
[https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-74-90](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-74-90)

102. Собків Я.М. Електронна петиція як одне з інформаційних прав людини і громадянина. Право і суспільство. 2015. № 6. С. 61-66.
103. Стародубцев А. А. Звернення громадян як засіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2017. Вип. 23. С. 76–78.
104. Сkochиляс-Павлів О. Способи здійснення права на доступ до публічної інформації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2015. № 813. С. 76–80.
105. Стець О.М. Сутнісно-правова характеристика державно-службових відносин: монографія. Одеса: Фенікс. 2020. 370 с.
106. Сущенко Д.В. Адміністративні процедури в Україні та країнах Європи: порівняльно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 210 с.
107. Трепак В.М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 444 с
108. Тептюк Є. П. Конституційне закріплення юридичних гарантій права на доступ до публічної інформації в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 6. С. 58–61.
109. Ткаля О.В. Розуміння належного врядування за сучасних умов. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : юридичні науки. 2020. Т. 31 (70), Ч. 2, № 2. С. 125-130.
110. Тимошук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. Право України. 2021. С. 28–43.
111. Тимошук В. Щодо впровадження Закону «Про адміністративну процедуру». Адміністративне право і процес. 2022. №4 (39). С. 34–48.

112. Тимошук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : монографія / В. П. Тимошук. Київ : Конус-Ю, 2010. 296 с.
113. Тимошук В. Теоретичні та практичні виклики становлення загальної адміністративної процедури в Україні. Право України. 2021. №10. С. 28-43.
114. Тимошук В., Бойко І., Школик А., Школьник Є. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом : посібник для публічних службовців. Київ : М-во юстиції України, 2022. 74 с.
115. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 296 с.
116. Федорук Н.С. Людиноцентризм як ціннісно-світоглядний орієнтир формування понятійного апарату адміністративного права. Публічне і приватне право. 2022. №1.
117. Федорук Н.С. Публічне право України в умовах постіндустріальної держави. Часопис Київського університету права. 2020р. №2. С.51-54.
118. Федорук Н.С. Публічно-правові ознаки сучасного адміністративного права України з позицій людиноцентризму. Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.82. Одеса, 2019. С.248-254.
119. Цимбалюк В. І., Кісілевич К. О. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. Молодий вчений. 2017. № 5.1 (45.1). травень. С. 149–154
120. Уткіна М. С. Інформаційне право (у схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 221 с.
121. Шинкар Т.І. Право на доступ до публічної інформації: правове забезпечення та проблеми імплементації в Україні. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Вип. 85, 2020. С. 247-254.

122. Шандрук С.М. Базові принципи адміністративної процедури: зміст та класифікація. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 92-98.
123. Шарая А.А. Принципи адміністративного права: характеристика загальних ознак. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018. № 4. С. 66-72.
124. Шарая А.А. Принципи права як підґрунтя для формування принципів адміністративно-процедурного права. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018. № 3. С. 77-88.
125. Шахов С.В. Адміністративно-правова норма: аналіз поняття та характерних ознак. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. № 1. Т. 3. С. 212–218.
126. Шахов С.В. Норми адміністративного права: теоретико-правові аспекти ефективності : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 442 с.
127. Школик А. Оновлення нормативно-правових актів у зв'язку із прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру». Адміністративне право і процес. 2022. №4 (39). С. 61–72.
128. Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство в Україні: становлення та систематизація : дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2019. 417 с.
129. Школик А. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 306 с.
130. Школик А. М. Адміністративна процедура та її співвідношення з суміжними поняттями. Вісник Львівського університету. Серія юридичні науки. 2014. Вип. 59. С. 185–193.
131. Шило С.М. Особливості застосування законодавства щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. Науковий вісник

Ужгородського Національного Університету, 2022. Серія ПРАВО. Випуск 74: С.86-93.

132. Юрійчук І. Правове поняття адміністративних процедур. Підприємництво господарство і право. 2018. № 5. С. 151-156.
133. Юрійчук І.В. Правове поняття адміністративних процедур. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 5. С. 151–156.
134. Ярмакі Х. П., Музика С. С. Класифікація конфіденційної інформації. Південноукраїнський правничий часопис. 2021. № 1. С. 94–98.
135. Babin I., Vakariuk L. The Legal Nature of E-Petitions/ I. Babin, L. Vakariuk// Baltic Journal of Law & Politics 12:2 (2019): 19-46
<https://content.sciendo.com/view/journals/bjlp/bjlp-overview.xml> DOI: 10.2478/bjlp-2019-0010
136. Liutikov P. Truth of the norm of administrative law: essence and content of the category. Адміністративне право і процес. 2019. №2. С. 5–15.
137. Good governance. URL : <http://www.coe.int>
138. The European Code of Good Administrative Behaviour. The European Ombudsman. URL: <http://www.ombudsman.europa.eu>
139. Ihor Kovbas, Mykola Koval, Iryna Petrovska , Pavlo Krainii , Yuliia Kotsan-Olynets. Problematic aspects of regulatory consolidation of administrative legal personality of public councils стаття JUS Rivista di Scienze Giuridiche. 2023. Vol. 9. Is. 2. P. 192 – 205.
<https://jus.vitaepensiero.it/news-papers-problematic-aspects-of-regulatory-consolidation-of-administrative-legal-personality-of-public-councils-6262.html>
140. Kovbas I., Krainii P. Administrative procedure under the legislation of ukraine and certain foreign countries (comparative legal study). Problems of legality. 2023. No. 163. P. 93–110. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.163.292358> (date of access: 21.03.2024).

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

При оцінюванні результатів навчання з навчальної дисципліни «Допуск до професії нотаріуса» використовується кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час заліку з навчальної дисципліни.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, вирішення практичного завдання	Критерії оцінювання
10-8 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст правових понять, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Обґрунтовує вирішення практичного завдання, дає правову характеристику явищам, подіям, процесам
7-5 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст правових питень, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких

	питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. При вирішенні практичних завдань не в повній мірі проводиться правова характеристика явищ, подій, процесів.
4-3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного правових явищ аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. При вирішенні завдань допускаються помилки в термінології, розумінні і правильності застосування понять.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст правових питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. При вирішенні завдань допускає порушення логіки викладу матеріалу, пояснення відсутні

0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного практичного завдання.
---------	--

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки. **1 бал** отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе – це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми, питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкрити різні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2 бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Залік		100
T3	T4	T7	T8	T9	T10			
10	10	5	10	10	5	50		100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Критерії оцінювання

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент в ході поточного контролю, складає 50 балів.

Підсумковий модуль (залік) дає 50 балів. Мінімальна кількість балів для отримання заліку – 50.

Оцінка за навчальну дисципліну виводиться відповідно до такої системи оцінювання:

Рейтингова оцінка з дисципліни	Оцінювання в системі ECTS	Оцінка за національною шкалою	Залік за національною шкалою
--------------------------------	---------------------------	-------------------------------	------------------------------

90-100	A	5 (відмінно)	Зараховано
80-89	B	4 (добре)	Зараховано
70-79	C	4 (добре)	Зараховано
60-69	D	3 (задовільно)	Зараховано
50-59	E	3 (задовільно)	Зараховано
35-49	FX	2 (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не зараховано
1-34	F	2 (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: здійснюється на заняттях (які можуть проводитися в окремих випадках за допомогою онлайн платформи GoogleMeet) шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролютощо.

Формою підсумкового контролю є залік.

Кейси до теми.6:

Кейс 1.

Державний службовець Петренко, займаючи посаду в департаменті міського благоустрою, доручив своїм підлеглим провести благоустрій прибудинкової території біля власного будинку. Він аргументував це тим, що дана територія є частиною міста, і її покращення принесе користь усім мешканцям.

Проаналізуйте ситуацію і вкажіть:

1. *Чи порушив Петренко антикорупційне законодавство?*
2. *Які правові наслідки можуть настати в такій ситуації?*

Кейс 2.

Суддя Іваненко отримав від представника будівельної компанії подарунок — комплект дорогого канцелярського приладдя. Він стверджує, що не має наміру приймати жодних рішень на користь цієї компанії, а подарунок є виключно жестом поваги.

Проаналізуйте ситуацію і вкажіть:

1. *Чи є отримання такого подарунка порушенням законодавства?*
2. *Які дії має вжити суддя у разі отримання такого подарунка?*
3. *Які винятки існують щодо отримання подарунків публічними службовцями?*

Кейс 3.

Головний спеціаліст обласної державної адміністрації Смирнова одночасно є власником юридичної компанії, яка консультує місцеві підприємства щодо отримання державних дотацій.

Проаналізуйте ситуацію і вкажіть:

1. *Чи порушує Смирнова вимоги Закону «Про запобігання корупції»?*

2. *Які винятки передбачені щодо сумісництва державних службовців?*

3. *Які правові наслідки можуть настати для Смирнової?*

Кейс 4.

Колишній співробітник податкової служби Шевченко через два місяці після звільнення влаштувався на роботу у фінансову компанію, яку він раніше перевіряв як податковий інспектор.

Проаналізуйте ситуацію і вкажіть:

1. *Чи є це порушенням антикорупційного законодавства?*
2. *Які правові наслідки передбачені в такому випадку?*
3. *Як компанія має діяти в разі порушення таких обмежень?*

Кейс-тести

до теми 10. Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації

1. Власник квартири А. вирішив продати її своєму знайомому О.. Для оформлення угоди вони уклали договір купівлі-продажу в нотаріуса. Після цього О. звернувся до державного реєстратора для реєстрації свого права власності на квартиру. Під час перевірки документів реєстратор виявив, що попередній власник мав непогашене обтяження на квартиру, про що О. не знав. Яким чином має діяти державний реєстратор у такій ситуації?

- А) Провести реєстрацію права власності О. без урахування обтяження
- Б) Відмовити у реєстрації до усунення обтяження та повідомити заявника
- В) Провести реєстрацію та повідомити О. про можливі ризики
- Г) Оформити право власності на О. з приміткою про можливі правові проблеми

2. Підприємець М. вирішила зареєструвати власну кондитерську. Вона підготувала всі документи та звернулася до державного реєстратора через Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП). Проте реєстратор повідомив,

що в поданих документах вказані неповні відомості про місце провадження діяльності. Якими будуть подальші дії реєстратора?

- А) Відмовити у реєстрації та пояснити заявнику причини відмови
- Б) Зареєструвати підприємницьку діяльність без уточнення місця провадження
- В) виправити помилки в документах за власною ініціативою
- Г) Оформити реєстрацію, але з поміткою про неповні відомості

3. Юридична особа «БудКомфорт» змінила назву компанії у зв'язку з ребрендингом. Директор подав заяву до державного реєстратора для внесення змін до Єдиного державного реєстру. Під час розгляду документів реєстратор з'ясував, що нова назва вже зареєстрована за іншою компанією. Як повинен діяти реєстратор?

- А) Зареєструвати зміну назви, оскільки це внутрішня справа підприємства
- Б) Провести реєстрацію, але з приміткою про можливі правові наслідки
- В) Відмовити у внесенні змін та повідомити заявника про необхідність обрати іншу назву
- Г) Змінити назву юридичної особи на схожу та внести дані до реєстру

4. Фізична особа-підприємець С. вирішив припинити свою діяльність і подав відповідну заяву через портал «Дія». Державний реєстратор перевірів документи та виявив, що С. має податковий борг. Як має діяти реєстратор у цій ситуації?

- А) Прийняти заяву, але повідомити С. про необхідність погашення боргу перед завершенням процедури
- Б) Автоматично відмовити у реєстрації припинення підприємницької діяльності
- В) Прийняти заяву без жодних додаткових вимог
- Г) Внести відомості про припинення підприємницької діяльності, незважаючи на борг

5. Громадянка К. отримала у спадок будинок від свого батька. Вона звернулася до нотаріуса для оформлення спадкових прав, а потім подала документи до державного реєстратора для реєстрації права власності. Під час перевірки

документів реєстратор виявив, що на майно накладено арешт судом у зв'язку з боргами померлого. Які подальші дії реєстратора?

- А) Провести реєстрацію права власності К. без урахування арешту
- Б) Відмовити у реєстрації та повідомити заявницю про необхідність зняття арешту
- В) Внести інформацію до реєстру без погодження із заявницею
- Г) Оформити право власності, але з приміткою про арешт

6. Підприємець О. вирішив змінити місце реєстрації своєї діяльності та подав відповідну заяву до державного реєстратора. Після перевірки реєстратор повідомив, що на новій адресі зареєстрована ще одна юридична особа, яка не дала згоди на реєстрацію. Як має вчинити реєстратор?

- А) Автоматично зареєструвати зміну місця реєстрації
- Б) Відмовити у реєстрації та пояснити причину відмови заявнику
- В) Перенести документи до іншого реєстратора
- Г) Внести зміни без згоди вже зареєстрованої юридичної особи

7. Компанія «ЕкспресТранс» змінила керівника та подала відповідні документи до державного реєстратора. Під час перевірки було виявлено, що підпис нового керівника не співпадає з підписом у базі даних. Як повинен діяти реєстратор?

- А) Відмовити у внесенні змін та попросити компанію підтвердити особу нового керівника
- Б) Провести реєстрацію, незважаючи на невідповідність підпису
- В) Виправити дані самостійно
- Г) Оформити реєстрацію і направити документи до суду

8. Громадянин Д. хоче змінити своє ім'я та подав заяву до відділу ДРАЦС. При перевірці документів з'ясувалося, що він уже змінював ім'я протягом останніх шести місяців. Як має діяти державний реєстратор?

- А) Відмовити у реєстрації зміни імені та повідомити заявника про встановлені обмеження
- Б) Провести зміну імені без обмежень
- В) Запропонувати альтернативне ім'я

Г) Внести зміну, але із застереженням

9. Юридична особа «МегаБуд» бажає зареєструвати право власності на новозбудоване приміщення. Державний реєстратор під час перевірки документів виявив, що відсутній дозвіл на введення будівлі в експлуатацію. Як він має діяти?

А) Відмовити у реєстрації права власності до отримання дозволу на введення в експлуатацію

Б) Зареєструвати право власності без додаткових вимог

В) Внести приміщення в реєстр як об'єкт незавершеного будівництва

Г) Провести реєстрацію, але з умовою отримання дозволу пізніше

10. Громадянин В. подав заяву на отримання витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. Реєстратор помітив, що в документах є неточність щодо кадастрового номера земельної ділянки. Що він повинен зробити?

А) виправити номер самостійно

Б) Відмовити у видачі витягу та повідомити заявника про необхідність виправлення помилки

В) Видати витяг із неправильними даними

Г) Видати витяг без кадастрового номера

Кейси до теми 11.

Кейс 1.

Журналіст подав запит до міської ради, вимагаючи надати інформацію про заробітні плати керівництва ради, премії та надбавки. У відповідь міська рада відмовила, посилаючись на конфіденційність персональних даних.

1. Чи є така відмова законною?

2. Як журналіст може оскаржити відмову?

Кейс 2.

Громадська організація подала запит до Міністерства екології щодо результатів перевірки підприємства, яке забруднює річку. Міністерство не надало відповідь у 5-денний строк, а через 20 днів відповіло, що "запит розглядається" і буде наданий "у встановлені строки".

- 1. Які строки встановлює Закон для надання відповіді?*
- 2. Чи правомірні дії Міністерства?*
- 3. Які наслідки можливі для посадових осіб, які затягують надання інформації?*
- 4. Як організація може захистити своє право на доступ до інформації?*

Кейс 3

Адвокат подав запит до державного підприємства щодо копій фінансових звітів. У відповідь йому повідомили, що інформацію нададуть лише після сплати "адміністративного збору за обробку даних" у розмірі 500 грн.

- 1. Чи має право підприємство вимагати оплату за інформацію?*
- 2. У яких випадках можливе стягнення плати?*
- 3. Які дії може вчинити адвокат для отримання інформації безкоштовно?*

Кейс-тести

до теми 12. Судовий та позасудовий захист публічних прав осіб

1. Відділом державного архітектурно-будівельного контролю Чернівецької міської Ради складено протокол про порушення будівельних норм під час будівництва будинку та накладено адміністративний штраф на громадянина Веселого. До юрисдикції якого суду належить розгляд справи про оскарження даного протоколу?

- А) Місцевого загального суду як адміністративного
- Б) Окружного господарського суду

В) Апеляційного суду

Г) Верховного суду

2. Громадянин звернувся до суду в якому просив зобов'язати Національну поліцію України (Департамент патрульної поліції) врахувати до його стажу служби в поліції, службу у Державній пенітенціарній службі України та провести відповідні виплати з врахуванням вислуги років. До якої категорії справ належить цей спір?

А) Спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби

Б) Спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів, дій чи бездіяльності)

В) Спорів між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень

Г) Спорів за зверненнями суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом

3. Громадянин Павлов хоче звернутись до місцевого адміністративного суду щоб визнати рішення заступника голови Н-ської районної державної адміністрації такою, що порушує його права, оскільки прийнято останнє в порушення компетенції відповідного заступника. Яку вимогу необхідно поставити перед судом громадянину Павлову?

А) Визнання недоречними та неофіційними нормативно-правового акта чи окремих його положень

Б) Встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта приватних повноважень

В) Визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій

Г) Визнання законним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень

4. Громадянина Р. звільнено з посади державного службовця через неодноразові порушення професійної етики. Р. має намір оскаржити відповідний наказ про звільнення. До якого суду вправі звернутись Р.?

- А) Окружного адміністративного суду
- Б) Апеляційного суду загальної юрисдикції
- В) Апеляційного суду спеціальної юрисдикції
- Г) Загального державного суду

5. Народний депутат України П. має намір оскаржити припинення своїх повноважень депутата до Н-ського окружного адміністративного суду. Чи вірно в даній ситуації обрано судову інстанцію?

- А) Так, оскільки справи про припинення повноважень народного депутата України розглядаються виключно окружними адміністративними судами
- Б) Так, оскільки справи про припинення повноважень народного депутата України розглядаються судами будь-якої юрисдикції
- В) Ні, оскільки справи про припинення повноважень народного депутата України розглядаються Верховним Судом
- Г) Ні, оскільки справи про припинення повноважень народного депутата України розглядаються тільки Вищим адміністративним судом

6. Під час розгляду адміністративного позову Р-ським районним судом з'ясувалось, що розгляд справи відбувався без виклику свідків, які бачили факт настання дорожньо-транспортної пригоди. Який принцип адміністративного процесу в даному випадку порушено?

- А) Верховенства права
- Б) Змагальності сторін
- В) З'ясування всіх обставин
- Г) Відкритість процесу

7. ПАТ «Р» отримало відповідь з Управління фіскальної служби про відмову у розгляді звернення. Вказана відмова спричинила матеріальні збитки в ПАТ. До якого органу може звернутись ПАТ з приводу оскарження відповіді?

- А) Звернутись до міської ради

Б) Звернутись до суду

В) Звернутись до прокуратури

Г) Звернутись до поліції

8. Посадові особи районного управління юстиції розглянувши звернення громадянина П. встановили, що воно є необґрунтованим. Які дії зобов'язані вчинити працівники управління?

А) Роз'яснити порядок оскарження прийнятого рішення

Б) Роз'яснити права та обов'язки заявника

В) Роз'яснити неможливість розгляду рішення

Г) Роз'яснити порядок судового захисту

9. Заступник голови П-нської РДА отримав на прийомі громадян усне звернення громадянина про порушення прав на землю останнього зі сторони сусіда. Які дії повинен вчинити голова районної державної адміністрації?

А) Зареєструвати звернення та розглянути в строк

Б) Не реєструвати звернення та розглянути в строк

В) Не розглядати звернення та повідомити про це заявника

Г) Розглядати звернення та не повідомляти про це заявника

10. Громадянин К. звернувся до прокуратури щодо захисту інтересів його сина. У зверненні він не поставив підпису. Які дії повинен вчинити керівник прокуратури?

А) Прийняти звернення до розгляду

Б) Відмовити у прийнятті звернення до розгляду

В) Скерувати звернення за призначенням

Г) Скерувати звернення до вищої інстанції

Тестові завдання до теми 1.

«Адміністративне право в системі публічного права»

1. Що є основною метою адміністративного права?

- А) Захист приватних інтересів
- Б) Гарантування прав і свобод людини у сфері публічного адміністрування
- В) Встановлення кримінальної відповідальності
- Г) Регулювання виключно діяльності поліції

2. Яка з наведених ознак характерна для публічного права?

- А) Пріоритет приватного інтересу
- Б) Відносини між рівноправними суб'єктами
- В) Обов'язкова участь суб'єкта владних повноважень
- Г) Регулювання тільки договірних відносин

3. Що є предметом адміністративного права?

- А) Відносини у сфері публічного адміністрування
- Б) Відносини між фізичними особами
- В) Виключно кримінальні правопорушення
- Г) Відносини щодо укладення міжнародних договорів

4. Яка з наведених галузей не є частиною публічного права?

- А) Конституційне
- Б) Кримінальне
- В) Цивільне
- Г) Адміністративне

5. Що означає термін "публічний інтерес"?

- А) Інтерес виключно держави
- Б) Інтерес, важливий для всього суспільства або його частини
- В) Інтерес окремої фізичної особи
- Г) Інтерес комерційних організацій

6. Який метод правового регулювання не використовується в адміністративному праві?

А) Імперативний

Б) Диспозитивний

В) Реординація

Г) Казуальний

7. Який метод правового регулювання адміністративного права характеризується владними приписами?

А) Імперативний

Б) Диспозитивний

В) Координаційний

Г) Договірний

8. Що регулює адміністративне право в контексті державного управління?

А) Виключно економічні відносини

Б) Взаємодію між приватними особами

В) Відносини між суб'єктами публічної влади та громадянами

Г) Діяльність судів у кримінальному провадженні

9. Яке поняття є основним у адміністративному праві?

А) Публічна влада

Б) Судочинство

В) Господарська діяльність

Г) Приватна власність

10. Що є обов'язковою ознакою суб'єкта владних повноважень?

А) Наявність статусу юридичної особи

Б) Право видавати обов'язкові акти

В) Можливість займатися підприємницькою діяльністю

Г) Відсутність контролю з боку громадськості

11. Що відрізняє адміністративне право від конституційного права?

А) Адміністративне право регулює виключно приватні відносини

Б) Конституційне право має політичний характер, а адміністративне – організаційний

В) Адміністративне право займається правами людини

Г) Конституційне право є частиною адміністративного

12. Що із зазначеного є адміністративним примусом?

А) Позбавлення волі на 5 років

Б) Виплата боргу за договором

В) Адміністративний штраф за порушення ПДР

Г) Передача майна у спадок

13. Що є прикладом публічного адміністрування?

А) Прийняття рішення судом

Б) Видача дозволу на будівництво

В) Купівля-продаж квартири

Г) Підписання трудового договору

14. Що є основною функцією адміністративної юстиції?

А) Призначення кримінальних покарань

Б) Розгляд спорів між державою та фізичними особами

В) Реєстрація юридичних осіб

Г) Укладання міжнародних договорів

15. Яка особливість адміністративної відповідальності?

А) Накладається виключно судом

Б) Передбачає кримінальне покарання

В) Реалізується шляхом накладення адміністративних стягнень

Г) Є не обов'язковою для фізичних осіб

16. Що регулює публічне право?

А) Взаємини між рівноправними приватними особами

Б) Лише майнові відносини

В) Відносини за участю суб'єкта владних повноважень

Г) Взаємодію міжнародних корпорацій

17. Яка з наведених ознак характерна для публічного права?

А) Відсутність владних повноважень

Б) Імперативний метод регулювання

В) Виключно договірне регулювання

Г) Однаковий статус сторін

18. Що таке публічний інтерес?

А) Інтерес приватної особи

Б) Інтерес, важливий для всього суспільства або його частини

В) Інтерес окремої соціальної групи

Г) Інтерес лише державних органів

19. Що є предметом адміністративного права?

А) Відносини у сфері виконавчої влади

Б) Лише кримінальні правопорушення

В) Взаємодія між підприємствами

Г) Відносини у сфері міжнародного права

20. Який метод правового регулювання не використовується в адміністративному праві?

А) Субординація

Б) Координація

В) Реординація

Г) Казуальний

21. Яке з наведених понять є центральним в адміністративному праві?

А) Приватна власність

Б) Публічна влада

В) Товарно-грошові відносини

Г) Корпоративне управління

22. Що є основною метою адміністративного права?

А) Захист публічного інтересу

Б) Врегулювання сімейних відносин

В) Контроль за підприємницькою діяльністю

Г) Виключно покарання правопорушників

23. Який метод правового регулювання адміністративного права базується на владних приписах?

А) Імперативний

Б) Диспозитивний

В) Договірний

Г) Консенсусний

24. Що регулює адміністративне право?

А) Відносини між органами влади та громадянами

Б) Відносини між рівноправними приватними особами

В) Лише кримінальні справи

Г) Виключно господарські відносини

25. Що відрізняє адміністративне право від конституційного права?

А) Конституційне право має політичний характер, а адміністративне – організаційний

Б) Адміністративне право визначає основи державного устрою

В) Адміністративне право займається лише правами людини

Г) Вони є одним і тим самим

26. Що із зазначеного є прикладом адміністративного примусу?

А) Позбавлення волі

Б) Виплата боргу за договором

В) Адміністративний штраф за порушення ПДР

Г) Відшкодування моральної шкоди

27. Що із зазначеного є прикладом публічного адміністрування?

А) Видача дозволу на будівництво

Б) Укладання трудового договору

В) Купівля квартири

Г) Призначення спадкоємця

28. Що є обов'язковою ознакою суб'єкта владних повноважень?

А) Наявність статусу юридичної особи

Б) Право видавати обов'язкові акти

В) Можливість вести бізнес

Г) Відсутність громадського контролю

29. Що із зазначеного є прикладом втручального публічного адміністрування?

- А) Надання адміністративних послуг
- Б) Контроль за дотриманням правил дорожнього руху
- В) Реєстрація підприємств
- Г) Організація місцевих виборів

30. Що означає метод реординації в адміністративному праві?

- А) Вимога до приватних осіб підкорятися наказам
- Б) Надання особам права вимагати дій від влади
- В) Виключно імперативний вплив
- Г) Взаємини між комерційними підприємствами

Тестові завдання до теми 2.

«Принципи адміністративного права»

1. Який принцип адміністративного права передбачає, що особа не може зазнати покарання, якщо вона не порушила раніше ухвалених приписів права, що набули чинності?

- А) Принцип юридичної визначеності
- Б) Принцип прозорості діяльності публічної адміністрації
- В) Принцип законності
- Г) Принцип поваги приватності

2. Який принцип адміністративного права включає в себе положення, що всі органи виконавчої влади, як і інші державні органи, діють на підставі норм права, які також наділяють їх відповідними повноваженнями?

- А) Принцип гуманізму
- Б) Принцип законності
- В) Принцип гласності
- Г) Принцип юридичної визначеності

3. Який принцип адміністративного права означає, що юридичний акт має бути передбачуваним щодо його наслідків?

- А) Запобігання дискримінації

Б) Юридичної визначеності

В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

Г) Законності

4. Елементом якого принципу адміністративного права є формулювання юридичного акта з достатньою мірою чіткості (легкодоступністю), щоб особа мала можливість спрямовувати свою поведінку?

А) Принципу юридичної визначеності

Б) Принципу заборони свавілля та дискреційних повноважень

В) Принципу законності

Г) Принципу дотримання прав людини

5. Який із принципів адміністративного права характеризує неможливість скасування остаточного судового рішення?

А) Принцип юридичної визначеності

Б) Принцип дотримання прав людини

В) Принцип заборони дискримінації

Г) Принцип законності

6. Який із принципів адміністративного права характеризує незворотність дії нормативно-правових актів у часі?

А) Принцип законності

Б) Принцип підзвітності

В) Принцип юридичної визначеності

Г) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

7. Зміст якого принципу адміністративного права гарантує право на рівний та ефективний захист?

А) Доступу до незалежного суду

Б) Демократизму нормотворчості

В) Юридичної визначеності

Г) Заборони дискримінації

8. Зміст якого принципу адміністративного права характеризує відсутність особливих юридичних привілеїв у жодної особи чи групи осіб?

А) Поваги приватності

Б) Заборони дискримінації

В) Юридичної визначеності

Г) Прозорості діяльності публічної адміністрації

9. Яка із груп принципів адміністративного права створює процедурні засади забезпечення та реалізації принципу верховенства права?

А) Принципи адміністративної відповідальності

Б) Принципи державної служби

В) Принципи належного урядування

Г) Принципи обов'язкового опублікування адміністративних актів

10. Яка група принципів адміністративного права є родовою стосовно принципів діяльності публічної адміністрації?

А) Належного урядування

Б) Поваги приватності

В) Адміністративної відповідальності

Г) Державної служби

11. До якої групи принципів адміністративного права належить принцип прозорості?

А) Процесуальних принципів належного врядування

Б) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

В) Демократизму нормотворчості

Г) Матеріальних принципів належного врядування

12. Зміст якого принципу адміністративного права складає обов'язок суб'єктів публічної адміністрації забезпечувати інформування приватних осіб про вжиті заходи та прийняті рішення та забезпечувати право доступу до офіційних документів?

А) Прозорості (принцип належного врядування)

Б) Підзвітності

В) Запобігання дискримінації

Г) Доступу до незалежного суду

13. Зміст якого матеріального принципу належного врядування складає обов'язок суб'єктів публічної адміністрації діяти об'єктивно та забезпечити виконання своїх повноважень у нейтральний спосіб?

А) Розгляду впродовж розумного часу

Б) Прозорості

В) Безсторонності

Г) Участі

14. Який із зазначених принципів адміністративного права належить до матеріальних принципів належного врядування?

А) Оплата адміністративних актів

Б) Форма адміністративних рішень

В) Запити приватних осіб

Г) Поваги приватності (конфіденційності)

15. Який із зазначених принципів належного врядування передбачає обов'язкове інформування суб'єктами публічної адміністрації населення про поточні справи, заплановані заходи та прийняті рішення?

А) Принцип безсторонності

Б) Принцип прозорості

В) Принцип законності

Г) Принцип заборони дискримінації

16. Який принцип належного врядування передбачає право осіб викласти свої погляди письмово або усно, або за допомогою представника за їх вибором?

А) Виконання адміністративних актів

Б) Зміни в адміністративних актах

В) Право приватних осіб бути вислуханими

Г) Оплати адміністративних актів

17. Зміст якого принципу адміністративного права передбачає можливість персонального повідомлення про прийняті адміністративні акти зацікавлених осіб?

А) Форми адміністративних рішень

- Б) Вступу у силу (набуття чинності)
- В) Опублікування адміністративних актів
- Г) Юридичної визначеності

18. Зміст якого принципу належного врядування передбачає можливість скасування суб'єктами публічної адміністрації адміністративного акта у випадку завдання шкоди правам та інтересам приватних осіб?

- А) Зміни в адміністративних актах
- Б) Виконання адміністративних актів
- В) Вступу в силу (набуття чинності) адміністративних актів
- Г) Форми адміністративних актів

19. Який принцип адміністративного права характеризує обов'язкову можливість приватних осіб взяти участь у процедурі прийняття адміністративного акта, що прямо або опосередковано зачіпатиме їх права?

- А) Правової визначеності
- Б) Право приватних осіб бути вислуханими
- В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень
- Г) Дотримання прав людини

20. Зміст якого принципу належного урядування передбачає необхідність понесення справедливих та обґрунтованих витрат приватними особами за прийняття адміністративних актів?

- А) Субсидіарності
- Б) Форми адміністративних актів
- В) Оплати адміністративних актів
- Г) Виконання адміністративних актів

21. Який принцип адміністративного права характеризує дотримання публічною адміністрацією в процесі її функціонування принципів права, положень міжнародних та національних юридичних актів, а також звичаїв та судового права?

- А) Законності
- Б) Юридичної визначеності

В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

Г) Заборони дискримінації

22. Який принцип адміністративного права характеризує обов'язковість оприлюднення нормативно-правових актів?

А) Законності

Б) Юридичної визначеності

В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

Г) Дотримання прав людини

23. Зміст якого принципу адміністративного права складає дотримання публічною адміністрацією в процесі її функціонування принципів права, положень міжнародних та національних юридичних актів, а також звичаїв та судового права?

А) Законності

Б) Юридичної визначеності

В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

Г) Заборони дискримінації

24. Зміст якого принципу адміністративного права складає можливість суб'єкта публічної адміністрації на власний розсуд визначати повністю або частково зміст рішення або вибрати один із декількох варіантів прийняття рішень?

А) Законності.

Б) Юридичної визначеності.

В) Заборони свавілля та дискреційних повноважень.

Г) Демократизму нормотворчості.

25. Зміст якого принципу адміністративного права складає заборона звільнення посадових чи службових осіб від виконання законів, які поширюються на інших приватних осіб чи відповідальності перед судом?

А) Юридичної визначеності

Б) Заборони свавілля та дискреційних повноважень

В) Демократизму нормотворчості

Г) Заборони дискримінації

26. Який з зазначених принципів належного урядування передбачає доступність конкретного адміністративного органу для зовнішньої перевірки?

- А) Принцип правової визначеності
- Б) Принцип відкритості і прозорості державного управління
- В) Принцип підзвітності
- Г) Принцип ефективності та результативності державного управління

27. Який з зазначених принципів належного урядування передбачає підтримання найкращого співвідношення між задіяними ресурсами та отриманими результатами?

- А) Принцип правової визначеності
- Б) Принцип відкритості і прозорості державного управління
- В) Принцип підзвітності
- Г) Принцип ефективності та результативності державного управління

28. Який з зазначених принципів належного урядування передбачає неможливість звільнення органу влади від контролю та перевірок з боку інших органів?

- А) Принцип правової визначеності
- Б) Принцип відкритості і прозорості державного управління
- В) Принцип підзвітності
- Г) Принцип ефективності та результативності державного управління

29. Який з зазначених принципів належного урядування передбачає зобов'язання органів влади виконувати свої функції у суворій відповідності до законодавства?

- А) Принцип правової визначеності
- Б) Принцип відкритості і прозорості державного управління
- В) Принцип підзвітності
- Г) Принцип ефективності та результативності державного управління

30. Яка із груп принципів адміністративного права належить до так званих «загальних принципів»?

- А) Принципи державної служби

- Б) Принципи адміністративного процесу
- В) Принципи верховенства права
- Г) Принципи адміністративної відповідальності

Тестові завдання до теми 3.

«Адміністративно-правові норми та адміністративно-правові відносини»

1. Який суб'єкт НЕ може бути ініціатором викупу земельної ділянки для суспільних потреб?
 - А) Орган місцевого самоврядування;
 - Б) Спеціальна адміністрація щодо управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду;
 - В) Державна судова адміністрація;
 - Г) Орган виконавчої влади.
2. До повноважень якого органу належить затвердження Указу Президента України про оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації?
 - А) Кабінету Міністрів України;
 - Б) Державної служби України з надзвичайних ситуацій;
 - В) Ради національної безпеки і оборони України;
 - Г) Верховної Ради України.
3. Який суб'єкт встановлює Порядок проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля?
 - А) Міністерство екології і природних ресурсів України;
 - Б) Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;
 - В) Кабінет Міністрів України;
 - Г) Верховна Рада України.

4. Які акти, що визначають права і обов'язки громадян, відповідно до Конституції України мають бути доведені до відома населення у порядку, установленому законом?
- А) Акти індивідуальної дії, що визначають права та обов'язки громадян;
 - Б) Нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян;
 - В) Підзаконні нормативно-правові акти;
 - Г) Розпорядчі акти, що визначають права і обов'язки громадян.
5. За якої умови можливе укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України?
- А) Якщо Верховна Рада України підтримає його укладення не менш як двома третинами від її конституційного складу;
 - Б) Унесення відповідних змін до Закону України "Про міжнародні договори України";
 - В) За рішенням Конституційного Суду України;
 - Г) Унесення відповідних змін до Конституції України.
6. На який орган (установу, організацію, суб'єкт) відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності?
- А) Народ України;
 - Б) Збройні Сили України;
 - В) Національну гвардію України;
 - Г) Міністерство внутрішніх справ України.
- 7) Яка з програмних цілей або дій політичних партій та громадських організацій НЕ є підставою для заборони їх утворення і діяльності (обмеження політичної багатоманітності)?
- А) Порушення територіальної цілісності України;
 - Б) Пропаганда війни;
 - В) Посягання на права і свободи людини;
 - Г) Зміна конституційного ладу мирним шляхом.

4. Який статус, відповідно до Конституції України, має Рада національної безпеки і оборони України?
- А) Наглядний орган;
 - Б) Дорадчий орган;
 - В) Координаційний орган;
 - Г) Правоохоронний орган.
9. Якими є закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, НЕ доведені до відома населення у порядку, установленому законом?
- А) Нечинними;
 - Б) Нелегітимними;
 - В) Неконституційними;
 - Г) Неправомірними.
10. Що згідно з Конституцією України є матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування?
- А) Доходи державного бюджету;
 - Б) Земля, природні ресурси, що є у приватній власності громадян;
 - В) Об'єкти колективної власності;
 - Г) Земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах.
11. Упродовж якого строку з дня звернення Президента України до Верховної Ради України остання має затвердити його указ про введення надзвичайного стану в Україні?
- А) 2 дні;
 - Б) 3 дні;
 - В) 5 днів;
 - Г) 4 дні.
12. Які акти в межах повноважень видає Президент України?
- А) Укази, розпорядження;
 - Б) Рішення, постанови;

В) Рішення, ухвали;

Г) Накази, директиви.

13. Який акт Президента України контрасигнується підписами Прем'єр-міністра України і міністра, відповідального за акт та його виконання?

А) Указ про призначення голови обласної державної адміністрації;

Б) Указ про визнання іноземної держави;

В) Указ про помилування;

Г) Указ про призначення посла України в іншій державі.

14. Який суб'єкт створює Національні комісії регулювання природних монополій?

А) Верховна Рада України;

Б) Прем'єр-міністр України;

В) Президент України;

Г) Кабінет Міністрів України.

15. Акти якого суб'єкта має право скасовувати Президент України?

А) Рахункової палати;

Б) Міністерства оборони України;

В) Кабінету Міністрів України;

Г) Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

16. Який нормативно-правовий акт затверджує введення воєнного стану в Україні?

А) Закон України;

Б) Указ Президента України;

В) Постанова Кабінету Міністрів України;

Г) Рішення Ради національної безпеки і оборони України.

17. Який суб'єкт має право скасовувати рішення голів місцевих державних адміністрацій у випадку, коли вони суперечать іншим актам законодавства України?

А) Кабінет Міністрів України;

Б) Прем'єр-міністр України;

В) Державний секретар Кабінету Міністрів України;

Г) Президент України.

18. У якій формі міністерство видає акти нормативно-правового змісту?

А) Розпоряджень;

Б) Постанов;

В) Наказів;

Г) Рішень.

19. Яким актом Кабінет Міністрів України затверджує правила надання послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення?

А) Наказом;

Б) Розпорядженням;

В) Постановою;

Г) Рішенням.

20. Який правовий статус військових адміністрацій?

А) Тимчасові державні органи;

Б) Державні органи з обмеженими повноваженнями;

В) Органи військового командування;

Г) Органи виконавчої влади зі спеціальним статусом.

21. Який суб'єкт НЕ наділений повноваженням скасовувати розпорядження голови місцевої державної адміністрації?

А) Суд;

Б) Кабінет Міністрів України;

В) Голова державної адміністрації вищого рівня;

Г) Президент України.

22. У якій формі Кабінет Міністрів України видає акти нормативного характеру?

А) Рішення;

Б) Указ;

В) Розпорядження;

Г) Постанова.

23. У якій формі Кабінет Міністрів України видає акти з організаційно-розпорядчих та інших поточних питань?

- А) Наказ;
- Б) Декрет;
- В) Розпорядження;
- Г) Постанова.

24. З якого дня починаються повноваження військово-цивільної адміністрації області?

- А) Відкриття першої сесії новообраної обласної ради;
- Б) Набрання чинності актом Президента України про її утворення;
- В) Набрання чинності актом Верховної Ради України про її утворення;
- Г) Внесення запису про її державну реєстрацію як юридичної особи до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

25. Що НЕ є документом підтвердження громадянства України?

- А) Посвідчення члена екіпажу;
- Б) Посвідчення водія;
- В) Посвідчення особи моряка;
- Г) Дипломатичний паспорт.

26. Хто визнається первинним суб'єктом здійснення місцевого самоврядування?

- А) Виконавчі комітети місцевих рад;
- Б) Місцеві ради;
- В) Сільський голова;
- Г) Територіальні громади.

27. Який суб'єкт вносить проекти нормативно-правових актів на розгляд Кабінету Міністрів України?

- А) Київська обласна рада;
- Б) Львівський міський голова;

В) Державне агентство лісових ресурсів України;

Г) Секретаріат Кабінету Міністрів України.

28. У якій формі представницький орган місцевого самоврядування ухвалює нормативні акти?

А) Розпорядження;

Б) Постанови;

В) Наказу;

Г) Рішення.

29. Які органи уповноважені здійснювати виконавчу владу в містах Києві та Севастополі?

А) Обласні ради;

Б) Місцеві територіальні громади;

В) Місцеві державні адміністрації;

Г) Районні ради.

30. Які органи місцевого самоврядування представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст?

А) Міські ради;

Б) Місцеві державні адміністрації;

В) Будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самореалізації населення;

Г) Районні та обласні ради.

Тестові завдання до теми 4.

«Суб'єкти адміністративного права»

1. Хто за Конституцією України формує персональний склад Ради національної безпеки і оборони України?

А) Президент України;

Б) Голова Верховної Ради України;

В) Прем'єр-міністр України;

Г) Міністр оборони України.

2. На якому основному принципі, закріпленому Конституцією України, повинні діяти органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи?

А) Із дотриманням принципів поваги до основоположних прав і свобод людини і громадянина;

Б) На принципах верховенства права;

В) Лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;

Г) У спосіб, що не заборонений Конституцією України та законами України.

3. Що НЕ можуть мати політичні партії та громадські організації відповідно до Конституції України?

А) Власну символіку;

Б) Установчі документи;

В) Воєнізовані формування;

Г) Юридичну адресу.

4. До компетенції якого органу належить забезпечення стабільності грошової одиниці відповідно до Конституції України?

А) Рахункової палати;

Б) Міністерства фінансів України;

В) Національного банку України;

Г) Верховної Ради України.

5. За поданням якого суб'єкта за загальним правилом здійснюється реорганізація центральних органів виконавчої влади?

А) Прем'єр-міністра України;

Б) Міністра Кабінету Міністрів України;

В) Віце-прем'єр-міністра України, відповідального за діяльність органу, що ліквідується;

Г) Профільного міністра.

6. Який суб'єкт створює територіальні органи міністерства як структурного підрозділу апарату міністерства, що не має статусу юридичної особи?

- А) Міністр;
- Б) Перший заступник міністра;
- В) Заступник міністра;
- Г) Державний секретар міністерства.

7. За поданням якого суб'єкта за загальним правилом здійснюється реорганізація центральних органів виконавчої влади?

- А) Прем'єр-міністра України;
- Б) Міністра Кабінету Міністрів України;
- В) Віце-прем'єр-міністра України, відповідального за діяльність органу, що ліквідується;
- Г) Профільного міністра.

8. Який суб'єкт створює територіальні органи міністерства як структурного підрозділу апарату міністерства, що не має статусу юридичної особи?

- А) Міністр;
- Б) Перший заступник міністра;
- В) Заступник міністра;
- Г) Державний секретар міністерства.

9. Який суб'єкт ухвалює рішення про відставку голови обласної державної адміністрації?

- А) Президент України;
- Б) Прем'єр-міністр України;
- В) Голова Верховної Ради України;
- Г) Державний секретар Кабінету Міністрів України.

10. Який із зазначених суб'єктів та в якому порядку звільняє з посади голів місцевих державних адміністрацій?

- А) Верховна Рада України за подання Президента України;
- Б) Кабінет Міністрів України за поданням Президента України;
- В) Верховна Рада України за погодження Президента України;
- Г) Президент України.

11. Яким суб'єктом, за загальним правилом, забезпечується виконання адміністративного акта відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Приватним виконавцем;
- Б) Державним виконавцем;
- В) Особою, на користь якої прийнято такий акт;
- Г) Адміністративним органом, який прийняв адміністративний акт.

12. Яка ознака виділяє адміністративні органи серед інших суб'єктів влади?

- А) Наявність владних повноважень;
- Б) Наявність законотворчих повноважень;
- В) Наявність юрисдикційних повноважень;
- Г) Наявність повноважень щодо здійснення функцій публічної адміністрації.

13. Адміністративний орган із додержанням граничних строків, визначених законом, підготував для видачі паспорт громадянина України для виїзду за кордон, якого особа потребувала для виїзду на лікування. Громадянин помер від хвороби, не одержавши такий паспорт. Який принцип адміністративної процедури порушено адміністративним органом?

- А) Ефективності;
- Б) Своєчасності;
- В) Пропорційності;
- Г) Розумності.

14. Яким терміном позначаються зв'язки, в межах яких один адміністративний орган звертається до іншого адміністративного органу з метою вчинення однієї чи декількох необхідних дій у рамках адміністративного провадження відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Адміністративна взаємодопомога;
- Б) Адміністративне співробітництво;
- В) Адміністративна кооперація;
- Г) Адміністративна колаборація.

15. Хто визначає порядок надання соціальних послуг особам, які проживають на тимчасово окупованій території?

- А) Кабінет Міністрів України;
- Б) Міністерство юстиції України;
- В) Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України;
- Г) Міністерство соціальної політики України.

16. До якої категорії осіб НЕ застосовується примусове видворення?

- А) Біженців;
- Б) Апатридів;
- В) Осіб без громадянства;
- Г) Біпатридів.

17. Який із перелічених органів НЕ може приймати рішення про примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, якщо такі особи затримані за спробу незаконного перетинання державного кордону України?

- А) Органи Служби безпеки України;
- Б) Органи охорони державного кордону;
- В) Державна міграційна служба України;
- Г) Адміністрація пункту тимчасового перебування.

18. Які особи можуть підлягати примусовому видворенню?

- А) Громадяни України;
- Б) Іноземці та особи без громадянства;
- В) Особи, які потребують тимчасового захисту;
- Г) Біженці.

19. Який орган виконавчої влади України визначає порядок формування квоти імміграції, встановлює таку квоту та період її дії?

- А) Кабінет Міністрів України;
- Б) Державна прикордонна служба України;
- В) Президент України;
- Г) Державна міграційна служба України.

20. Який орган державної влади України є відповідальним за реалізацію міжнародних угод про реадмісію?

- А) Національна поліція України;
- Б) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- В) Державна міграційна служба України;
- Г) Президент України.

21. До якої категорії фізичних осіб належить особа, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою згідно із її законодавством?

- А) Особи без громадянства;
- Б) Біженці;
- В) Нелегальні мігранти;
- Г) Іммігранти.

22. Які з наведених органів здійснюють реєстрацію іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають в Україну, в пунктах пропуску через державний кордон України?

- А) Органи Державної міграційної служби;
- Б) Органи митної служби України;
- В) Органи охорони державного кордону;
- Г) Органи Служби безпеки України.

23. Який суб'єкт вносить кандидатуру на посаду голови районної державної адміністрації?

- А) Президент України;
- Б) Прем'єр-міністр України;
- В) Голова відповідної обласної державної адміністрації;
- Г) Кабінет Міністрів України.

24. Який суб'єкт уповноважений утворювати військово-цивільні адміністрації?

- А) Кабінет Міністрів України;
- Б) Президент України;
- В) Верховна Рада України;
- Г) Рада національної безпеки та оборони України.

25. Виконання яких функцій згідно з Конституцією України забезпечують місцеві державні адміністрації на відповідній території?

- А) Підготовка та виконання відповідних обласних і районних бюджетів;
- Б) Установлення місцевих податків і зборів;
- В) Ухвалення рішень про утворення об'єднання єврорегіонального співробітництва;
- Г) Координація і контроль на місцях діяльності органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони.

26. Кому підзвітний Кабінет Міністрів України?

- А) Конституційному Суду України;
- Б) Раді національної безпеки і оборони України;
- В) Верховній Раді України;
- Г) Президенту України.

27. Який суб'єкт призначає державних секретарів міністерств?

- А) Кабінет Міністрів України;
- Б) Державний секретар Кабінету Міністрів України;
- В) Прем'єр-міністр України;
- Г) Міністр відповідного міністерства.

28. У якій формі створюється центральний орган виконавчої влади, якщо більшість його функцій складають функції з управління об'єктами державної власності?

- А) Бюро;
- Б) Інспекції;
- В) Служби;
- Г) Агентства.

29. До компетенції якого суб'єкта входять повноваження з ліквідації територіальних органів поліції?

- А) Прем'єр-міністр України;
- Б) Кабінет Міністрів України;
- В) Міністр внутрішніх справ України;

Г) Керівник Національної поліції України.

30. Який із суб'єктів НЕ належить до центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом?

А) Національна поліція України;

Б) Національна комісія зі стандартів державної мови;

В) Антимонопольний комітет України;

Г) Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

31. У якому правовому статусі діє колегія міністерства?

А) Структурного підрозділу апарату міністерства;

Б) Консультативно-дорадчого органу;

В) Контрольного органу;

Г) Наглядового органу.

32. У якій формі утворюється центральний орган виконавчої влади, якщо більшістю його функцій є проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінальних правопорушень?

А) Служби;

Б) Бюро;

В) Агентства;

Г) Комісії.

33. Який суб'єкт наділений повноваженнями призначення на посаду керівника служби як центрального органу виконавчої влади?

А) Прем'єр-міністр України;

Б) Верховна Рада України;

В) Міністр, у підпорядкуванні якого знаходиться такий орган;

Г) Кабінет Міністрів України.

Тестові завдання до теми 5.

«Консультативно-дорадчі органи: адміністративно-правовий аспект»

1) Яким конституційним правом встановлюється можливість для інституцій громадянського суспільства створювати консультативно-дорадчі органи?

- А) правом на мирні зібрання
 - Б) правом на державну службу
 - В) правом на участь в управлінні держаними справами
 - Г) правом на здійснення підприємницької діяльності
- 2) Яке з нижче наведених визначень відповідає поняттю консультативно-дорадчих орган?
- А) організація яка створена для реалізації політичних прав громадян
 - Б) орган який утворюється для забезпечення виконання функцій держави
 - В) установа що утворюється у визначеному законом порядку
 - Г) орган який сприяє реалізації прав та свобод громадян
- 3) Яким нормативним актом передбачено утворення дорадчих органів при Президентові України?
- А) Закон України «Про правовий статус Президента України»
 - Б) Регламент Верховної Ради України
 - В) Закон України «Про консультативно-дорадчі органи»
 - Г) Конституція України
- 4) Яким підзаконним актом утворюються консультативні та дорадчі органи Президентом України?
- А) указом
 - Б) законом
 - В) постановою
 - Г) розпорядженням
- 5) Які із нижчеперелічених консультативних органів НЕ створюються Президентом України?
- А) громадські ради при органах виконавчої влади;
 - Б) Національна рада з відновлення України від наслідків війни
 - В) Національна інвестиційна рада
 - Г) Рада з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану
- 6) Яким нормативним актом закріплюється діюче положення про Офіс Президента України?

- А) Указами Президента України;
 - Б) Постановами Кабінету Міністрів України;
 - В) Законами України;
 - Г) Рішеннями Конституційного суду України
- 7) Яким нормативним актом встановлюється вимога про наявність коштів у Державному бюджеті України для створення консультативних та дорадчих органів при Президентові України?
- А) Законом України «Про статус Президента України»
 - Б) Конституцією України
 - В) Постановою Кабінету Міністрів України
 - Г) Наказом міністра юстиції України
- 8) Яким суб'єктом публічної влади затверджується персональний склад консультативних та дорадчих органів при Кабінеті Міністрів України?
- А) Президентом України
 - Б) Прем'єр-міністром України
 - В) Кабінетом Міністрів України
 - Г) Профільним міністром
- 9) Які види консультативних та дорадчих органів відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» створюються для забезпечення виконання завдань Кабінетом Міністрів України?
- А) комісія, комітет, урядова комісія
 - Б) урядова комісія, міністерство, відомство
 - В) комісія, комітет, міністерство
 - Г) урядова комісія, міністерство, відомство
- 10) Який консультативний орган утворюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» для розгляду питань щодо присудження державних премій?
- А) рада
 - Б) комісія

В) комітет

Г) департамент

11) Який консультативний орган утворюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» для забезпечення узгодження дій центральних і місцевих органів виконавчої влади з питань, пов'язаних з реалізацією повноважень Кабінету Міністрів України?

А) комісія

Б) комітет

В) департамент

Г) рада

12) Який консультативний орган утворюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» для розслідування причин аварії (катастрофи), вжиття заходів до подолання наслідків стихійного лиха, надання допомоги потерпілим громадянам та їх сім'ям?

А) урядова комісія

Б) урядовий комітет

В) урядовий департамент

Г) урядова рада

13) Урядова комісія із розслідування причин авіакатастрофи літака авіакомпанії «А» завершила аналіз матеріалів які стосувались причин катастрофи, її наслідків. Яка процедура прийняття рішення даним консультативно-дорадчим органом?

А) рішення приймається одноособово головою урядової комісії без винесення питання на голосування

Б) урядова комісія не має компетенції прийняття будь-якого рішення з цієї теми

В) за рішення має проголосувати більше як половина присутніх на засіданні урядової комісії, якщо інша процедура їх прийняття не встановлена Кабінетом Міністрів України

Г) рішення урядової комісії затверджується на засіданні Верховної Ради України

14) Який порядок передбачається Постановою Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» для реалізації пропозицій та рекомендацій консультативних та дорадчих органів які утворюються при Кабінеті Міністрів України?

А) пропозиції та рекомендації допоміжного органу можуть бути реалізовані шляхом прийняття Кабінетом Міністрів України рішення, проект якого вносить орган виконавчої влади відповідно до своїх повноважень

Б) пропозиції та рекомендації допоміжного органу можуть бути реалізовані шляхом прийняття Кабінетом Міністрів України рішення за ініціативи відповідного міністерства

В) пропозиції та рекомендації допоміжного органу реалізуються шляхом прийняття протоколу засідання такого органу та передаються Прем'єр-Міністру України

Г) пропозиції та рекомендації допоміжного органу можуть бути реалізовані шляхом передання протоколу засідання Президенту України

15) Яким органом забезпечується організаційне, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності допоміжного органу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України»?

А) Верховною Радою України

Б) Кабінетом Міністрів України

В) Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України

Г) відповідний орган виконавчої влади або Секретаріат Кабінету Міністрів України

16) Який консультативно-дорадчий орган може утворюватись при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у мм. Києві та Севастополі держадміністрації?

А) громадська рада

Б) дорадча рада

В) консультативна рада

Г) відомча комісія

17) При Н-ській військовій адміністрації 10 листопада 2022 р., у період дії правового режиму воєнного стану, вплив термін повноважень громадської ради. Чи може даний консультативно-дорадчий орган здійснювати свою діяльність відповідно до вимог законодавства?

А) ні, оскільки вибори нового персонального складу може відбутись лише після завершення дії воєнного стану

Б) ні, оскільки вибори нового персонального складу відбуваються виключно у мирний час

В) так, оскільки будь-яких обмежень у чинному законодавстві не передбачено

Г) так, оскільки законодавство чітко передбачає обов'язок формування нового персонального складу громадської ради

18) Яким органом розроблятиметься положення про створення Громадської ради при Міністерстві юстиції України?

А) Кабінетом Міністрів України

Б) Міністром юстиції України

В) Президентом України

Г) Міністерством внутрішніх справ

19) Який строк встановлений для публічного розміщення положення про створену громадську раду при обласній державній адміністрації?

А) протягом п'яти робочих днів з дати його затвердження

Б) протягом трьох робочих днів з дати його затвердження

В) протягом десяти робочих днів з дати його затвердження

Г) протягом тридцяти робочих днів з дати його затвердження

20) Якому критерію повинні відповідати інституції громадянського суспільства для формування з числа їх представників громадської ради при органах публічної влади відповідно до законодавства про консультативні та дорадчі органи?

А) які не менше шести місяців до дати оприлюднення органом виконавчої влади повідомлення про формування складу громадської ради провадять свою діяльність, реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади

Б) які провадять свою діяльність, реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади

В) які не менше року до дати оприлюднення органом виконавчої влади повідомлення про формування складу громадської ради провадять свою діяльність, реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю відповідного органу виконавчої влади

Г) які провадять свою діяльність, реалізують свої проекти у сфері, пов'язаній з діяльністю органів публічної влади незалежно від напрямків їх діяльності

Тестові завдання до теми 6.

«Публічна служба»

1) Що із зазначеного є публічною службою?

А) Діяльність на державних політичних посадах, у судовій системі та військовій сфері

Б) Будь-яка форма оплачуваної роботи

В) Виключно служба в приватних компаніях

Г) Соціальне волонтерство

2) Що є основними видами публічної служби?

А) Державна, муніципальна, громадська

Б) Публічна, корпоративна, громадська

- В) Виключно державна
- Г) Виключно приватна
- 3) Що є основною метою публічної служби?
- А) Отримання прибутку для держави
- Б) Надання управлінських послуг та виконання суспільно-публічних функцій
- В) Організація роботи бізнесу
- Г) Просування особистих інтересів службовців
- 4) Яке обмеження встановлюється для публічних службовців?
- А) Використання службового становища у приватних цілях
- Б) Обов'язкове членство в політичних партіях
- В) Виконання службових обов'язків без оплати
- Г) Відмова від виконання службових завдань
- 5) Який вид діяльності належить до політичної публічної служби?
- А) Діяльність Президента України
- Б) Служба в поліції
- В) Праця в приватних юридичних компаніях
- Г) Робота в благодійних фондах
- 6) Яке з тверджень стосується державної служби?
- А) Це діяльність виключно у судовій системі
- Б) Вона регламентується Законом «Про державну службу»
- В) Виконується тільки на місцевому рівні
- Г) Не підлягає жодним обмеженням
- 7) Що із зазначеного характеризує суддівську службу?
- А) Політичну нейтральність суддів
- Б) Призначення на посаду шляхом голосування громадян
- В) Виконання адміністративних функцій в органах місцевого самоврядування
- Г) Підпорядкування суддів місцевим органам влади
- 8) В чому полягає обмеження щодо використання службового становища?
- А) Заборону використовувати повноваження для отримання неправомірної вигоди

- Б) Можливість приймати подарунки без обмежень
 - В) Право суміщати кілька посад
 - Г) Обов'язкове членство в політичних партіях
- 9) Яка основна мета публічної служби?
- А) Реалізація власних інтересів
 - Б) Надання управлінських послуг
 - В) Здійснення комерційної діяльності
 - Г) Підтримка культурних заходів
- 10) Який вид служби НЕ належить до публічної?
- А) Політична служба
 - Б) Державна служба
 - В) Суддівська служба
 - Г) Корпоративна служба
- 11) Що є основною метою президентської служби?
- А) Реалізація комерційних проектів
 - Б) Служіння народу України
 - В) Надання освітніх послуг
 - Г) Управління приватними підприємствами
- 12) Яка з наведених видів служби НЕ є політичною?
- А) Президентська служба
 - Б) Депутатська служба
 - В) Урядова служба
 - Г) Суддівська служба
- 13) Яка з наведених ознак не є характерною для державної служби?
- А) Здійснюється на державних посадах
 - Б) Регламентується Законом «Про державну службу»
 - В) Оплачується за рахунок державного бюджету
 - Г) Передбачає політичну відповідальність
- 14) Яка з наведених видів публічної служби НЕ пов'язана з державною діяльністю?

А) Політична служба

Б) Державна служба

В) Суддівська служба

Г) Служба в органах місцевого самоврядування

15) Яке з наведених обмежень НЕ стосується публічних службовців?

А) Обмеження щодо використання службових повноважень

Б) Обмеження щодо одержання подарунків

В) Обмеження щодо сумісництва з іншими видами діяльності

Г) Обмеження щодо участі у виборах

16) Яке з наведених обмежень НЕ поширюється на депутатів місцевих рад?

А) Обмеження щодо використання службових повноважень

Б) Обмеження щодо одержання подарунків

В) Обмеження щодо сумісництва з іншими видами діяльності

Г) Обмеження щодо спільної роботи близьких осіб

17) Яке з наведених обмежень стосується публічних службовців після припинення діяльності?

А) Заборона укладати трудові договори з юридичними особами приватного права протягом року після звільнення

Б) Заборона брати участь у виборах

В) Заборона займатися викладацькою діяльністю

Г) Заборона отримувати подарунки

18) Який із видів юридичної відповідальності не передбачена за порушення декларування доходів?

А) Адміністративна відповідальність

Б) Кримінальна відповідальність

В) Дисциплінарна відповідальність

Г) Громадська відповідальність

19) Хто із зазначених осіб не зобов'язаний подавати декларацію?

А) Військовослужбовці строкової служби, медичні працівники, освітяни, науковці (крім керівників закладів)

- Б) Судді та народні депутати України
 - В) Особи, що працюють у державних підприємствах
 - Д) Посадові особи місцевого самоврядування
- 20) Яка основна мета декларації, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції»?
- А) Забезпечення прозорості діяльності посадових осіб та запобігання конфлікту інтересів.
 - Б) Контроль за правильністю сплати податків
 - В) Отримання даних для статистичного аналізу
 - Г) Надання фінансової допомоги державним службовцям

Тестові завдання до теми 7.

«Адміністративно-правові інструменти в діяльності публічної адміністрації»

1. Відповідно до якого принципу адміністративної процедури адміністративний акт, який може негативно вплинути на право особи, повинен містити мотивувальну частину?
- А) Розсудливості;
 - Б) Доброчесності;
 - В) Відритості;
 - Г) Обґрунтованості.
2. Який із зазначених принципів НЕ є принципом адміністративної процедури відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?
- А) Розсудливість;
 - Б) Пропорційність;
 - В) Розумний строк;
 - Г) Гласність.
3. На які відносини поширюється дія Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Компенсації додаткової відпустки військовослужбовцям;
- Б) Нагородження державною нагородою працівників митниць;
- В) Надання особі без громадянства притулку в Україні;
- Г) Скасування виплати допомоги по безробіттю поліцейському

4. На які відносини поширюється дія Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Реалізації права участі у місцевих виборах;
- Б) Перевірки правильності нарахування та сплати податків;
- В) Нагородження державною медалью;
- Г) Оскарження процедури публічної закупівлі.

5. Яка особа НЕ є учасником адміністративного провадження відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Свідок;
- Б) Заявник;
- В) Скаржник;
- Г) Адресат.

6. Хто НЕ є особою, яка сприяє розгляду справи та участь якої необхідна для розгляду справи відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Спеціаліст;
- Б) Перекладач;
- В) Адресат;
- Г) Експерт.

7. На кого законодавством про адміністративну процедуру покладений обов'язок доказування факту і часу отримання учасником адміністративного провадження запрошення, надісланого поштою, якщо отримання такого запрошення заперечується учасником?

- А) Адміністративний орган, який направив запрошення;
- Б) Відділення поштового зв'язку, яке доставляло запрошення;
- В) Особу, яка заявила про факт неотримання запрошення;

Г) Посадову особу, яка здійснила направлення запрошення.

8. Суб'єкт господарювання подав заяву про оформлення та видачу ліцензії на право виробництва пального до територіального органу Державної податкової служби України. Як відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру" має вчинити територіальний орган Державної податкової служби України, якщо органом ліцензування в такому випадку є Державна податкова служба України?

А) Повернути заяву без розгляду;

Б) Розглянути заяву по суті;

В) Надіслати заяву за належністю;

Г) Залишити заяву без руху.

9. Хто відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру" визнається заінтересованою особою?

А) Особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт;

Б) Особа, питання про право, свободу чи законний інтерес або обов'язок якої вирішується в адміністративному акті;

В) Особа, яка з метою захисту свого права, свободи чи законного інтересу звертається до адміністративного органу зі скаргою;

Г) Особа, яка з метою забезпечення реалізації свого права звертається із заявою про прийняття адміністративного акта.

10. Що є процедурною особливістю прийняття адміністративного акта певного змісту, якщо рішенням суб'єкта розгляду скарги адміністративний орган зобов'язано прийняти такий адміністративний акт?

А) Рішення приймається в автоматичному режимі;

Б) Учасники не надають додаткові докази;

В) Повторний розгляд справи не проводиться;

Г) Справа розглядається без виклику учасників.

11. Яка особа НЕ є учасником адміністративного провадження відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Свідок;
- Б) Заявник;
- В) Скаржник;
- Г) Адресат.

12. Хто НЕ є особою, яка сприяє розгляду справи та участь якої необхідна для розгляду справи відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Спеціаліст;
- Б) Перекладач;
- В) Адресат;
- Г) Експерт.

13. Хто відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру" визнається заінтересованою особою?

- А) Особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт;
- Б) Особа, питання про право, свободу чи законний інтерес або обов'язок якої вирішується в адміністративному акті;
- В) Особа, яка з метою захисту свого права, свободи чи законного інтересу звертається до адміністративного органу зі скаргою;
- Г) Особа, яка з метою забезпечення реалізації свого права звертається із заявою про прийняття адміністративного акта.

14. Що НЕ є частиною адміністративного акту, прийнятого адміністративним органом у письмовій формі, відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Мотивувальна частина;
- Б) Резолютивна частина;
- В) Описова частина;
- Г) Заклучна частина.

15. Коли, за загальним правилом, адміністративний акт набирає чинності стосовно учасника адміністративного провадження?

- А) В день прийняття адміністративного акта в письмовій або усній формі;
- Б) На наступний день після закінчення строку для оскарження такого акта;
- В) З наступного дня після його вручення учаснику особисто або поштою;
- Г) З дня доведення адміністративного акта до відома відповідної особи.

16. Яке рішення приймає суб'єкт розгляду скарги в адміністративній процедурі в разі, якщо адміністративний акт не містить обов'язкової мотивувальної частини?

- А) Про визнання акта недійсним;
- Б) Про визнання акта нечинним;
- В) Про протиправність акта;
- Г) Про скасування акта повністю.

17. Яке рішення приймає суб'єкт розгляду скарги в адміністративній процедурі в разі, якщо адміністративний акт не містить обов'язкової мотивувальної частини?

- А) Про визнання акта недійсним;
- Б) Про визнання акта нечинним;
- В) Про протиправність акта;
- Г) Про скасування акта повністю.

18. Чим завершується адміністративне провадження відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру"?

- А) Прийняттям процедурного рішення;
- Б) Прийняттям нормативного акта;
- В) Оскарженням адміністративного акта;
- Г) Прийняттям адміністративного акта.

19. Яке з наведених адміністративних проваджень розпочинається за ініціативою адміністративного органу?

- А) Зміна прізвища;
- Б) Реєстрація юридичної особи;
- В) Вилучення земельної ділянки для суспільних потреб;
- Г) Надання ліцензії на здійснення певного виду господарської діяльності.

20. Яку форму адміністративного акту НЕ передбачає Закон "Про адміністративну процедуру"?

А) Паперову;

Б) Юридично значущу дію;

В) Електронну;

Г) Усну.

21. У якому випадку адміністративний акт, прийнятий в адміністративній справі про надання адміністративної послуги, потребує мотивування?

А) Заява про надання адміністративної послуги задоволена частково;

Б) Адміністративна послуга тимчасово не надається з технічних причин;

В) Відмовлено у задоволенні заяви про надання адміністративної послуги;

Г) Задоволено заяву про надання адміністративної послуги.

22. Що є наслідком недоведення адміністративним органом адміністративного акта до відома особи в порядку, установленому Законом України "Про адміністративну процедуру"?

А) Оскарження акта;

Б) Продовження строку оскарження акта;

В) Скасування акта;

Г) Визнання акта недійсним.

23. Чим за своєю правовою природою відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру" є рішення адміністративного органу про відкликання чи визнання недійсним адміністративного акта?

А) Нормативним актом;

Б) Адміністративним актом;

В) Процедурним рішенням;

Г) Процедурним актом.

24. Яким відповідно до Закону України "Про адміністративну процедуру" визнається адміністративний акт, виконання якого є об'єктивно неможливим?

А) Недійсним;

Б) Нечинним;

В) Протиправним;

Г) Нікчемним.

25. На кого законодавством про адміністративну процедуру покладений обов'язок доказування факту і часу отримання учасником адміністративного провадження запрошення, надісланого поштою, якщо отримання такого запрошення заперечується учасником?

А) Адміністративний орган, який направив запрошення;

Б) Відділення поштового зв'язку, яке доставляло запрошення;

В) Особу, яка заявила про факт неотримання запрошення;

Г) Посадову особу, яка здійснила направлення запрошення.

26. Який суб'єкт виступає замовником розроблення генерального плану селища?

А) Селищна рада;

Б) Районна рада;

В) Місцева державна адміністрація;

Г) Виконавчий орган селищної ради.

27. До компетенції якого суб'єкта належить розроблення схем планування Генеральної схеми території України?

А) Кабінету міністрів України;

Б) Державної інспекції архітектури та містобудування;

В) Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру;

Г) Міністерства розвитку громад, територій України та інфраструктури України.

28. Як називаються громадські організації, які створюються для захисту трудових та соціально-економічних прав та інтересів громадян за родом їх професійної діяльності?

А) Фахові комітети;

Б) Трудові колективи;

В) Професійні спілки;

Г) Трудові об'єднання.

29. Який орган місцевого самоврядування НЕ наділений повноваженнями щодо викупу земельних ділянок для суспільних потреб?
- А) Селищна рада;
 - Б) Районна рада;
 - В) Міська рада;
 - Г) Сільська рада.
30. Для якої суспільної потреби НЕ передбачено право органів місцевого самоврядування викупати земельні ділянки, які перебувають у власності фізичних осіб?
- А) Будівництво майданчика відпочинку;
 - Б) Будівництво стадіону;
 - В) Будівництво торгового центру;
 - Г) Будівництво дошкільного навчального закладу.

Тестові завдання до теми 8.

«Адміністративна процедура надання адміністративних послуг»

1. Як визначається адміністративна послуга відповідно до положень Закону України «Про адміністративні послуги»?
- А) результат здійснення повноважень Верховної Ради України з прийняття законів
 - Б) результат здійснення повноважень органами місцевого самоврядування із здійснення повноважень щодо організації своєї внутрішньої діяльності
 - В) результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи
 - Г) результат здійснення повноважень підприємствами, установами та організаціями відповідно до їх статутних документів
2. Хто із нижчеперелічених осіб є суб'єктом звернення відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) фізичні особи, іноземці, біженці

Б) юридичні особи публічного права, іноземці

В) громадяни України, іноземці, біженці

Г) фізичні та юридичні особи

3. На які із нижчеперелічених відносин НЕ поширюється дія Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) відносини у сфері судочинства та виконавчого провадження

Б) відносини у сфері реєстрації фізичної особи-підприємця

В) відносини у сфері реєстрації права власності на об'єкти нерухомості

Г) відносини у сфері надання дозволів на здійснення будівництва

4. На які із нижчеперелічених відносин поширюється дія Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) відносини у сфері реєстрації фізичної особи-підприємця

Б) відносини у сфері виконання покарань

В) відносини у сфері здійснення державного нагляду (контролю)

Г) відносини у сфері здійснення оперативно-розшукової діяльності

5. Яким законом визначається порядок надання адміністративної послуги якщо громадянин Р. ознайомився з інформацією про те що для одержання соціальної послуги ним має бути написана заява встановленого зразку?

А) Законом України «Про звернення громадян»

Б) Законом України «Про доступ до публічної інформації»

В) Законом України «Про адміністративну процедуру»

Г) Законом України «Про захист прав споживачів»

6. Громадянин П. має намір захистити свою приватну власність шляхом її реєстрації відповідно до вимог Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Після звернення до Центру надання адміністративних послуг йому повідомили що бланки заяв закінчились і він може їх роздрукувати у розташовуваному поряд магазині канцелярського приладдя. Чи є правомірними дії Центру надання адміністративних послуг?

А) ні, оскільки на ЦНАП покладено обов'язок забезпечення безоплатного одержання суб'єктами звернення у достатній кількості бланків заяв та інших документів

Б) ні, оскільки ЦНАП не мав повноважень скеровувати П. до магазину канцелярського приладдя а тільки до іншого ЦНАП

В) так, оскільки ЦНАП не має обов'язку безоплатно забезпечувати одержання суб'єктами звернення у достатній кількості бланків заяв

Г) так, оскільки ЦНАП не зобов'язаний мати яку небуть кількість заяв, але їх повинен мати громадянин П.

7. Підприємство А здійснює діяльність яка потребує використання значних обсягів води (понад 5 куб. м. на добу). Представник підприємства звернувся до Державного агентства водних ресурсів для одержання дозволу на спеціальне водокористування. Який строк, відповідно до Законами України «Про адміністративні послуги» та «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» встановлений для надання дозволу уповноваженим органом?

А) протягом 15-ти календарних днів з дня надходження заяви та документів

Б) протягом 20-ти календарних днів з дня надходження заяви та документів

В) протягом 30-ти календарних днів з дня надходження заяви та документів

Г) протягом 45-ти календарних днів з дня надходження заяви та документів

8. З якого моменту адміністративна послуги реєстрації права власності на нерухоме майно яка була надана ЦНАП за заявою громадянина Т вважатиметься надаю відповідно до положень Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) з моменту отримання її підпису державним реєстратором який вчинено таку дію

Б) з моменту отримання її громадянином Т особисто

В) з моменту написання громадянином Т заяви та її реєстрацію

Г) з моменту отримання її громадянином Т особисто або одержання поштового відправлення з повідомленням про можливість отримання такої послуги на його адресу.

9. Який вид платежу має сплатити громадянин Н за надання дозволу на перепланування житлового приміщення згідно вимог Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) адміністративний збір

Б) послуговий збір

В) формальний збір

Г) адміністративний платіж.

10. Які адміністративні послуги надаватимуться ЦНАП на безоплатній основі відповідно до норм Закону України «Про адміністративні послуги»?

А) у сфері гуманітарної діяльності

Б) у сфері соціального забезпечення

В) у сфері підприємницької діяльності

Г) у сфері освітньої діяльності.

11. Який статус отримає громадянин Р у випадку розгляду його заяви про надання адміністративної послуги з одержання закордонного паспорту відповідно до положень Закону України «Про адміністративну процедуру»?

А) заявник

Б) скаржник

В) заінтересована особа

Г) адресат.

12. Який процедурний статус одержують мешканці будинку яких залучено до адміністративної процедури надання дозволу на будівництво багатоповерхового будинку біля приватного сектору де вони мешкають відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру»?

А) скаржники

Б) заявники

В) заінтересовані особи

Г) адресати.

13. Громадянин П. повідомив органи поліції про те що працюючий на першому поверсі магазин не дотримується графіку комендантської години та продовжує

свою діяльність після 23.00 створюючи їй та його сім'ї несприятливу обстановку яка призвела до погіршення фізичного та психологічного здоров'я. Який статус матиме громадянин П. у цій адміністративній процедурі відповідно до положень Закону України «Про адміністративну процедуру»?

- А) заявника
- Б) постраждалої особи
- В) заінтересованої особи
- Г) потерпілого.

14. До якого виду адміністративних послуг відноситься державна реєстрація створення об'єднання громадян відповідно до законодавства про адміністративні послуги та адміністративну процедуру?

- А) втручальні
- Б) заявні
- В) заперечувальні
- Г) затверджувальні.

15. Управління пенсійного фонду в Н-ській області під час розгляду заяви про визначення трудового стажу для підтвердження роботи громадянина К на підприємстві у період часу з 1972 по 2022 рр. не може встановити із наявних у справі документів факт його роботи на підприємстві. Яких осіб до цієї адміністративної процедури управління фонду зобов'язано залучити відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру»?

- А) свідків
- Б) експертів
- В) перекладачів
- Г) третіх осіб.

16. Громадянин Р звернувся до управління соціального захисту для одержання субсидії для оплати комунальних послуг. За надання послуги з Р. стягнуто адміністративних збір. Чи є дії посадових осіб управління законними?

- А) так, оскільки адміністративні послуги надаються після сплати адміністративного збору

Б) так, оскільки адміністративні послуги у сфері соціального забезпечення є платними

В) ні, оскільки такий різновид адміністративних послуг є безоплатним відповідно до законодавства про адміністративні послуги

Г) ні, оскільки законодавством про адміністративні послуги вказане питання не врегульовано.

17. Під час розгляду заяви громадянина Р. щодо надання дозволу на будівництво виникла у адміністративного органу необхідність залучити свідків з власної ініціативи для прийняття рішення. Двоє із них не володіють державною мовою. Які дії повинен вчинити адміністративний орган?

А) не залучати таких осіб у якості свідків

Б) залучити перекладача

В) обмежитись заслуховуванням свідків які володіють державною мовою

Г) вказане питання законодавством про адміністративну процедуру не врегульовано.

18. У який спосіб адміністративний орган який здійснює адміністративну процедуру залучатиме учасника адміністративного провадження?

А) оголошення у засобах масової інформації

Б) направлення запрошення

В) направлення запиту

Г) оголошення на офіційному сайті адміністративного органу.

19. Адміністративним органом розглядатиметься справа у порядку адміністративної процедури. Для її повного розгляду планується залучення експерта. Який строк встановлений для запрошення особи для участі відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру»?

А) запрошення особи не передбачається

Б) здійснюється в будь-який розумний термін

В) не пізніше ніж за 5 календарних днів до дня відповідної процедурної дії

Г) не пізніше ніж за 7 календарних днів до дня відповідної процедурної дії.

20. Яку загальну назву має документ який приймається за результатами надання адміністративної послуги в межах адміністративної процедури?

- А) адміністративний акт
- Б) нормативний акт
- В) адміністративний договір
- Г) законодавчий акт.

Тестові завдання до теми 9.

«Адміністративна процедура державного контролю»

1. Яким нормативним актом визначаються загальні положення здійснення адміністративної процедури в Україні?

- А) Законом України «Про адміністративну процедуру»
- Б) Законом України «Про контрольну процедуру»
- В) Законом України «Про адміністративні послуги»
- Г) Законом України «Про наглядову діяльність»

2. Громадянин Р. вернувся до органів Держпродспоживслужби із скаргою на неналежне обслуговування у мережі магазинів Р. У скарзі Р. зазначив що працівники закладу надають послуги громадського харчування без проходження медичного огляду. Який статус отримає Р. у адміністративній процедурі державного контролю?

- А) адресат
- Б) скаржник
- В) заявник
- Г) заінтересована особа

3. Який статус в межах адміністративної процедури матиме особа яка з метою забезпечення реалізації свого права, свободи чи законного інтересу або виконання нею визначеного законом обов'язку звертається до адміністративного органу із заявою про прийняття адміністративного акта?

- А) адресат
- Б) скаржник

В) заявник

Г) заінтересована особа

4. Який статус в межах адміністративної процедури матиме особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт?

А) адресат

Б) скаржник

В) заявник

Г) заінтересована особа

5. Контролюючим органом розпочато адміністративну процедуру державного контролю діяльності ТОВ «К» щодо додержання законодавства про працю. Під час перевірки встановлено, що до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису внесено запис про припинення діяльності ТОВ «К». Правонаступництво даний суб'єкт не здійснив. Яке рішення повинен прийняти контролюючий орган у ці ситуації?

А) продовжити адміністративну процедуру та прийняти рішення про видання адміністративного акта чи ні

Б) зупинити адміністративну процедуру та провести збір додаткових доказів які стосуються діяльності ТОВ «К»

В) призупинити проведення будь-яких дій в межах адміністративної процедури

Г) закрити провадження у зв'язку із внесенням відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців

6. Мешканці вулиці Миру звернулись до Н-ської міської ради у зв'язку із тим що прийняте рішення про відведення земельної ділянки під забудову було прийнято без урахування їх до нового потенційного об'єкта. Які дії повинна вчинити Н-ська міська рада?

А) відмовити у відкритті провадження

Б) відкрити провадження;

В) відкрити провадження та в межах адміністративної процедури прийняти рішення про скасування адміністративного акту який порушує права мешканців

Г) закрити провадження оскільки наданий дозвіл відповідає вимогам законодавства у земельній сфері та не передбачає права на його оскарження після його вступу в силу

7. Органом державного контролю проводиться перевірка дотримання законодавства про якість харчових продуктів ФОП Н. Під час її проведення встановлено факти порушення норм які стосуються правил зберігання продуктів які швидко псуються. Яким актом фіксуватиметься відповідне порушення?

А) адміністративним актом

Б) нормативним актом

В) письмовим актом

Г) належним актом

8. Регіональним представництвом Держпраці проведено перевірку дотримання законодавства охорони праці підприємством Р. Під час адміністративної процедури державного контролю представником Р. виявлено бажання проведення експертизи відповідності робочого місця що стало об'єктом порушення та перевірки його на відповідність технічних вимог. Чи має представник Р. право на проведення такої експертизи?

А) так, оскільки законодавство передбачає проведення експертизи

Б) так, оскільки законодавство передбачає проведення експертизи на вимогу суб'єкта господарської діяльності

В) так, оскільки експертиза призначається або органом контролю або за ініціативою суб'єкта господарювання

Г) так, оскільки проведення експертизи під час перевірки законодавства про охорону праці є обов'язковим

9. Під час проведення перевірки дотримання законодавства про пенсійне забезпечення представництвом Пенсійного фонду України розпочато адміністративну процедуру щодо правильності нарахування пенсії громадянину Р. У зібраних доказах не було можливим встановити точний трудовий стаж Р.

Чи можуть використовуватись органом Пенсійного фонду України пояснення свідка Н. для прийняття рішення у справі?

А) так, якщо пояснення свідка Н. відсилатимуть до письмових доказів з питань по яких він виступає у якості свідка

Б) так, оскільки під час перевірки документів та їх суперечності вирішальним є пояснення свідка

В) ні, оскільки законодавство про адміністративну процедуру та пенсійне забезпечення не передбачає надання пояснень свідків

Г) ні, оскільки пояснення свідків не є еквівалентними офіційним документам що порушує принцип офіційності розгляду справи.

10. Територіальним представництвом Держлісагенства за результатами перевірки законодавства у сфері лісового та мисливського господарства складено постанову у справі про адміністративне правопорушення щодо громадянина Р. яким здійснювалось полювання із протермінованим дозволом. Відповідний адміністративний матеріал до відома Р. не доведено. Які дії має право вчинити Р.?

А) звернутись зі скаргою до територіального представництва

Б) оскаржити постанову про адміністративне правопорушення та скасувати її

В) виконати постанову у справі про адміністративне правопорушення

Г) відмовитись від виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення

11. Територіальним представництвом Держлісагенства за результатами перевірки законодавства у сфері лісового та мисливського господарства складено постанову у справі про адміністративне правопорушення щодо громадянина Р. яким здійснювалось полювання із протермінованим дозволом. Відповідний адміністративний матеріал до відома Р. не доведено та він хоче його оскаржити. До якого органу слід звернутись Р. для оскарження адміністративного акта?

А) до органу який його видав

Б) до адміністративного суду

В) до органів Національної поліції України

Г) до органів прокуратури

12. До служби у справах дітей звернулась громадянка Р. яка мешкає в багатоквартирному будинку. У своєму зверненні вона попросила вжити заходів до подружжя П. які не виконують свої обов'язки з виховання та утримання дитини з причин, у зв'язку із перебуванням батьків на тимчасово окупованій території. Чи можуть бути використані під час розгляду справи пояснення громадянки Р. у якості свідка?

А) так, оскільки необхідність отримати пояснення свідків щодо обставин, за яких дитина залишилась без батьківського піклування, може ухвалюватися з власної ініціативи Служби.

Б) так, оскільки необхідність отримати пояснення свідків щодо обставин, за яких дитина залишилась без батьківського піклування є обов'язковим

В) ні, оскільки діє пряма заборона на використання пояснень свідка у такій категорії справ

Г) ні, оскільки пояснення свідка не є офіційними документами що підтверджують або спростовують відповідний факт

13. Який строк встановлений Законом України «Про адміністративну процедуру» для розгляду скарги на дії суб'єкта господарювання яким забруднюється атмосферне повітря без відповідного дозволу у разі проведення слухання у справі?

А) 10 днів з дня реєстрації скарги

Б) 15 днів з дня реєстрації скарги

В) 45 днів з дня реєстрації скарги

Г) 30 днів з дня реєстрації скарги

14. Яка підстава відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру» НЕ передбачена для органу контролю для початку адміністративної процедури контрольної та наглядової діяльності суб'єктів надання послуг у медичній сфері?

- А) настання події, визначеної законом як підстава для прийняття адміністративного акта
- Б) порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, виявлене адміністративним органом
- В) виконання адміністративним органом його повноважень, визначених законом
- Г) справедливий розсуд що впливає із діяльності відповідного органу

15. Яка форма заяви передбачена для початку адміністративної процедури контрольної діяльності відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру»?

- А) усна та письмова
- Б) лише письмова
- В) письмова та електронна
- Г) електронна та усна

16. Який спосіб передбачений для подання заяви громадянином П до органу контролю для здійснення ним перевірки додержання правил благоустрою мешканців будинку?

- А) особисте звернення, надіслання поштовим відправленням, подання у електронній формі
- Б) лише надіслання поштовим відправленням
- В) лише подання у електронній формі
- Г) лише особисте звернення та надіслання поштовим відправленням

17. Який строк передбачений Законом України «Про адміністративну процедуру» для органу контролю у випадку надсилання заявнику письмового повідомлення про залишення заяви без руху?

- А) 3 дні
- Б) 5 днів
- В) 7 днів
- Г) 10 днів

18. Які дії повинен вчинити орган контролю у випадку одержання скарги на порушення законодавства у сфері користування надр від особи яка у скарзі зазначає що підприємство Р. порушує законодавство про охорону праці?

А) скарга невідкладно, надсилається за належністю до іншого адміністративного органу для розгляду по суті, про що в той самий день письмово повідомляється заявник

Б) скарга підлягає обов'язковому розгляду про що в той самий день повідомляється заявник

В) скарга не підлягає обов'язковому розгляду про що в той самий день повідомляється заявник

Г) дане питання не врегульовано законодавством про адміністративну процедуру

19. Які відомості зазначаються у наказі на проведення планової перевірки органом контролю та є підставою для здійснення адміністративної процедури державного контролю відповідно до Закону України «Про основи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»?

А) місце проведення перевірки, посилання на конкретні статті законодавства на підставі яких відбуватиметься перевірка

Б) місце проведення перевірки, найменування органу державного нагляду (контролю)

В) найменування суб'єкта господарювання, час та місце проведення перевірки як планової так й позапланової

Г) найменування суб'єкта господарювання, щодо якого буде здійснюватися захід, та предмет перевірки

20. Яким документом відповідно до Закону України «Про основи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» передбачається проведення заходу державного нагляду?

А) наказ

Б) направлення

В) вказівка

Г) постанова

Тестові завдання до теми 10.

«Адміністративні процедури у сфері державної реєстрації»

1. Що є сновною метою державної реєстрації?

- А) Створення нових державних органів
- Б) Забезпечення конфіденційності даних
- В) Закріплення правового статусу фізичних і юридичних осіб
- Г) Установлення податкових пільг

2. Який принцип адміністративної процедури державної реєстрації передбачає доступність інформації про зареєстровані об'єкти?

- А) Принцип офіційності
- Б) Принцип публічності
- В) Принцип правової визначеності
- Г) Принцип оперативності

3. Який орган здійснює державну реєстрацію актів цивільного стану?

- А) Виконавчі комітети місцевих рад
- Б) Відділи державної реєстрації актів цивільного стану (ДРАЦВ)
- В) Державна податкова служба
- Г) Міністерство внутрішніх справ

4. Які події підлягають державній реєстрації актів цивільного стану?

- А) Придбання транспортного засобу
- Б) Народження, шлюб, зміна імені, смерть
- В) Отримання посвідчення водія
- Г) Призначення пенсії

5. Який закон регулює державну реєстрацію юридичних осіб та ФОП?

- А) Закон України «Про податкову систему»
- Б) Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»

- В) Закон України «Про підприємництво»
- Г) Закон України «Про адміністративні послуги»
6. В який термін здійснюється державна реєстрація юридичної особи або ФОП?
- А) Протягом 10 робочих днів
- Б) Протягом 5 робочих днів
- В) Протягом 24 годин після надходження документів, крім вихідних та святкових днів
- Г) Протягом 30 календарних днів
7. Який документ підтверджує факт реєстрації юридичної особи або ФОП?
- А) Паспорт громадянина України
- Б) Витяг з Єдиного державного реєстру (ЄДР)
- В) Свідоцтво про народження
- Г) Довідка з податкової
8. Що є результатом державної реєстрації актів цивільного стану?
- А) Свідоцтво (про народження, шлюб, смерть тощо)
- Б) Довідка про наявність нерухомого майна
- В) Витяг з Державного земельного кадастру
- Г) Ліцензія на підприємницьку діяльність
9. Яка система використовується для державної реєстрації речових прав на нерухоме майно?
- А) Єдиний реєстр боржників
- Б) Реєстр судових рішень
- В) Державний реєстр речових прав на нерухоме майно
- Г) Єдиний державний реєстр юридичних осіб
10. Яка процедура передбачена у разі відмови в державній реєстрації?
- А) Повторне подання заяви через 10 днів
- Б) Оскарження рішення в Міністерстві юстиції або суді
- В) Оплата штрафу і повторне подання документів
- Г) Реєстрація в іншому реєстраційному органі

11. Який принцип передбачає подання документів заявником для державної реєстрації?

- А) Принцип прозорості
- Б) Принцип заявності
- В) Принцип публічності
- Г) Принцип достовірності

12. Що є правовим наслідком державної реєстрації юридичної особи?

- А) Отримання податкових пільг
- Б) Набуття правоздатності та можливості здійснення господарської діяльності
- В) Отримання дозволу на працевлаштування
- Г) Внесення підприємства до списку державних компаній

13. Який орган веде Державний реєстр речових прав на нерухоме майно?

- А) Міністерство фінансів України
- Б) Міністерство юстиції України
- В) Державна податкова служба
- Г) Національний банк України

14. Яке з наведених тверджень правильне щодо державної реєстрації актів цивільного стану?

- А) Реєстрація здійснюється лише на підставі судового рішення
- Б) Реєстрація здійснюється лише нотаріусами
- В) Реєстрація є обов'язковою процедурою
- Г) Реєстрація можлива лише для громадян України

15. У який термін після народження дитини батьки повинні зареєструвати її?

- А) Не пізніше ніж через 1 рік
- Б) Не пізніше ніж через 6 місяців
- В) Не пізніше ніж через 1 місяць
- Г) Реєстрація є добровільною

16. Які документи необхідні для державної реєстрації народження дитини?

- А) Свідоцтво про шлюб батьків
- Б) Паспорт одного з батьків

В) Медичне свідоцтво про народження та паспорти батьків

Г) Податковий номер дитини

17. Який документ засвідчує факт проведення державної реєстрації смерті?

А) Паспорт померлого

Б) Свідоцтво про смерть

В) Витяг з Державного реєстру виборців

Г) Медична довідка

18. Хто має право подавати заяву про державну реєстрацію смерті особи?

А) Лише найближчі родичі

Б) Будь-яка зацікавлена особа

В) Лише медичні установи

Г) Лише адвокати

19. Що є підставою для державної реєстрації права власності на нерухоме майно?

А) Заява власника

Б) Наявність правовстановлюючих документів (договір купівлі-продажу, спадщина тощо)

В) Довідка з житлово-комунального підприємства

Г) Витяг з реєстру місця проживання

20. Який документ видається після реєстрації речових прав на нерухоме майно?

А) Договір купівлі-продажу

Б) Витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно

В) Технічний паспорт

Г) Кадастровий номер

21. Який принцип державної реєстрації гарантує достовірність внесених відомостей?

А) Принцип заявності

Б) Принцип доступності

В) Принцип достовірності та об'єктивності

Г) Принцип оперативності

22. У який термін слід зареєструвати зміну імені після отримання відповідного дозволу?
- А) Протягом 1 місяця
 - Б) Протягом 3 місяців
 - В) Протягом 6 місяців
 - Г) Протягом 3 робочих днів
23. Який орган уповноважений скасовувати незаконну державну реєстрацію?
- А) Місцевий орган виконавчої влади
 - Б) Міністерство юстиції України або суд
 - В) Податкова служба
 - Г) Орган місцевого самоврядування
24. Як можна отримати інформацію з Єдиного державного реєстру юридичних осіб?
- А) Лише за запитом до суду
 - Б) Лише особисто в органах реєстрації
 - В) Через офіційний вебпортал Міністерства юстиції України
 - Г) Лише через адвоката
25. Яке з тверджень є правильним щодо реєстрації ФОП?
- А) ФОП реєструється лише через нотаріуса
 - Б) ФОП реєструється в Єдиному державному реєстрі за заявницьким принципом
 - В) ФОП повинен сплачувати великий реєстраційний збір
 - Г) ФОП не може змінювати КВЕД після реєстрації
26. Де можна здійснити державну реєстрацію юридичної особи?
- А) Лише у місцевій раді
 - Б) Лише у відділенні поліції
 - В) У Центрі надання адміністративних послуг, нотаріусів або онлайн через «Дію»
 - Г) Тільки в суді
27. Що є підставою для припинення державної реєстрації ФОП?

- А) Досягнення пенсійного віку
- Б) Відсутність діяльності понад 1 рік
- В) Подання заяви про припинення підприємницької діяльності
- Г) Втрата паспорта

28. Чи є державна реєстрація юридичної особи обов'язковою?

- А) Ні, можна працювати без реєстрації
- Б) Так, без реєстрації юридична особа не може діяти
- В) Тільки якщо є понад 10 співзасновників
- Г) Тільки якщо юридична особа веде господарську діяльність

29. Як можна оскаржити рішення державного реєстратора?

- А) Лише через звернення до поліції
- Б) До Міністерства юстиції або до суду
- В) Лише через податкову інспекцію
- Г) Оскаржити неможливо

30. Яка форма витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно може бути видана заявнику?

- А) Лише у паперовій формі
- Б) Лише у електронній формі
- В) В електронній та за бажанням – у паперовій з підписом і печаткою
- Г) Витяг взагалі не видається

Тестові завдання до теми 11.

«Адміністративні процедури у сфері доступу до публічної інформації»

1. Що таке публічна інформація відповідно до Закону?

- А) Будь-яка інформація, розміщена в Інтернеті
- Б) Інформація, створена або отримана суб'єктами владних повноважень у процесі виконання обов'язків
- В) Конфіденційна інформація, що належить державі
- Г) Відомості, що розповсюджуються засобами масової інформації

2. Яке основне завдання Закону "Про доступ до публічної інформації"?

- А) Обмежити доступ громадян до державних даних
 - Б) Регулювати діяльність приватних компаній
 - В) Забезпечити прозорість і відкритість суб'єктів владних повноважень
 - Г) Встановити контроль над медіа
3. Що НЕ є принципом забезпечення доступу до публічної інформації?
- А) Прозорість та відкритість
 - Б) Рівноправність
 - В) Комерційна вигода
 - Г) Вільне отримання та поширення інформації
4. Якими способами забезпечується доступ до публічної інформації?
- А) Лише шляхом офіційних друкованих видань
 - Б) Тільки через веб-сайти органів влади
 - В) Оприлюдненням та наданням за запитом
 - Г) Виключно через особисте відвідування установ
5. Які види інформації відносяться до інформації з обмеженим доступом?
- А) Конфіденційна, таємна, службова
 - Б) Будь-яка інформація державних органів
 - В) Інформація про закупівлі
 - Г) Дані про бюджетні витрати
6. За яких умов інформація може бути обмежена у доступі?
- А) Якщо це передбачено рішенням керівника організації
 - Б) Якщо розголошення завдасть істотної шкоди національній безпеці
 - В) Якщо громадянин не надав пояснення щодо запиту
 - Г) Якщо інформація зібрана приватною компанією
7. Яка категорія осіб має право запитувати публічну інформацію?
- А) Тільки журналісти
 - Б) Виключно громадяни України
 - В) Будь-яка фізична чи юридична особа
 - Г) Тільки державні службовці
8. Який строк надання відповіді на запит на інформацію?

А) 10 робочих днів

Б) 5 робочих днів

В) 20 робочих днів

Г) 30 календарних днів

9. В яких випадках відповідь на запит має бути надана протягом 48 годин?

А) Якщо інформація стосується бюджетних витрат

Б) Якщо запит надійшов від журналіста

В) Якщо запит стосується загрози життю чи здоров'ю людей

Г) Якщо запит подано анонімно

10. Що з наведеного не є підставою для відмови у наданні інформації?

А) Запитувана інформація віднесена до інформації з обмеженим доступом

Б) Розпорядник не володіє запитуваною інформацією

В) Запитувана інформація знаходиться у вільному доступі

Г) Запитувач не пояснив мету запиту

11. Чи передбачена плата за надання інформації?

А) Так, у всіх випадках

Б) Лише якщо необхідне копіювання понад 10 сторінок

В) Тільки для іноземців

Г) Ніколи

12. Які органи здійснюють контроль за дотриманням права на доступ до інформації?

А) Лише суди

Б) Уповноважений Верховної Ради з прав людини, громадські організації, суди

В) Тільки Кабінет Міністрів

Г) Виключно правоохоронні органи

13. Що має містити письмовий запит?

А) Пояснення причин отримання інформації

Б) Ім'я запитувача, контактні дані, загальний опис інформації

В) Завірення нотаріуса

Г) Паспортні дані

14. Як довго може зберігатися інформація про особу?

А) Не довше, ніж це необхідно для досягнення мети збору

Б) Довічно

В) Щонайменше 50 років

Г) Без обмежень

15. Що не може бути віднесено до інформації з обмеженим доступом?

А) Дані про бюджетні витрати

Б) Відомості про оперативно-розшукові заходи

В) Державна таємниця

Г) Персональні дані громадян

16. Що має робити розпорядник, якщо він не володіє запитуваною інформацією?

А) Відмовити у наданні відповіді

Б) Перенаправити запит належному розпоряднику

В) Видати довідку про відсутність інформації

Г) Проігнорувати запит

17. Як можна оскаржити ненадання інформації?

А) Тільки шляхом звернення до суду

Б) До керівника органу, вищого органу або до суду

В) Виключно через ЗМІ

Г) Ніяк

18. Що таке публічна інформація у формі відкритих даних?

А) Дані, що дозволяють автоматизовану обробку і вільний доступ

Б) Інформація, яка передається лише державним органам

В) Конфіденційна інформація

Г) Лише архівні документи

19. Яка відповідальність передбачена за ненадання інформації?

А) Адміністративна та дисциплінарна

Б) Виключно догана

В) Лише усне попередження

Г) Відсутня

20. Що може бути підставою для продовження строку надання відповіді до 20 днів?

А) Великий обсяг інформації

Б) Брак персоналу

В) Відпустка керівника

Г) Немає підстав для продовження

Тестові завдання до теми 12.

« Судовий та позасудовий захист прав людини»

1. В межах якого провадження здійснюється адміністративне судочинство в Україні?

А) Окремого провадження

Б) Позовного провадження

В) Кваліфікаційного провадження

Г) Позасудового провадження

2. Акти, дії та бездіяльність якого органу не підлягають розгляду Верховним судом як судом першої інстанції?

А) Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Б) Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

В) Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів

Г) Вищої ради правосуддя

3. В межах якого судочинства розглядаються спори з приводу укладання адміністративних договорів?

А) Господарського судочинства

Б) Цивільного судочинства

В) Адміністративного судочинства

Г) Кримінального судочинства

4. До якого органу можна оскаржити постанову виконавчого комітету місцевої ради про накладення адміністративного стягнення?

- А) До апеляційного суду
- Б) До адміністративної комісії
- В) До відповідної ради
- Г) До прокуратури

5. До якої категорії адміністративних спорів належить спір щодо заборони діяльності політичної партії?

- А) Спори з приводу укладання та виконання адміністративних договорів
- Б) Спори з правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму
- В) Спори, за зверненням суб'єкта владних повноважень
- Г) Спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності

6. До якої категорії адміністративних спорів належить спір щодо прямого чи опосередкованого вторгнення одного органу у вирішення питань, що становлять предмет відання іншого органу?

- А) Спорів щодо дій чи бездіяльності органів влади та місцевого самоврядування
- Б) Спорів з приводу укладання та виконання адміністративних договорів
- В) Спорів між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції
- Г) Спорів фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності

7. Ким визначається кількість суддів місцевого адміністративного суду?

- А) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Вищою радою правосуддя
- Б) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Прем'єр-міністром

В) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з Верховною радою України

Г) Державною судовою адміністрацією України за погодженням з головою Верховного суду

8. Ким утворюються і ліквідовуються адміністративні суди?

А) Законом, проект якого до Верховної ради України вносить Президент України

Б) Законом, проект якого до Верховної ради України вносить Прем'єр-міністр

В) Законом, проект якого до Верховної ради України вносить голова Верховної ради України

Г) Законом, проект якого до Верховної ради України вносить голова Верховного суду

9. Між якими із зазначених суб'єктів може виникнути компетенційний адміністративний спір?

А) Між фізичною та юридичною особою

Б) Між органами публічної адміністрації

В) Між приватною особою та органом публічної адміністрації

Г) Між працівником та роботодавцем

10. На який публічно-правовий спір поширюється юрисдикція адміністративних судів?

А) Спір щодо накладення адміністративних стягнень

Б) Спір щодо незаконного звільнення особи з посади публічної служби.

В) Спір щодо виключення особи з політичної партії

Г) Спір щодо притягнення особи до відповідальності за корупційні правопорушення

11. На який публічно-правовий спір поширюється юрисдикція адміністративних судів?

А) Спір щодо накладення адміністративних стягнень

Б) Спір щодо виконання адміністративного договору

В) Спір щодо виключення особи з політичної партії

Г) Спiр щодо притягнення особи до кримiнальної вiдповiдальностi

12. Наявнiсть якого суб'єкта є обов'язковою умовою визнання спору публiчним?

А) Суб'єкта владних повноважень

Б) Суб'єкта приватного права

В) Суб'єкта зовнiшньоекономiчних вiдносин

Г) Суб'єкта процесуальних вiдносин

13. Хто виступає стороною в адмiнiстративному процесi?

А) Скаржник

Б) Суддя

В) Вiдповідач

Г) Секретар судового засiдання

14. Хто може виступати позивачем у спрах пов'язаних iз вiдносинами публiчної служби?

А) Мiсцева державна адмiнiстрацiя

Б) Мiсцева рада

В) Державний службовець

Г) Професiйна спiлка працівників державних установ

15. Що є предметом адмiнiстративного позову?

А) Матерiально-правова вимога позивача до вiдповідача, яка впливає зi спiрного матерiально-правового вiдношення

Б) Вимога громадянина чи юридичної особи про належне виконання органом публiчної адмiнiстрацiї обов'язкiв, що кореспондують вiдповiдному суб'єктивному публiчному праву особи

В) Вимога особи, що зазнала матерiальної шкоди вiд правопорушення, про її вiдшкодування до обвинуваченого або до осіб, якi несуть матерiальну вiдповiдальнiсть за дiї обвинуваченого

Г) Вимога щодо притягнення особи до вiдповiдальностi за вчинення корупцiйного правопорушення

16. В якій формі викладається рішення, яким вирішується адміністративна скарга по суті?

- А) Рішення
- Б) Постанови
- В) Ухвали
- Г) Розпорядження

17. В якому випадку орган публічної адміністрації має право відмовити в розгляді письмової заяви громадянина?

- А) Не вказано адресу проживання
- Б) Не подано відповідних документів
- В) Не зазначено ідентифікаційний код особи
- Г) Не вказано паспортні дані

18. В якому нормативно-правовому акті закріплено право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень?

- А) В Конституції України
- Б) В Законі України «Про відповідальність посадових осіб органів держави та місцевого самоврядування»
- В) В Законі України «Про місцеве самоврядування»
- Г) В Кодексі про адміністративні правопорушення

19. За рахунок яких коштів відбувається відшкодування шкоди завданої публічною адміністрацією?

- А) За рахунок коштів виключно державного бюджету
- Б) За рахунок коштів виключно місцевого бюджету
- В) За рахунок коштів або державного бюджету, або коштів місцевого бюджету
- Г) За рахунок заробітної плати посадової особи, рішенням, дією чи бездіяльністю якої було завдана шкода

20. Ким здійснюється перегляд рішення по скарзі в порядку адміністративного оскарження?

- А) Вищестоящим органом
- Б) Органом рішення, дії чи бездіяльність якого оскаржуються
- В) Адміністративним судом
- Г) Загальним місцевим судом

21. На підставі якого документу відкривається провадження в процедурах адміністративного оскарження?

- А) Позовної заяви
- Б) Скарги
- В) Пропозиції
- Г) Клопотання

22. На якій стадії процедури адміністративного оскарження перевіряються достатність та обґрунтованість матеріалів у справі, здійснюється збір додаткової інформації, що необхідні для вирішення справи по скарзі?

- А) Стадія відкриття провадження по скарзі
- Б) Стадія перевірки скарги
- В) Стадія розгляду скарги по суті й ухвалення рішення по ній
- Г) Стадія оскарження рішення по скарзі

23. Хто є адресатом скарги?

- А) Політична партія
- Б) Громадська організація
- В) Приватне підприємство
- Г) Суб'єкт публічної адміністрації

24. Хто є сторонами адміністративного оскарження?

- А) Заявник та заінтересована особа
- Б) Скаржник та суб'єкт вирішення справи
- В) Позивач та відповідач
- Г) Скаржник та відповідач

25. Хто має право розгляду адміністративної скарги?

А) Суб'єкт владних повноважень, рішення, дії чи бездіяльність якого оскаржуються

Б) Окружний адміністративний суд

В) Орган якому безпосередньо підпорядковується суб'єкт владних повноважень, рішення, дії чи бездіяльність якого оскаржуються

Г) Місцевий загальний суд

26. Через який принцип адміністративного оскарження реалізується конституційна норма, згідно якої «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України»?

А) Принцип гласності

Б) Принцип презумпції правомірності вимог суб'єкта звернення

В) Принцип законності

Г) Принцип об'єктивної істини

27. Через який принцип адміністративного оскарження реалізується конституційна норма про те, що «утвердження і забезпечення прав і свобод людини і громадянина є головним обов'язком держави»?

А) Принцип гласності

Б) Принцип презумпції правомірності вимог суб'єкта звернення

В) Принцип законності

Г) Принцип об'єктивної істини

28. Що є змістом адміністративної скарги?

А) Вимоги суб'єкта звернення

Б) Коло учасників адміністративного оскарження

В) Права та обов'язки учасників позасудового оскарження

Г) Рішення, дії чи бездіяльність публічної адміністрації, котрі порушують права та законні інтереси приватних осіб

29. Як Законом України «Про звернення громадян» визначається такий вид звернення як пропозиція?

А) Звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування

Б) Звернення громадян, де висловлюються вимога щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

В) Звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів.

Г) Звернення громадян із вимогою про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів.

30. Яка особлива форма звернення до Кабінету Міністрів України передбачена Законом України «Про звернення громадян»?

А) Електронний лист

Б) Електронний підпис

В) Електронна концепція

Г) Електронна петиція

Навчальне видання

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Навчально-методичний посібник

Укладачі *Ковбас І.В., Крайній П.І., Вдовічена Л.І., Федорук Н.С.*